

The Institute for Ethnic Studies (IES) is the successor of the Minority Institute, which was founded in 1925 as one of the first such research institutions in the world. In 1944 it was the only such institution operating in occupied Europe.

Today, IES is the leading institution on ethnic and minority studies in Slovenia and employs about 30 researchers in various fields of research.

Inštitut za narodnostna vprašanja (INV) je naslednik Manjšinskega inštituta, ki je leta 1925 nastal kot ena prvih tovrstnih raziskovalnih institucij v svetu. Leta 1944 je bila to edina delujoča tovrstna ustanova v okupirani Evropi.

Danes je INV v Sloveniji vodilna institucija na področju preučevanja manjšinskih in etničnih studij in zaposluje okoli 30 raziskovalcev na različnih področjih.

treatises and documents

Journal of Ethnic Studies

razprave in gradivo

Revija za narodnostna vprašanja

From the content / Iz vsebine

Podoba slovenske narodne manjšine, ki živi na območju avstrijske Koroške, na svetovnem spletu
Mojca Medvešek

Lebensweltliche Rahmenbedingungen und ihr Einfluss auf die Selbstpräsentation in biografischen Erzählungen: Fallstudie Katja
Štefka Vavti

Between Dualism and Integration: Canadian Community Economic Development and its Implications for Future Development in the Slovenian Roma Community
Mitja Durnik

Constructing "New" Minorities: An Evaluation of Approaches to Minority Protection in Post-Socialist Slovenia from the Perspective of Liberal Multiculturalism
Julija Sardelič

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

April 2012 | Number 67

treatises and documents | *Journal of Ethnic Studies*

Since 1960

treatises and documents

Journal of Ethnic Studies

razprave in gradivo

Revija za narodnostna vprašanja

April 2012

Treatises and Documents, Journal of Ethnic Studies is an interdisciplinary Journal. It was established in 1960. Its original aim was to publish longer, in-depth papers ('Treatises') on ethnic and minority issues, and documents related to those issues.

Nowadays the Journal publishes a wide range of scholarly articles on ethnic and minority issues, with special emphasis on topics relevant for the so-called Alpine-Adriatic-Pannonian geographical area.

Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja je bila leta 1960 ustanovljena z namenom objavljanja daljših razprav o etničnih in manjšinskih vprašanjih in pomembnih dokumentov.

Danes v reviji objavljamo širok nabor znanstvenih prispevkov s področja etničnih in manjšinskih studij, posebno pozornost pa posvečamo pomembnim temam iz t. i. alpsko-jadransko-panonskega prostora.

67

treatises and
documents

Journal of Ethnic Studies

razprave in
gradivo

Revija za narodnostna vprašanja

April 2012

Treatises and Documents, Journal of Ethnic Studies

Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja

UDC-UDK 323.15.342.4 (058)

ISSN 0354-0286 (Print / Tiskana izdaja)

ISSN 1854-5181 (On-line edition / Elektronska izdaja)

Editor-in-Chief / Odgovorna urednica

Janez Pirc (Institute for Ethnic Studies, Slovenia / *Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenija*)

Editors / Urednici

Barbara Kejžar (Institute for Ethnic Studies, Slovenia / *Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenija*)

Emma Lantschner (University of Graz, Austria, and European Academy Bozen, Italy / *Univerza v Gradcu, Avstrija, in Evropska Akademija v Boznu, Italija*)

Technical Board / Tehnični odbor

Romana Bešter, Mojca Medvešek (on-line edition / *e-izdaja*), **Sonja Kurinčič Mikuž** (indexing and sales / *indeksiranje in prodaja*), **Janez Stergar**

Editorial Board

Benjamin Barber (Rutgers University, N.Y., USA),
Milan Bufon (Slovenian Research Institute, Italy, and University of Primorska, Slovenia), **Sean Byrne** (University of Manitoba, Canada),
Jadranka Čačić-Kumpes (University of Zadar, Croatia), **Fernand de Varennes** (University of Beijing, China), **Vojin Dimitrijević** (Belgrade Centre for Human Rights, Serbia), **Rainer Hofmann** (University of Frankfurt, Germany), **Boris Jesih** (Institute for Ethnic Studies, Slovenia), **William Kymlicka** (Queen's University, Canada),
Avguštin Malle (Slovenian Scientific Institute, Austria), **Joseph Marko** (University of Graz, Austria, and European Academy Bozen, Italy), **Francesco Palermo** (University of Verona and European Academy Bozen, Italy), **Srdja Pavlović** (University of Alberta, Canada), **Tom Priestly** (University of Alberta, Canada), **Albert Reiterer** (University of Vienna, Austria), **Petra Roter** (University of Ljubljana, Slovenia), **Sherrill Stroschein** (University College London, U.K.), **Patrick Thornberry** (Keele University and Oxford University, U.K.), **Vladimir Wakounig** (University of Klagenfurt, Austria), **Colin Williams** (Cardiff University, U.K.), **Jernej Zupančič** (University of Ljubljana, Slovenia), **Mitja Žagar** (Institute for Ethnic Studies, Slovenia).

Uredniški odbor

Benjamin Barber (Univerza Rutgers, N.Y., ZDA),
Milan Bufon (Slovenski raziskovalni inštitut, Italija, in Univerza na Primorskem, Slovenija), **Sean Byrne** (Univerza v Manitobi, Kanada),
Jadranka Čačić-Kumpes (Univerza v Zadru, Hrvaška), **Fernand de Varennes** (Univerza v Pekingu, Kitajska),
Vojin Dimitrijević (Beograjski center za človekove pravice, Srbija),
Rainer Hofmann (Univerza v Frankfurtu, Nemčija), **Boris Jesih** (Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenija), **William Kymlicka** (Univerza Queen's, Kanada) **Avguštin Malle** (Slovenski znanstveni inštitut, Avstrija), **Joseph Marko** (Univerza v Gradcu, Avstrija, in Evropska akademija v Boznu, Italija), **Francesco Palermo** (Univerza v Veroni in Evropska akademija v Boznu, Italija), **Srdja Pavlović** (Univerza v Alberti, Kanada), **Tom Priestly** (Univerza v Alberti, Kanada), **Albert Reiterer** (Univerza na Dunaju, Avstrija), **Petra Roter** (Univerza v Ljubljani, Slovenija), **Sherrill Stroschein** (Univerza v Londonu, Združeno kraljestvo), **Patrick Thornberry** (Univerza v Keeleju in Univerza v Oxfordu, Združeno kraljestvo), **Vladimir Wakounig** (Univerza v Celovcu, Avstrija), **Colin Williams** (Univerza v Cardiffu, Združeno kraljestvo), **Jernej Zupančič** (Univerza v Ljubljani, Slovenija), **Mitja Žagar** (Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenija).

Published by / Založil in izdal

Inštitut za narodnostna vprašanja / *Institute for Ethnic Studies*

SI, 1000 Ljubljana, Erjavčeva 26, tel.: +386 (0)1 25 10 87 0, fax +386 (0)1 25 10 964, <http://www.inv.si>, e-mail: inv@inv.si

Legal representative / Predstavnik: **Sonja Novak-Lukanovič**

Co-financed by The Public Agency for Books of the Republic of Slovenia / *Revijo sofinancira Javna agencija za knjigo Republike Slovenije*

Abstracting and indexing services / Vključitev v baze podatkov

The journal is currently noted in the following / *Revija je vključena v:*

CSA Sociological Abstracts, CSA Worldwide Political Science Abstract, International Political Science Abstracts (IPSA), FRANCIS, IBZ, IBSS.

Contacts / Kontakti

Editorial correspondence should be addressed to / *Pošto za uredništvo revije naslovite na*

Janez Pirc, Institute for Ethnic Studies / *Inštitut za narodnostna vprašanja*, Erjavčeva 26, 1000 Ljubljana, Slovenia,

e-mail: editordt@guest.arnes.si

Ordering information / *Naročila*: **Sonja Kurinčič Mikuž**, Institute for Ethnic Studies / *Inštitut za narodnostna vprašanja*, Erjavčeva 26, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: sonja.kurincic@guest.arnes.si

Disclaimer / Pojasnilo

The published articles express authors' viewpoints / *Objavljeni prispevki izražajo stališča avtorjev*

The Journal was published as follows / *Revijo smo izdajali:*

1960-1986: Razprave in gradivo (Treatises and Documents) ISSN 0034-0251;

1987-1989: Revija za narodnostna vprašanja – Razprave in gradivo (Journal of Ethnic Studies - Treatises and Documents) ISSN 0353-2720;

1990-2010: Razprave in gradivo: Revija za narodnostna vprašanja (Treatises and Documents: Journal of Ethnic Studies) ISSN 0354-0286.

Institute for Ethnic Studies © Inštitut za narodnostna vprašanja (Ljubljana), <http://www.inv.si>

Annual Subscription / *Letna naročnina:*

institutions 48 €, individuals 36 €, students 24 €. Price of single issue 18 €, students 9 €.

za ustanove 48 €, za individualne naročnike 36 €, za študente 24 €. Cena posamezne številke 18 €, za študente 9 €.

treatises and documents

Journal of Ethnic Studies

razprave in gradivo

Revija za narodnostna vprašanja

April 2012

Table of Contents

8	Mojca Medvešek The World Wide Web Image of the Slovene National Minority Inhabiting the Territory of the Austrian Carinthia
52	Štefka Vavti Framework Conditions and Self-presentation in Biographical Narratives - Case study: Katja
74	Mitja Durnik Between Dualism and Integration: Canadian Community Economic Development and its Implications for Future Development in the Slovenian Roma Community
100	Julija Sardelić Constructing "New" Minorities: An Evaluation of Approaches to Minority Protection in Post-Socialist Slovenia from the Perspective of Liberal Multiculturalism
124	About the Contributors
126	Guidelines for Contributors

Kazalo

- 8** **Mojca Medvešek**
Podoba slovenske narodne manjšine, ki živi na območju avstrijske Koroške,
na svetovnem spletu
- 52** **Štefka Vavti**
Življenjski okvirni pogoji in njihov vpliv na samopredstavitev v biografskih
pripovedih: primer Katja
- 74** **Mitja Durnik**
Med dualizmom in integracijo: kanadski ekonomski razvoj skupnosti in
njegova implikacija na prihodnji razvoj romske skupnosti v Sloveniji
- 100** **Julija Sardelić**
Konstruiranje »novih« manjšin: evalvacija pristopov manjšinske zaščite v
postsocialistični Sloveniji s perspektive liberalnega multikulturalizma
- 124** **O avtorjih**
- 126** **Navodila avtorjem**

MOJCA MEDVEŠEK

The World Wide Web Image of the Slovene National Minority Inhabiting the Territory of the Austrian Carinthia

There are different ways in which World Wide Web (WWW) can contribute to the promotion and preservation of minorities' specific features. The aim of the present article is to show how the WWW reflects the image of the Slovene minority living in the Austrian part of Carinthia, and how, respectively, the Slovene minority uses the WWW for its own and for the promotion of the Slovenian language. This was ascertained through the examination of self-initiated appearing of the Slovene minority on the WWW, on the local administration web pages, as well as through the examination of the visibility of the Slovene minority on the social network. The research study proved that Carinthian Slovenes are visible on the WWW, and that they use the informative and integrative dimension of Websites in their WWW presentations. It is the communicational side of the WWW presence that they use to a much lesser degree.

Keywords: Slovenes in Carinthia, World Wide Web, media, social networks

Podoba slovenske narodne manjšine, ki živi na območju avstrijske Koroške, na svetovnem spletu

Svetovni splet lahko na različne načine pripomore k razvoju oz. ohranjanju etničnih posebnosti manjšin. Namen prispevka je pokazati, kako se na svetovnem spletu odraža podoba slovenske manjšine, ki živi na območju avstrijske Koroške, oz. na kakšne načine slovenska manjšina uporablja svetovni splet za svojo promocijo in za promocijo slovenščine. To smo ugotavljali s pregledovanjem samoiniciativnega pojavljanja slovenske manjšine na svetovnem spletu, s pregledovanjem pojavnosti slovenske manjšine na spletnih straneh lokalne uprave ter z ugotavljanjem vidnosti slovenske manjšine na družabnem omrežju. Študija je pokazala, da so koroški Slovenci vidni na svetovnem spletu ter da v svojih spletnih predstavitvah izkoriščajo informativno in povezovalno razsežnost spletnih strani, veliko manj pa izkoriščajo komunikacijsko razsežnost spletnega pojavljanja.

Ključne besede: Slovenci na avstrijskem Koroškem, svetovni splet, mediji, družabna omrežja

Correspondence address: Mojca Medvešek, Institute for Ethnic Studies, Erjavčeva 26, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: mojca.medvesek@inv.si.

1. Uvod¹

9

Internet je v zadnjih letih zavzel osrednjo vlogo med mediji, saj je globalna komunikacijska infrastruktura, hkrati pa je postal najbolj razširjen forum, na katerem tečejo razprave in pogajanja o različnih temah. Pred petindvajsetimi leti je imela v določenih pogledih podobno vlogo osrednjega medija televizija, predvsem v kontekstu nacionalnih držav, ki so se oblikovale kot zamišljene skupnosti (Anderson 1995) s pomočjo tiskanih medijev. Zaradi specifičnih značilnosti je internet vendarle treba obravnavati nekoliko drugače kot druge medije. Predvsem ga je treba obravnavati kot medij, sestavljen iz večplastnih družabnih in tehnoloških omrežij (Bruhn Jensen 2010, 46). Internet je s svojo storitvijo »svetovni splet« (*World Wide Web*) več kot zgolj možnost za predstavitev vsebin, interesov ali idej, ni zgolj vir informacij, je tudi sredstvo akcije, komunikacije, interakcije – skratka interaktiven medij. Je medij, katerega uporaba se med ljudmi izjemno hitro širi. V kratkem časovnem obdobju je postal širše družbeno sprejemljiva tehnologija in del vsakdanjega življenja velikega dela ljudi (Wellman & Haythorntwaite 2002). Množična uporaba vpliva na razvoj internetnih tehnologij, iščejo se nove možnosti izražanja, vpeljujejo sveže kombinacije elementov, in obratno, uporaba novih internetnih tehnologij spreminja vsakdanja življenja uporabnikov. Kakšni in kako pomembni so vplivi interneta, na primer na oblikovanje družbenih, kulturnih ali etničnih identitet, je težko v celoti opredeliti. Zdi se, da internet ne omogoča novega modusa oblikovanja etničnih identitet, prispeva pa h krepitvi dinamike na področju oblikovanja etničnih identifikacij (Warschauer & Florio-Hansen 2003, 22). Internet je vsekakor medij, ki lahko različnim manjšinskim in tudi etničnim skupnostim zagotavlja informiranje o za njih relevantnih političnih, kulturnih, gospodarskih in drugih dogodkih in s tem omogoča okolje za neposredno interakcijo in mreženje med posamezniki. Pojavljanje etnične skupnosti v internetnem okolju, samostojno nastopanje in predstavitev, različne oblike interakcije in komunikacije lahko prispevajo k pozitivnemu vrednotenju skupnosti in posledično tudi k pozitivnemu vrednotenju posameznikove etnične identitete.

V prispevku želimo pokazati, kako se na svetovnem spletu odraža podoba slovenske manjšine, ki živi na območju južne Koroške v Avstriji, oz. na kakšne načine slovenska manjšina uporablja internet za svojo promocijo in za promocijo slovenskega jezika. Začeli smo s pregledovanjem, kako so na svetovnem spletu predstavljene osrednje institucije (društva, zveze, ustanove, itd.) slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem. Poleg tega nas je zanimalo tudi neinstitucionalno pojavljanje pripadnikov slovenske manjšine na svetovnem

10

spletu. Zato smo pregledali še izbor spletnih strani, na katere smo naleteli z naključnim iskanjem s pomočjo iskalnika *Google*. V nadaljevanju nas je zanimalo, kakšna je vidnost oz. pojavnost slovenske manjšine na spletnih straneh lokalne (občinske in deželne) uprave. In na koncu smo iskali pojavnost slovenske manjšine na družabnem omrežju *Facebook*. Poskušali smo najti aktivne skupine posameznikov, ki se opredeljujejo kot Slovenci v Avstriji oz. na Koroškem in bi jih lahko opredelili kot virtualne skupnosti. V študiji nismo zajeli vseh obstoječih spletnih strani in vseh pojavnih oblik, ki jih slovenska manjšina na avstrijskem Koroškem realizira na svetovnem spletu. Zagotovo pa smo pregledali vse pomembnejše spletne predstavitve, zato nam pregledani vzorec spletnih strani daje relevantne odgovore na zastavljena vprašanja in tudi zaokrožen pregled, na kakšen način se slovenska manjšina predstavlja na svetovnem spletu, za kakšne namene so obstoječe spletne strani oblikovane in katera vsebinska področja so na svetovnem spletu predstavljena.

2. Oris pravne zaščite slovenske narodne manjšine na avstrijskem Koroškem

Slovenska narodna manjšina, ki živi v avstrijskih zveznih deželah Koroška in Štajerska, je v avstrijski zakonodaji skupaj z gradiščanskimi Hrvati, Madžari na Gradiščanskem, Čehi in Slovaki na Dunaju ter narodno skupnostjo Romov in Sintov opredeljena kot avtohtona narodna manjšina. Območje avstrijske južne Koroške, na katerem živi slovenska narodna manjšina in na katerem naj bi se uresničevala manjšinska zaščita, je bilo leta 1945 določeno z Uredbo o šolskem jeziku. Danes slovenska manjšina večinoma živi v 40 občinah nekdanjega ozemlja dvojezičnega šolstva, ki so del štirih političnih okrajev: Velikovec (Völkermarkt), Celovec – dežela (Klagenfurt – Land), Beljak – dežela (Villach – Land) in Šmohor (Hermagor) ter dveh večjih mest Celovec (Klagenfurt) in Beljak (Villach) (Narodni svet koroških Slovencev / Rat der Kärntner Slowenen 2006, 4; Jesih 2007, 64–65). Vse od začetka 20. stoletja je v avstrijskih popisih zaznati upadanje prebivalcev avstrijske Koroške, ki so za občevelni jezik opredelili slovenščino (Klemenčič & Klemenčič 2006). Po podatkih zadnjega popisa leta 2001 naj bi bilo na avstrijskem Koroškem 13.109 slovensko govorečih prebivalcev (Amt der Kärntner Landesregierung 2010, 66–67).

Temeljna pravna zaščita narodnih manjšin v Avstriji je opredeljena v Saintgermainski državni pogodbi (1919) ter v 8. členu Zveznega ustavnega zakona iz leta 1920. Pomembnejša in bolj konkretna pravna zaščita slovenske manjšine pa je utemeljena v Državni pogodbi o ponovni vzpostavitvi neodvisne

in demokratične Avstrije, t. i. Avstrijski državni pogodbi (ADP), sklenjeni leta 1955. Omenjena določila 7. člena ADP se ne uresničujejo dosledno, predvsem zato, ker ni sprejeta ustrezna izvedbena zakonodaja. Med bolj perečimi temami sta zagotovo nepopolno uresničevanje dvojezične topografije in obseg priznavanja slovenščine kot uradnega jezika. Kot »obliž« za potrebe narodnih manjšin je bil leta 2000 sprejet dodatek k 8. členu Zveznega ustavnega zakona, v katerem je zapisano, da republika (zveza, dežele in občine) priznava jezikovno in kulturno raznolikost, ki prihaja do izraza v avtohtonih narodnih skupnostih, ter da je treba jezik in kulturo, nadaljnji obstoj in zaščito avtohtonih etničnih skupin spoštovati, varovati in podpirati.²

Poleg tega, da je manjšinsko varstvo opredeljeno v ustavnem pravu, je opredeljeno tudi v zakonih, odlokih in predpisih na zvezni, deželni in občinski ravni. Za uresničevanje varstva slovenske narodne manjšine sta pomembna zvezni Zakon o manjšinskem šolstvu za Koroško, sprejet leta 1959, ter leta 1976 sprejeti Zakon o narodnih skupnostih, ki je osrednji pravni dokument za avtohtone narodne manjšine v Avstriji. Slabost zakona je zagotovo opredeljeni 25-odstotni prag, ki zmanjšuje zaščito narodnih manjšin, zagotovljeno s 7. členom ADP. Omenjenemu zakonu je 31. maja 1977 sledila Uredba zvezne vlade o določitvi sodišč, upravnih oblasti in drugih uradov, pred katerimi je slovenščina pripuščena kot uradni jezik dodatno k nemščini.³ Kot je zapisano na spletni strani, ki jo je oblikovala delovna skupina »Č 7 – slovensko na uradih«,⁴ lahko prebivalci avstrijske Koroške uporabljajo slovenski jezik na naslednjih uradih: 1) Občine: Suha (Neuhaus), Pliberk (Bleiburg), Bilčovs (Ludmannsdorf), Bistrica pri Pliberku (Feistritz ob Bleiburg), Globasnica (Globasnitz), Železna Kapla-Bela (Eisenkappel-Vellach), Žitara vas (Sittersdorf), Dobrla vas (Eberndorf), Škocjan (St. Kanzian), Žrelec (Ebenthal), Šmarjeta v Rožu (St. Margarethen im Rosental), Sele (Zell Pfarre), Borovlje (Ferland), Bistrica v Rožu (Feistritz im Rosental), Šentjakob v Rožu (St. Jakob im Rosental), Rožek (Rosegg); 2) Okrajna sodišča: Pliberk (Bleiburg), Železna Kapla-Bela (Eisenkappel-Vellach) in Borovlje (Ferland); 3) Okrajna glavarstva: Velikovec (Völkermarkt), Celovec – dežela (Klagenfurt – Land) in Beljak – dežela (Villach – Land); 4) Deželni šolski svet; 5) Okrajni šolski svet; 6) dvojezične šole; 7) Urad koroške deželne vlade; 8) Finančni urad Celovec; 9) carinski uradi; 10) policijske inšpekcije v v prvi točki navedenih občinah in 11) Deželno sodišče.⁵ Avstrijski parlament je julija 2011 na ustavni ravni sprejel nov Zakon o narodnih skupnostih, s katerim je uzakonjen dogovor iz Celovca (Memorandum) o dvojezičnih napisih na avstrijskem Koroškem in drugih ukrepih za zaščito slovenske manjšine. Novi zvezni Zakon o spremembah Zakona o narodnih skupnostih, sprejet v zveznem parlamentu kot ustavni zakon, je kompromisna rešitev, kar pomeni, da ne izpolnjuje v celoti pravic manjšine, zapisanih v 7. členu ADP, prinaša pa postavitev 164 dvojezičnih

napisov (v 24 občinah) na avstrijskem Koroškem, ureja rabo slovenskega, hrvaškega in madžarskega jezika pred avstrijskimi organi (ter dodeljuje več finančnih sredstev za dvojezične šole in vrtce). Slabost zakona je v tem, da za kraje in upravne enote, ki v zakonu niso naštet, raba slovenskega jezika ni predvidena, kar tudi pomeni, da pravnoformalno za te kraje ni več mogoča presoja ustavnega sodišča o rabi slovenskega jezika.

Pri uresničevanju manjšinskih pravic Jesih (2007, 67) izpostavlja pomembno vlogo ustavnega sodišča v zadnjih 15 letih. Na podlagi odločitev ustavnega sodišča je namreč prišlo do razširitve območja dvojezičnega šolstva, do razširitve dvojezičnega pouka na vse štiri razrede ljudske šole in do znižanja potrebnega 25-odstotnega deleža slovenskega prebivalstva, ki ga Zakon o narodnih skupnostih (1976) na nekem območju določa za postavljanje dvojezičnih napisov, ter znižanja 20-odstotnega deleža slovenskega prebivalstva na nekem območju za rabo slovenskega jezika v državnih oz. upravnih organih in službah na 10 odstotkov (Novak Lukanovič 2004, 257; Narodni svet koroških Slovencev / Rat der Kärntner Slowenen 2006, 11–13). Kljub temu Avstrija uredbe o rabi slovenščine kot uradnega jezika do danes ni prilagodila razsodbi ustavnega sodišča.

Po drugi svetovni vojni so koroški Slovenci dobro razvili svojo politično, kulturno, športno, raziskovalno in informativno dejavnost, gospodarsko in vzgojno-izobraževalno infrastrukturo ter cerkveno organiziranost. Slovenska narodna manjšina je razvila dokaj visoko stopnjo »institucionalne popolnosti« (institutional completeness) (Novak Lukanovič 2004; Rosenberg & Jedwab 1992), ki pa se ne kaže v izgradnji vzporednega institucionalnega sistema, namenjenega zgolj manjšini – kar bi lahko dejansko pomenilo segregacijo manjšine – temveč gre za to, da z ustanovljenimi inštitucijami, ustanovami in društvi koroški Slovenci lažje uresničujejo nekatere narodne posebnosti, uveljavljajo svoje interese ter razvijajo slovenski jezik.⁶

3. Pomen svetovnega spleta za ohranjanje ter razvoj narodne manjšine oziroma jezika

Internet, ki postaja vedno bolj dostopen medij, ponuja neizmeren nabor informacij, možnost interakcije brez posrednikov, "medosebno" (*one-to-one*) in »skupinsko komunikacijo« (*one-to-many* in *many-to-many*), publiciranje, shranjevanje, redistribucijo digitalnih informacij, itd. Naraščajoča priljubljenost svetovnega spleta, ki je zgolj ena med komunikacijskimi in informacijskimi

storitvami interneta, je gotovo posledica njegove enostavne uporabe, cenovne dostopnosti ter specifičnih značilnosti, kot sta hipertekstualnost in interaktivnost; zlasti po zadnjih dveh se svetovni splet razlikuje od drugih medijev. Hipertekstualnost spletnega okolja omogoča uporabniku, da ob pregledovanju spletnih vsebin prehaja na različne druge sorodne spletne strani oz. tematike. Interaktivnost pa ponuja nove oblike neposredne, hitre interakcije ter vzpostavljanje virtualnih mrež. Svetovni splet lahko obravnavamo glede na njegov namen bodisi kot družabno omrežje, kot komunikacijski medij, množični medij ali kot informacijski sistem, dejansko pa se področja uporabe prekrivajo (Oblak & Petrič 2005, 15). Razširjenost rabe interneta je razvidna tudi iz obstoječih statističnih podatkov, po katerih se raba interneta iz leta v leto povečuje. Izpostavili bomo predvsem podatke o rabi in dostopu do interneta v Avstriji. Po podatkih Internet World Stats (2011) je internet leta 2011 uporabljal 32,7 odstotka svetovnega prebivalstva, 61,3 odstotka evropskega prebivalstva in 74,8 odstotka prebivalcev Avstrije. V Avstriji se je delež gospodinjstev, ki imajo dostop do interneta, v zadnjih devetih letih skoraj podvojil. Leta 2002 je imelo v Avstriji dostop do interneta 33,5 odstotka, leta 2011 pa že 75,4 odstotka gospodinjstev (Statistics Austria 2011). Ob tem, da imajo po podatkih Eurostata (za leto 2010) v Avstriji gospodinjstva z otroki v večjem deležu (94 odstotka; EU-27: 84 odstotka) dostop do interneta v primerjavi z gospodinjstvi brez otrok (66 odstotkov; EU-27: 65 odstotka) (Eurostat 2010). Podatki kažejo, da internet v največji meri uporabljajo mladi, torej populacija, ki je z njim odrasčala. V Avstriji naj bi 92 odstotkov mladih (16–24 let) uporabljalo elektronsko pošto, z višanjem starosti se ta delež nekoliko zmanjšuje (25–54 let: 89 odstotkov; 55–74 let: 87 odstotkov). Nekaj manjši delež zavzemajo druge oblike komuniciranja preko spletnih strani, npr. klepet na spletnih straneh, blog, družabna omrežja. Te oblike komunikacije uporablja 73 odstotkov populacije, stare med 16 in 24 let (EU-27: 80 odstotkov), 32 odstotkov populacije, stare med 25 in 54 let (EU-27: 42 odstotkov) in 14 odstotkov populacije, stare med 55 in 74 let (EU-27: 18 odstotkov) (Eurostat 2010). Internet je postal pomemben komunikacijski medij, ki omogoča dvosmeren tok informacij, preko njega pa se vzpostavljajo interakcije oz. omrežja. Med mladimi zlasti v zadnjih nekaj letih vidno narašča uporaba spletnih družabnih omrežij. Družabna omrežja na internetu omogočajo razvoj različnih skupin/skupnosti, od prijateljskih, poslovnih, stanovskih, etničnih do strokovnih, kar posledično oblikuje prepleten in kompleksen odnos med »virtualnim« (on-line) ter »resničnim« (off-line) življenjem.

Zaradi omenjenih značilnosti lahko internet oz. svetovni splet na različne načine pripomore k razvoju multikulturalizma oz. ohranjanju etničnih, kulturnih in jezikovnih posebnosti posamezne skupnosti. Težko je določiti, kdaj posamezna skupnost internet uporablja v smislu razvoja multikulturalizma in kdaj zgolj

14

v funkciji ohranjanja lastne etnične skupnosti (Siapera 2006). Pripadniki manjšinske skupnosti lahko uporabljajo internet oz. svetovni splet ne samo za medsebojno povezovanje in mreženje, predstavitev in promocijo kulture, jezika, zgodovine ter dosežkov, informiranje javnosti (Ciolek 2001), temveč tudi za vzdrževanje dialoga z drugimi skupnostmi in za skupno razreševanje dilem, kako upravljati etnično heterogeno družbo.

Pojavnost manjšinskega jezika na spletnih straneh na simbolni ravni odraža razvoj in modernost manjšinske skupnosti ter jezika, kar je še zlasti pomembno za mlajše generacije. Slovenščina se na avstrijskem Koroškem na eni strani oživlja – vsako leto se večji delež otrok prijavi k pouku slovenščine, znanje slovenščine pa se vedno bolj razume kot pomemben del človeškega kapitala z določeno ekonomsko vrednostjo – na drugi strani pa se javna raba slovenščine v vsakodnevnem življenju zmanjšuje. Pojavljanje slovenske manjšine na svetovnem spletu, spletne strani v slovenščini in internetna komunikacija v slovenščini lahko prispevajo k nadaljnji krepitvi statusa in razvoju manjšinskega jezika.

4. Uporabljena metodološka izhodišča pri ugotavljanju pojavnosti slovenske manjšine, ki živi na avstrijskem Koroškem, na svetovnem spletu

Pri ugotavljanju podobe slovenske manjšine, ki živi na avstrijskem Koroškem, na svetovnem spletu smo uporabili v veliki meri enaka metodološka izhodišča, kot smo jih že predstavili v prispevku, v katerem smo ugotavljali podobo slovenske skupnosti, ki živi na območju Furlanije Julijske krajine, na svetovnem spletu (Medvešek 2009). Nabor pregledanih spletnih strani na eni strani omejujejo značilnosti interneta, kot so: dinamičnost, mrežnost, interaktivnost in veliko število obstoječih spletnih strani, kar otežuje pregled celotne na svetovnem spletu objavljene vsebine. Na drugi strani pa smo soočeni s težavnostjo opredelitve kriterijev, na podlagi katerih se posamezna spletna stran lahko uvrsti v sklop strani, ki jih obravnavamo kot »podoba slovenske skupnosti« na svetovnem spletu. Zaradi naštetih omejitev je bilo v pričujočo študijo nemogoče zajeti vse obstoječe spletne strani, ki odražajo slovensko manjšino na svetovnem spletu; kljub temu smo pregledali zajetno število spletnih strani.⁷

V prispevku želimo s treh vidikov pokazati, na kakšne načine slovenska

manjšina, ki živi na območju avstrijske južne Koroške, uporablja internet za svojo promocijo in promocijo slovenskega jezika. Zanimalo nas je, ali se na svetovnem spletu zgolj odraža preslikava obstoječe institucionalne organiziranosti slovenske manjšine ali pa je manjšina izkoristila tudi druge možnosti, ki jih ponuja svetovni splet, kot so na primer: digitalne knjižnice, različne baze podatkov, elektronske oglasne deske, oblikovanje iniciativ, e-peticije, itd. Ugotavljali smo značilnosti njihove spletne produkcije, vsebine spletnih strani, s katerimi se predstavljajo koroški Slovenci, komu so spletne strani namenjene, kako se uporabniki nanje odzivajo, v katerem jeziku so obstoječe spletne strani oblikovane in ne nazadnje, v katerem jeziku poteka razprava na ponujenih forumih.

Drugi vidik predstavlja ugotavljanje odnosa večinske družbe do slovenske manjšine, kot ga je mogoče razbrati iz analize obstoječih spletnih strani, katerih nosilci so organi ali institucije večinske družbe. Pregledali smo izbor spletnih strani in preverjali, ali je iz njihovih vsebin mogoče razbrati, da na tem območju živi tudi slovenska narodna manjšina. Konkretno smo pregledali, ali so na deželni oz. občinskih spletnih straneh vidne vsebine o slovenski skupnosti in ali je na teh spletnih straneh prisoten manjšinski jezik.

Tretji vidik preučevanja pa se nanaša na ugotavljanje, ali je slovenska manjšina prisotna na družabnem omrežju *Facebook*, oz. ali obstajajo na družabnem omrežju skupine, katerih člani se opredeljujejo kot pripadniki slovenske manjšine in bi jih lahko opredelili kot virtualne skupnosti.

Pri vseh obravnavanih spletnih straneh smo pregledovali, kakšna je njihova informacijska in komunikacijska razsežnost ter kakšna je razsežnost t. i. medsebojnega povezovanja.

1. Pri vrednotenju informativne razsežnosti posamezne spletne strani smo bili pozorni na naslednje elemente:

- ♦ Kdo je nosilec spletne strani in kakšen je namen spletne strani? Svetovni splet vključuje različne portale in spletne strani, katerih nosilci so lahko posamezniki ali skupine, organizacije, itd. Vse spletne predstavitve imajo podoben namen, predstaviti se drugim kot oseba, skupina, organizacija ali institucija. Zanimalo nas je, ali je spletna predstavitev predstavitev entitete, ki obstaja tudi v realnosti (*off-line*), ali pa gre za spletno predstavitev, ki deluje zgolj na spletu (*on-line*).
- ♦ Vsebine spletne strani. Spletne strani so lahko statične z omejenimi možnostmi interakcije, to so t. i. strani »spletne prisotnosti« (*presence site*), lahko pa strani ponujajo najrazličnejše informacije, predstavljene z besedilom, avdio oz. vizualnim materialom, to so t. i. »vsebinske spletne strani« (*content*

site) (Browne 2005, 44).

- ♦ Jezik spletne strani. Spletna stran je lahko postavljena v enem, dveh ali več jezikih. Običajno zaradi višjih stroškov vzdrževanja vsebine na spletnih straneh niso v celoti prevedene v različne jezike.
- ♦ Aktualnost in ažurnost spletnih strani. Preverjali smo, ali je spletna stran statična ali pa se njene vsebine redno ažurirajo.
- ♦ Informiranje uporabnika. Preverjali smo, ali spletna stran omogoča RSS tehnologijo za lažjo izmenjavo informacij o novih vsebinah. RSS program, ki ga imenujemo »bralec virov« (feed reader), je idealen nadomestek za pogosto obiskovanje najljubših spletnih strani v lovu za novicami ali na primer obveščanje o teh preko elektronske pošte.

2. Ovrednotenje komunikacijske razsežnosti spletnih strani vključuje:

- ♦ Možnost kontakta urednika oz. vzdrževalca strani, kateremu posameznik lahko sporoči želeno informacijo ali pa kontakt predstavljene ustanove.
- ♦ Obstoj bloga – spletnega dnevnika, ki je pomembna oblika komuniciranja, saj bralcem omogoča komentiranje zapisanega. Tako se lahko ob zapisih na neko temo odvija razprava med avtorjem dnevnika in uporabniki.
- ♦ Forum, ki omogoča izmenjavo mnenj in pogledov med enakovrednimi uporabniki in ima lahko močno povezovalno vlogo pri oblikovanju skupnosti.

3. Razsežnost medsebojnega povezovanja pa smo vrednotili glede na:

- ♦ Število »povezav« (linkov), ki jih ima posamezna spletna stran na druge spletne strani.
- ♦ Vključenost v katero od družabnih omrežij.

Spletne strani smo ob upoštevanju naštetih treh razsežnosti in njihovih elementov pregledovali v časovnem obdobju med septembrom in decembrom 2010, ponovni pregled pa smo opravili še januarja leta 2012.

5. Prvi vidik: spletna produkcija slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem – pregled in predstavitev osrednjih institucij, organizacij ali medijev slovenske manjšine na svetovnem spletu ter drugih neinstitucionalnih predstavitev

Za izhodišče preučevanja pojavnosti slovenske manjšine na svetovnem spletu smo vzeli spletne strani dveh političnih organizacij, ki imata dolgo tradicijo delovanja, to sta Narodni svet koroških Slovencev (NSKS) in Zveza slovenskih organizacij (ZSO),⁸ ter spletno stran precej mlajše organizacije, Skupnosti koroških Slovencev in Slovenk (SKS). Nadaljevali pa smo s pregledom spletnih strani drugih ključnih organizacij, društev in institucij na posameznih družbenih področjih, do katerih smo prišli preko povezav na omenjenih izhodiščnih spletnih straneh. Tako smo se »sprehajali« po virtualni drevesni strukturi spletnih strani, ki so produkcija slovenske manjšine.

5.1 Politične organizacije

NSKS ima sodobno zasnovano, vsebinsko bogato in pregledno spletno stran, na kateri je zapisano, da »zastopa politične, gospodarske in kulturne pravice ter interese koroških Slovencev na osnovi ustavnih in drugih pravnih norm za zaščito narodnih skupnosti«. Spletna stran v slovenskem in nemškem jeziku ponuja pregled aktualnega delovanja NSKS ter predstavitev organizacijske strukture in članov NSKS. Poleg tega so na strani predstavljeni pomembnejši pravni dokumenti, ki opredeljujejo položaj slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem. Uporabnikom je ponujena tudi možnost informiranja o novicah in komentarjih preko RSS tehnologije. Poudarjena je komunikacijska razsežnost spletne strani NSKS, poleg možnosti kontaktov z nosilci strani ima ta še aktiven blog, v katerem uporabniki lahko sodelujejo s komentarji. Vendar pa obiskovalci ponujeno možnost za komunikacijo uporabljajo v skromnem obsegu. Poleg spletnih strani ima NSKS še profil na dveh družabnih omrežjih: *Facebooku* in *Twitterju*. Povezave (linki), objavljene na spletnih straneh NSKS – teh je več kot 40 –, omogočajo pregled večjega dela delovanja koroških Slovencev na različnih družbenih področjih. Vzpostavljene pa niso samo povezave z organizacijami, ki so ideološko oz. nazorsko blizu NSKS, temveč tudi z drugimi organizacijami slovenske manjšine, kot je npr. ZSO. Na vhodni strani spletne predstavitve NSKS je posebej izpostavljenih šest povezav, med njimi sta dve iniciativi (»Iniciativa demokracija & pravna država« in »Iniciativa vidna domovina – Sichtbare

Heimat«), ki opozarjata na neuresničevanje pravic narodne manjšine. Preostale povezave nas usmerijo na spletne strani posameznih projektov,⁹ med katerimi velja izpostaviti portal »Slovenščina v živo«, ki je nastal leta 2002 in je namenjen promociji slovenskega jezika. Njegovi avtorji so v uvodni predstavitvi zapisali:

Z novim medijem bomo ustvarili mrežo medčloveških povezav, razmišljanj, idej, vprašanj in odgovorov ... v slovenščini, seveda. Z njo in zanjo. Slovenščina je nit, ki nas povezuje, je tisto, kar se učimo, kar govorimo, kar slišimo, vidimo, čutimo in znamo. Akcija, katere cilj je prisotnost slovenščine v javnosti in njena vidnost, je široko zasnovana, saj jo podpirajo vse ustanove koroških Slovencev in Slovencev. Toda zaživi lahko šele tedaj, ko postanete dejavni in se priključite mreži! / ... /

Na portalu »Slovenščina v živo« so nekatere vsebine prevedene tudi v nemški in angleški jezik, večina vsebin pa je v slovenščini. Portal je celostno zastavljen, na njem so predstavljene promocijske akcije za slovenščino, jezikovni kotiček, posnetki pravljic za otroke, predstavljena so narečja v glasbi, vidna dvojezičnost na avstrijskem Koroškem, opisana je možnost učenja slovenščine na celotni vzgojno-izobraževalni vertikali, itd. Ponujenih je več zanimivih pristopov, ki zlasti nagovarjajo mlade obiskovalce, kot na primer: servis e-kartica, *on-line* igrice »Volk se vozi po vaseh«, *on-line* oblikovanje dvojezičnih krajevnih tabel, ponudba Čopi zvoka za mobilni telefon. Omogoča tudi več kot 30 povezav na druge »slovenske« spletne strani na Koroškem. Portal je zastavljen v smislu spodbujanja dvosmerne komunikacije in povezovanja vseh, ki jih zanima slovenščina, na žalost pa strani že nekaj let niso ažurirane, zamrl pa je tudi forum. Pogosto spletne strani, ki so rezultat projektnih aktivnosti, zamrejo takrat, ko se projekt konča in financiranje ustavi.

Druga izhodiščna točka, Zveza slovenskih organizacij (ZSO), ima skupaj s Slovensko prosvetno zvezo (SPZ) predstavitveno stran na Slovenskem informacijskem portalu (Slo.at), ki vključuje tudi »kažipot – prireditveni koledar« koroških Slovencev. Portal je v slovenskem in nemškem jeziku. Spletni strani, ki jih ponuja ZSO, so vsebinsko bogate. Na njih so poleg aktualnih obvestil, kratkega opisa ter organizacijske strukture Zveze tudi razprave odbornikov ZSO o manjšinskem varstvu v nemškem jeziku. Stran ima dobro zasnovano komunikacijsko razsežnost, vključuje blog, poimenovan Marjanizmi, v katerem je še v letu 2011 precej redno svoja razmišljanja objavljala predsednik ZSO, dr. Marjan Sturm. Stran ima tudi forum, ki zgolj občasno objavlja razprave o »aktualnih« problematikah. Uporabniku je ponujena še možnost prejemanja e-novic. Stran omogoča medsebojno povezovanje, saj ponuja približno 30 povezav na ravni avstrijske Koroške (med njimi tudi na spletno stran NSKS), Slovenije in Evropske unije. Na strani ZSO je pod kategorijo »mreža« predstavljenih devet društev, zvez, medijev, in sicer: Slovensko šolsko društvo,

Zveza slovenskih izseljencev,¹⁰ Zveza koroških partizanov (nima spletne strani), Slovensko planinsko društvo Celovec, Zveza slovenskih žena (nima spletne strani), Založba Drava, Tednik Novice, Strokovno pedagoško združenje (nima spletne strani) in Mladi rod (nima spletne strani). Na tem mestu bomo predstavili le spletne strani Slovenskega šolskega društva, druge pa v nadaljevanju. Slovensko šolsko društvo, ki vključuje Mladinski dom in dvojezične vrtce, na svojih spletnih straneh uporabnikom storitev ponuja koristne informacije, širši javnosti pa predstavitev delovanja. Strani so zasnovane v slovenskem in nemškem jeziku, določene informacije o delovanju Mladinskega doma oz. gostinskega obrata v poletnem času pa so dostopne tudi v italijanskem in angleškem jeziku. Ker je Mladinski dom sedež različnih društev in ustanov, kot so Slovenski znanstveni inštitut, Središče za obšolsko oskrbo »ABCČ«, Košarkarski šolski klub (KOŠ), Dvojezični vrtec Sonce, Slovenska študijska knjižnica in Slovenska glasbena šola, so povezave omogočene tudi na njihove predstavitve.

Tretja izhodiščna točka je bila spletna predstavitev politične organizacije Skupnost koroških Slovencev in Slovenk (SKS), ki deluje od leta 2003 in se politično uvršča v sredino strankarskega sistema. Njihova spletna stran je zasnovana podobno kot spletni predstavitvi drugih dveh organizacij. Strani so v slovenščini in nemščini ter vsebujejo predstavitve aktualnih dogodkov o slovenski manjšini, predstavljena sta namen organizacije in njena organizacijska struktura, predstavitev projektov SKS, on-line pa je objavljena tudi publikacija SKS – infolist Skupnost. Stran ne omogoča foruma, ima pa blog z aktualnimi, čeprav maloštevilnimi prispevki. Spletna stran ponuja devet povezav, ki vključujejo politične organizacije slovenske manjšine na Koroškem ter druge vladne institucije slovenskega in avstrijskega prostora.

Poleg treh že omenjenih »krovnih« organizacij je za politično participacijo slovenske manjšine pomembna tudi politična stranka Enotna lista, saj je v njej organiziran del koroških Slovencev, ki je nazorsko blizu NSKS. Na spletnih straneh v slovenskem in nemškem jeziku je Enotna lista opredeljena kot »svetovnonazorsko odprta zbirna stranka slovenske narodne skupnost, kakor tudi kot regionalna stranka južnokoroškega prostora, ki je odprta tudi za pripadnike večinskega naroda, ki podpirajo vsebinski program EL«. Spletne strani Enotne liste so grafično privlačne in funkcionalno dobro zasnovane. Imajo bogato tekstualno in slikovno vsebino, ob tem pa izkoriščajo značilnosti interneta, kot sta interaktivnost in dvosmerna komunikacija. Uporabnika na različne načine spodbujajo k sodelovanju tudi s pomočjo informiranja o novicah in komentarjih preko RSS tehnologije.

20 5.2 Kulturne organizacije in društva

Preko povezav na spletnih straneh političnih organizacij slovenske manjšine smo prišli na spletne strani različnih kulturnih društev in ustanov, ki pa imajo še daljšo tradicijo kot politične organizacije slovenske skupnosti. Leta 1908 je bila ustanovljena Slovenska krščansko-socialna zveza za Koroško, ki se je leta 1934 preimenovala v Slovensko prosvetno zvezo (SPZ), ta pa je pozneje postala del ZSO. Krščanska kulturna zveza (KKZ), ki se pojmuje kot idejna naslednica Slovenske krščansko-socialne zveze, je bila ustanovljena leta 1953. Ko je po drugi svetovni vojni ponovno zaživel organizirano delovanje slovenske manjšine, se je dualizem, ki se je kazal pri političnih organizacijah, pokazal tudi na kulturnem področju. Večji del kulturnih organizacij in društev se je pridružil bodisi Krščanski kulturni zvezi (KKZ), ki je blizu NSKS, bodisi Slovenski prosvetni zvezi (SPZ), ki je del ZSO. Obstoječi osrednji kulturni organizaciji KKZ in SPZ vključujeta čez 80 krajevnih kulturnih, športnih in drugih društev ter skupin, pri čemer pa jih je velik del včlanjen v obe zvezi.

Na spletni strani KKZ je zapisano, da ta deluje neodvisno in ni včlanjena v nobeno politično organizacijo, prav tako pa je na spletni strani opis poslanstva Zveze. Spletna stran je samo v slovenskem jeziku. Struktura strani je bila ob prvem pregledu (2010) precej nepregledna, vendar je že na prvi pogled ponujala dvoje: obilico informacij o dogodkih, ki se odvijajo v društvih, včlanjenih v KKZ, in opazno skrb za promocijo slovenskega jezika. Obiskovalec je lahko ob vztrajnem brskanju našel veliko informacij, *on-line* sta bila objavljena tudi bilten KKZ in njegov arhiv. Ob drugem pregledu (2012) je spletna stran imela novo, sodobno podobo. Prenovljena spletna stran KKZ je veliko bolj pregledna in slikovno bogata, ponuja blog in omogoča komunikacijo z uporabniki. Spletna stran z bogato ponudbo informacij o različnih prireditvah spodbuja ljudi k druženju v realnem svetu (*off-line*), kjer imajo možnost srečevanja in druženja ter tudi rabe slovenskega jezika. Povezave, ki jih ponuja spletna stran KKZ, so v večini primerov spletne strani njenih članov. V KKZ so vključene glasbene skupine, galerije, gledališke skupine, kulturna društva in ustanove, študentske zveze in dijaška zveza, športna društva, mladinski center, itd. Zveza, vsaj tako je zapisano na njeni spletni strani, ima 53 članov. Na svojih spletnih straneh pa KKZ navaja 30 društev (kulturnih in športnih), dve umetnostni galeriji, tri mladinske organizacije (študentska kluba oz. dijaški klub), 118 glasbenih zasedb (zbori, tamburaške skupine, vokalne zasedbe, godbe, ansambli, rock skupino, pevce), 27 gledaliških oz. lutkovnih skupin ter sedem različnih ustanov. Sedemdeset (kar predstavlja 37 odstotkov) jih ima svojo spletno stran oz. so njihove predstavitve del drugih spletnih strani ali pa imajo profil na *Facebooku*. Med obstoječimi

spletnimi predstavitvami je približno 18 odstotkov takih, ki ponujajo zgolj predstavitev nosilca in osnovne informacije o njem, uporabniku pa ne ponujajo povezovanja na druge predstavitve, niti možnosti dvosmerne komunikacije, oz. komunikacija na teh straneh ni zaživela. Praktično vse spletne strani so v slovenskem in nemškem jeziku oz. so dvojezične, nekatere pa ponujajo vsebine tudi v angleškem ali italijanskem jeziku. Med spletne strani, ki uporabnikom omogočajo več interakcije, več komunikacije in povezovanja, sodijo spletne strani športnega društva DSG Sele/Zell, Slovenskega atletskega kluba, Slovenskega kulturnega društva Jepa-Baško jezero, Slovensko prosvetno društvo Kočna, Slovensko prosvetno društvo Vinka Poljanca, Kluba slovenskih študentk in študentov na Dunaju, Kluba slovenskih študentk in študentov v Gradcu, Kvarteta bratov Smrtnik, Okteta Suha, vokalne skupine Voxon, vokalne skupine Nomos, Slovenskega prosvetnega društva Danica, rock-skupine Bališ in Moškega pevskega zbora Kralj Matjaž. Večina nosilcev omenjenih spletnih predstavitev ima tudi profil na *Facebooku* oz. *Myspaceu*. Nekaj glasbenih skupin oz. zborov in tudi nekatera društva pa so se odločili zgolj za predstavitev na Facebooku, kjer lahko prav tako predstavljajo svoje delovanje in komunicirajo z obiskovalci.

SPZ, ki je osrednja organizacija za 42 krajevnih društev, ima svojo spletno stran v okviru Slovenskega informacijskega portala. Zveza včlanjenim društvom zagotavlja organizacijsko, logistično in finančno pomoč, vodi Slovensko študijsko knjižnico, skupaj z društvu skrbi za kulturne domove (k & k center v Šentjanžu v Rožu, Kulturni dom na Radišah, Kulturni dom KUMST v Žitari vasi ter Kulturni dom v Šentprimozu) in organizira raznovrstna srečanja, koncerte ter izobraževanja. Spletne strani SPZ so v slovenskem in nemškem jeziku in imajo dobro razvito informacijsko razsežnost. Na straneh so podatki o organizacijski strukturi Zveze, njenih članih, delovanju na različnih področjih, od publicistične dejavnosti, glasbe, gledališča, literarnih srečanj do izobraževanja. Spletna stran omogoča tudi medsebojno povezovanje, saj lahko preko ponujenih povezav dobimo dober pregled nad delovanjem slovenske narodne manjšine na Koroškem, precej povezav pa uporabnika napotuje na širše avstrijsko in tudi slovensko območje. Ker je spletna stran SPZ zasnovana kot del informacijskega portala, ki si ga deli z ZSO, imata skupne tudi komunikacijske možnosti, ki jih ponuja portal (forum, e-novice). Posebej so na spletnih straneh SPZ predstavljeni knjigarna in kulturni center Haček, k & k center in Slovenska študijska knjižnica. Za polovico članov SPZ velja, da so hkrati tudi člani KKZ. Spletne strani mnogih med njimi smo že pregledali. Med člani SPZ, ki imajo spletno predstavitev in jih še nismo pregledali, je šest takih, ki imajo spletno stran, štirje pa imajo le profil na *Facebooku* (k & k center, Slovensko prosvetno društvo Edinost Pliberk, Slovensko prosvetno društvo Edinost Škofiče,¹¹ Slovensko prosvetno društvo Zila¹²). Med njimi izstopata dve predstavitveni strani. Prva je predstavitvena stran

Glasbenega gledališča Gabriel. Na straneh, zasnovanih v slovenskem in nemškem jeziku, je mogoče najti mnogo informacij o delovanju gledališča, koledar dogodkov, omogočajo celo nakup kart, itd. Hkrati so na njej objavljene številne povezave na avstrijska in slovenska gledališča, izobraževalne ustanove, založbe, revije, ustanove in medije. Ima tudi forum, ki pa že več let ni aktiven. Druga je predstavitvena stran Slovenske študijske knjižnice, ki je prav tako v slovenskem in nemškem jeziku, knjižnica pa je na kratko predstavljena tudi v angleščini. Spletna stran ponuja uporabniku knjižnice koristne informacije, na njej je objavljenih več povezav, usmerjenih v avstrijski in slovenski kulturni prostor, ne omogoča pa dvosmerne komunikacije, kar pomeni, da je brez foruma ali bloga.

5.3 Vzgojno-izobraževalne ustanove

Preko povezav, objavljenih na že pregledanih spletnih straneh, smo prišli do vzgojno-izobraževalnih ustanov, v katerih se otroci učijo slovenski jezik. Dvojezični pouk se je v ljudske šole začel uvajati po drugi svetovni vojni, sprva obvezna dvojezična šola se je z več vmesnimi spremembami modificirala v obliko prostovoljne prijave otroka k dvojezičnemu pouku. Leta 1957 je vrata odprla Slovenska gimnazija v Celovcu (Zvezna gimnazija in zvezna realna gimnazija za Slovence/BG und BRG für Slowenen). Ustavno sodišče je leta 1989 z razsodbo odločilo, da imajo pripadniki slovenske manjšine pravico do osnovnega pouka v slovenskem jeziku po vsej zvezni deželi Koroški (Narodni svet koroških Slovencev/Rat der Kärntner Slowenen 2006, 11). S to razsodbo je bil dvojezični pouk omogočen tudi v Celovcu, kjer sta začeli delovati zasebna dvojezična Mohorjeva ljudska šola in Javna dvojezična ljudska šola 24. Leta 1989 so se zgodile še druge izboljšave v šolski ponudbi, ustanovili so zasebno petletno dvojezično Višjo šolo za gospodarske poklice v Šentpetru pri Šentjakobu v Rožu in leta 1990 Dvojezično zvezno trgovsko akademijo v Celovcu. Na Koroškem iz leta v leto beležijo rast števila prijavljenih otrok k dvojezičnemu pouku.¹³ Od vsega začetka dvojezično šolstvo oblikuje manjšinsko elito, ki pomembno prispeva k socialni preobrazbi slovenske manjšine (Zupančič 2007), hkrati pa slovenski jezik ni več zgolj manjšinski jezik z neko simbolno vrednostjo, temveč je postal ekonomska dobrina, ki omogoča večje možnosti v posameznikovi poslovni karieri.

Vrnimo se zdaj na svetovni splet. Na spletni strani Slovenskega šolskega društva so predstavljeni trije vrtci: Dvojezični vrtec Sonce (Celovec), večjezični Vrtec Pika (Šentprimoz) in Dvojezični vrtec Minka (Škofiče). Med njimi ima samo Dvojezični vrtec Sonce bolj obširno in dvojezično predstavitev na svetovnem spletu, druga dva vrtca imata le kratki opisni predstavitvi. Vrtec Naš otrok v

Celovcu pa je na spletnih straneh Mohorjeve družbe zgolj omenjen.

Pregledali smo še spletni strani Javne dvojezične ljudske šole 24 in zasebne Mohorjeve ljudske šole v Celovcu. Javna dvojezična ljudska šola 24, ki je bila leta 1991/92 ustanovljena kot rezultat iniciative staršev, ima spletne strani v slovenskem in nemškem jeziku. Strani šole so ažurirane, vendar pa so brez možnosti za interakcijo in vsebujejo le predstavitev. Ima pa šola aktivno društvo staršev, ki si je ustvarilo svojo spletno stran, preko katere vse zainteresirane informirajo o svojem delovanju, hkrati pa člane društva obveščajo o aktualnih dogodkih in prireditvah. Stran ponuja dosti več vsebin v nemškem kot v slovenskem jeziku. Tudi spletna predstavitev Mohorjeve ljudske šole je dokaj nefunkcionalna in vsebinsko skromna. Šola pa ima profil na *Facebooku*, na katerem o dogajanju na šoli obveščajo v nemščini in slovenščini. Evropska šola Ljudska šola Šmihel ob prvem pregledu (2010) ni imela funkcionalnih spletnih strani. Čeprav na šoli ponujajo učenje slovenščine, angleščine in italijanščine, so bile obstoječe spletne strani samo v nemškem jeziku. Ob drugem pregledu (2012) so bile spletne strani prenovljene in v celoti dvojezične. Šola pa ima svoj profil tudi na *Facebooku*. Ena redkih ljudskih šol, katere spletna stran je v enakovrednem obsegu postavljena v slovenskem in nemškem jeziku, je Ljudska šola Globasnica. Pregledali smo še spletne predstavitve drugih šol v posameznih občinah treh političnih okrajev: Celovec – dežela (Klagenfurt – Land), Velikovec (Völkermarkt) in Beljak – dežela (Villach – Land). Velik del spletnih predstavitev ljudskih šol je vizualno in vsebinsko šibak. Običajno na spletnih straneh šol z dvojezičnim poukom ni mogoče najti kaj dosti več kot na prvi strani pozdrav v slovenščini.

Spletne strani Zvezne gimnazije in Zvezne realne gimnazije za Slovence v Celovcu so sicer dvojezične, hkrati pa povsem zastarele in nefunkcionalne. Pozitivno je, da objavljajo letno poročilo gimnazije v petih jezikih. Dosti bolj sodobno oblikovane in pregledne spletne strani ima Zvezna dvojezična trgovska akademija. Strani so v slovenskem in nemškem jeziku, prevladujejo pa vsebine v nemščini. Tudi te strani obiskovalcu ne omogočajo interakcije, ponujajo pa kar nekaj zanimivih povezav. Naj omenimo še spletno predstavitev zasebne poklicnoizobraževalne Višje šole za gospodarske poklice v Šentpetru, ki ima poleg dvojezičnih spletnih strani svoj profil še na *Facebooku*. Med pregledanimi spletnimi predstavitvami šol je to edina šola, ki na spletnih straneh ponuja dvojezične obrazce, kot so opravičilo, itd., kar kaže na to, da slovenščina na šoli ni samo učni predmet, ampak tudi jezik formalne komunikacije.

Poseben pomen za slovensko manjšino ima Slovenska glasbena šola z več podružnicami na območju južne avstrijske Koroške. Njena spletna predstavite v

slovenskem in nemškem jeziku prikazuje bogato delovanje glasbene šole, poleg tega pa strani nudijo potrebne informacije o aktualnih prireditvah in dogodkih na šoli.

Izobraževanje odraslih omogočata Kmečka izobraževalna skupnost in Katoliški dom prosvete Sodalitas v Tinjah. Strani Kmečke izobraževalne skupnosti so v treh jezikih (slovenskem, nemškem in angleškem jeziku), vendar se med seboj razlikujejo v obsegu. Strani sicer ne vključujejo foruma ali bloga za uresničevanje dvosmerne komunikacije, so pa vsebinsko bogate, prinašajo veliko koristnih informacij (napovedi različnih izobraževalnih tečajev, *on-line* analize zanimiv tematik, itd.) in ponujajo številne povezave na druge vsebine. Med drugim so na podstrani »MI za VAS« nasveti, kje in kako na svetovnem spletu poiskati različne obrazce v slovenskem jeziku, ki jih potrebujemo v vsakdanjem življenju v stiku z javno upravo. Poleg povezav na spletno stran Iniciative »Č 7 – slovensko na uradih« in na spletno stran Biroja za narodnostno skupnost, kjer sta objavljena izbora obrazcev v slovenščini, je tu še povezava na podatkovno bazo obrazcev Zveznega ministrstva za finance in navodilo, kako poiskati obrazce v slovenščini. Dobro zasnovana je tudi stran Katoliškega doma prosvete Sodalitas v Tinjah, na kateri je v predstavitvi zapisano, da je dom namenjen

vsem, ki se zanimajo za izobraževanje in iščejo smisel in orientacijo v življenju. V prvi vrsti je namenjen ljudem, ki so že končali šolsko in poklicno izobrazbo. Predvsem skuša nagovarjati pripadnike slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Z izobraževalnimi prireditvami v slovenskem jeziku skuša pomagati ohranjati na Koroškem slovenski jezik in identiteto.

Strani so postavljene, ne sicer v enakem obsegu, v štirih jezikih (slovenskem, nemškem, italijanskem in angleškem). Strani nimajo foruma ali bloga, ponujajo pa možnost prijave na e-novice.

5.4 Mediji

Koroški Slovenci izdajajo kar nekaj medijev v slovenskem jeziku. Na Koroškem so tiskani mediji v slovenskem jeziku izhajali že konec 19. stoletja, kljub temu pa Slovenci na Koroškem še vedno nimajo svojega dnevnega časopisa. Vrsto let je izhajalo več tednikov, mesečnih ali občasnih publikacij. Najstarejši tednik je slovenski cerkveni list Nedelja, ki ga izdaja Krška škofija v sodelovanju s slovenskim oddelkom Dušnopastirskega urada v Celovcu. Tudi obe organizaciji, ZSO in NSKS, sta imeli vsaka svoje glasilo. Prva je izdajala Slovenski vestnik, druga pa Naš tednik. Zaradi finančnih težav sta se tednika združila in leta 2003 je nastal skupen tednik Novice. Občasno svoje glasilo Skupnost (infolist *on-line*) izdaja tudi tretja organizacija, SKS (Medvešek 2003, 157–159). Poleg izdaje

časopisov je dobro razvita še publicistična dejavnost pod okriljem treh založb, ki imajo knjižni program v slovenskem jeziku, to so: Mohorjeva založba, Založba Drava in Založba Wieser.

Radijski spored v slovenskem jeziku je na Koroškem leta 1946 uvedla angleška zasedbena oblast (Bogataj 1996). Leta 1993 je zakonodaja omogočala razdelitev razpoložljivih frekvenc lokalnim in regionalnim radiem. Tako sta leta 1998 začeli delovati dve večjezični zasebni nekomercialni radijski postaji, Radio Korotan in Radio Agora. Leta 2001 je začel oddajati Radio 2 na frekvenci, ki sta si jo pred tem delila Radio Korotan in Radio Agora, in ob sodelovanju ORF je nastal celodnevni večjezični radijski spored. Od srede leta 2011 je slovenski radijski spored, ki ga oblikuje uredništvo slovenskih sporedov ORF, slišen na frekvenci Radia Agora. Prvo slovensko televizijsko oddajo Dober dan, Koroška pa je ORF začela enkrat tedensko predvajati šele leta 1989. Vsi omenjeni mediji so na neki način predstavljeni na svetovnem spletu: imajo lastno spletno stran ali pa opis svojega delovanja na drugi spletni strani. Med tiskanimi mediji ima svojo spletno stran od leta 2003, ko je nastal, tednik Novice. Zlasti velja izpostaviti cerkveni list Krške škofije, Nedeljo, ki je na spletu že od leta 1995. Spletne strani tednika Nedelja so v slovenščini in nemščini, ponujajo veliko *on-line* vsebin, povezav na druge strani, ki se navezujejo na obravnavane teme, omogočajo komunikacijo z obiskovalcem (pošiljanje komentarjev, novic, slikovnega materiala) in vse druge možnosti, ki jih ponuja sodobna predstavitev tiskanega medija (oglaševanje, naročanje). Tudi vse tri založbe, ki izdajajo publicistiko v slovenskem jeziku, Mohorjeva založba, Založba Drava in Založba Wieser, imajo lastne spletne predstavitve. Predstavitev Mohorjeve založbe, ki šteje med najstarejše avstrijske založbe, je kot del obširnih spletnih strani Mohorjeve družbe v slovenščini in nemščini. Poleg predstavitve knjižnega programa in s tem povezanih prireditev omogoča še e-novice o knjižnih novostih. Založba Wieser in Založba Drava pa na svojih spletnih straneh predstavljata svoja knjižna programa samo v nemškem jeziku. Del portala ORF so tudi spletne strani slovenske manjšine v slovenščini in nemščini, na njih objavljajo televizijski in radijski spored v slovenščini, novice, koledar prireditev, radio v živo in arhiv oddaj. Lastna spletna predstavitev Radia Agora je dvojezično zastavljena. Spletno stran v slovenskem jeziku, čeprav ni več aktivna, je ohranila tudi zdaj že ukinjena radijska postaja Radio 2.

Med mediji je treba omeniti še dva portala. Novejšega datuma je informacijski portal z imenom Sosed/Nachbar, ki je rezultat mednarodnega projekta Gorenjskega glasu iz Kranja in Radia 2 iz Celovca, katerega namen je »spoznavanje in povezovanje ljudi Gorenjske in Koroške, vseh narodnosti, ki žive na tem območju. Je večjezičen, večkulturen in gradi most med sosedskimi si narodi«. Zlasti zanimiv je portal Slomashup, ki izhaja iz ključnih značilnosti

spleta, kot so »izmenjava, komentiranje in aktivno sodelovanje«. Avtorji projekta so nameravali izkoristiti možnosti širokopasovnega omrežja za izmenjavo in prikaz videoposnetkov ter slik z visoko resolucijo. Namen portala Slomashup je, kot je zapisano na predstavitveni strani, ta razvoj »približati koroškim Slovencem in zlasti mlade animirati k aktivnem sodelovanju, da bi se tako znižale še vedno obstoječe informacijske bariere tostran in onstran Karavank«. Pri omenjenem projektu se je pokazalo, da tovrstne interakcije med uporabniki spletnih strani ni, ter da med koroškimi Slovenci ni zanimanja za takšen servis.

5.5 Gospodarske organizacije oziroma podjetja

Ekonomski temelji slovenske skupnosti so se z razvojem zadrug in posojilnic začeli graditi že na prelomu 19. in 20. stoletja. Prva svetovna vojna je preprečila razmah zadrug in zaradi takratnih gospodarskih in političnih razmer se te niso razvile v učinkovit gospodarski instrument (Medvešek 2003, 181–183). Šele v osemdesetih letih je Zvezi slovenskih zadrug uspelo posodobiti poslovne strukture in ustvariti gospodarsko močno organizacijo. Od leta 1996 se Zveza slovenskih zadrug imenuje Zveza bank. Spletne strani Zveze bank so sodoben bančni portal, postavljen v petih jezikih, med katerimi je tudi slovenščina. Spletne strani imajo poleg vseh potrebnih *on-line* bančnih storitev za posameznike in podjetja razvito tudi informacijsko ter komunikacijsko razsežnost ter omogočajo nadaljnje povezave v slovenski in avstrijski prostor.

Majhna in srednja koroška podjetja različnih panog so se organizirala in leta 1988 ustanovila Slovensko gospodarsko zvezo. Njen namen je združevanje slovenskih gospodarstvenikov, krepitev podjetništva ter informiranje o gospodarskih in davčnih zadevah. Spletne strani Slovenske gospodarske zveze so v slovenščini in nemščini, imajo dobro razdelano informativno (objavljajo aktualne novice in dogodke) in predstavitveno razsežnost, pa tudi komunikacijska in povezovalna vloga nista zanemarljivi. Med povezavami, ki jih ponuja spletna stran, je mogoče zaslediti tudi dve večjezični spletni predstavitvi projektov, ki se navezuje na gospodarsko sodelovanje med Slovenijo in Avstrijo oz. Koroško (A-A turizem in Alpe Adria Holz/Les). Poleg tega Slovenska gospodarska zveza objavlja seznam svojih članov,¹⁴ ki prihajajo tako iz slovenskega kot avstrijskega prostora. Približno polovica članov Slovenske gospodarske zveze ima svojo spletno predstavitev. Polovica podjetij, ki imajo spletno predstavitev, ima sedež na Koroškem. Med podjetji, ki imajo spletno predstavitev in sedež na Koroškem, jih ima nekaj več kot polovica spletno predstavitev tudi v slovenskem jeziku. Kar pomeni, da ima od vseh članov Slovenske gospodarske zveze približno 14 odstotkov spletnih predstavitev vsebine tudi v slovenskem jeziku. Velika večina spletnih

strani podjetij ima razvito le informativno razsežnost, dosti manjši delež pa tudi komunikacijsko razsežnost oz. povezovalno funkcijo. Posebej velja izpostaviti spletne strani podjetja Ilab crossmedia, ki ima dobro razviti obe razsežnosti, informativno in komunikacijsko, zlasti pa je zanimiv njihov produkt – centralni prireditveni koledar koroških Slovencev, ki je dober primer, kako povezati klasične medije, svetovni splet in nova družabna omrežja.

Podobno povezovalno nalogo v gospodarskem pogledu kot Slovenska gospodarska zveza opravlja tudi Alpsko-jadranski center za čezmejno sodelovanje (AACC), ki ima prav tako večjezične in večfunkcionalne spletne strani.

5.6 Znanstvenoraziskovalne organizacije

Medtem ko Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu,¹⁵ ki je bil leta 1975 ustanovljen na občnem zboru Zveze slovenskih organizacij, nima spletne predstavitev, ima Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik svoje spletne strani v slovenskem in v nekaj manjšem obsegu tudi v nemškem jeziku. Spletna predstavitev prinaša uporabniku celovito predstavitev delovanja inštituta. Kot pomanjkljivost spletne predstavitve omenjamo le neažurnost spletnih strani.

5.7 Športna društva

Slovenska narodna manjšina ima tudi svoja športna društva, ki se prav tako predstavljajo na svetovnem spletu. Za izhodišče pregledovanja spletnih strani športnih društev smo izbrali športno organizacijo Slovenska športna zveza (SŠZ). Spletne strani SŠZ so v slovenščini in nemščini, medtem ko je zveza predstavljena v italijanščini in angleščini. Strani vsebujejo predstavitev organizacijske strukture zveze in predstavitev včlanjenih društev ter so dobro izhodišče za pregled športnega dogajanja na Koroškem. Zveza združuje 29 športnih društev, med katerimi jih ima 11 lastno spletno predstavitev. Šest društev (Koškarski šolski klub (KOŠ) Celovec, Slovenski atletski klub (SAK), športno društvo DSG Sele/Zell, Športno društvo Šentjanž v Rožu, Športna akademija KRONA, Slovenski športni klub OBIR) ima spletno predstavitev v slovenščini in nemščini, štiri društva (Judoclub Sanct Lucas, Namiznoteniški klub Mikon Bilčovs, Teniško društvo ASKÖ Globasnica in Sportclub Posojilnica Bank Globasnitz/Globasnica) imajo predstavitev samo v nemščini, Slovensko planinsko društvo pa samo v slovenščini. Spletne predstavitve članov SŠZ se glede na tri razsežnosti, ki smo jih pregledovali, med seboj precej razlikujejo. Izpostaviti velja spletno stran SAK, ki je izredno aktivna in ažurirana ter ima svoj profil tudi na družabnem omrežju Facebook oz. Twitter, s čimer zadovoljuje potrebe svojih uporabnikov,

ki so večinoma predstavniki mlajše generacije.

5.8 Mladinske oziroma študentske organizacije

Svoje spletne strani oz. profil na *Facebooku* imajo tudi mladinske in študentske organizacije, kot na primer Klub slovenskih študentov in študentk na Koroškem, Koroška dijaška zveza in Mladinski center Okay v Dobrli vasi. Aktivnosti študentov na spletni strani Kluba slovenskih študentov in študentk na Koroškem v zadnjem letu ni zaznati. Dosti bolj ažuren je njihov profil na *Facebooku*, na katerem komunikacija poteka v slovenščini in nemščini, profil pa je vseh 485 uporabnikom. Enako velja za spletne strani Koroške dijaške zveze, tudi pri njih so se aktivnosti preusmerile s spletnih strani na profil na *Facebooku* (profil je vseh 249 uporabnikom).

5.9 Drugo

Po pregledu osrednjih bolj ali manj institucionalnih organizacijskih struktur slovenske manjšine na Koroškem smo želeli poiskati še spletne strani, ki predstavljajo t. i. neinstitucionalno pojavljanje pripadnikov slovenske manjšine na svetovnem spletu. Te smo nameravali poiskati s pomočjo iskalnika *Google*.¹⁶ Vendar pa poleg že pregledanih nismo našli veliko novih spletnih strani v slovenščini, ki bi se navezovala na avstrijsko regijo. Naleteli smo na spletne strani »spletni leksikon slovenske literature na Koroškem oz. bazo podatkov o koroško slovenskih avtoricah in avtorjih v 20. in 21. stoletju« (slolit.at), ki deluje pod okriljem društva k & k v Šentjanžu v Rožu in je postavljena v slovenskem in nemškem jeziku in na spletno stran projekta dijakov Slovenske gimnazije z naslovom »60 let konca vojne, 50 let državne pogodbe«, ki je ravno tako postavljena v slovenskem in nemškem jeziku. Naleteli smo na spletne strani organizacije Koroški Karitas, ki so ravno tako v slovenskem in nemškem jeziku in imajo dobro razvite vse razsežnosti: informativno (bogata vsebina), komunikacijsko (profil na *Facebooku* in *Twitterju* ter hkrati omogočen kontakt, vključno s pošiljanjem e-novic) in povezovalno. V določeni meri so večjezične (nemške, italijanske in slovenske) tudi spletne strani Deželne bolnišnice KABEG, ki združuje pet deželnih bolnišnic: Celovec, Beljak, Volšperk, Laze in Klinike Ziljske doline ter predstavlja največje storitveno podjetje in osrednji del zdravstvene oskrbe dežele Koroške. V slovenščini so še spletne predstavitve posameznih podjetij ter nekaj komercialno-turističnih spletnih strani, ki vabijo na počitnice na različne turistične lokacije v Avstriji.

6. Drugi vidik: pregled pojavnosti slovenske manjšine na spletnih straneh lokalne uprave oziroma večinske družbe

Do sedaj smo pregledovali, kako se na spletnih straneh samoiniciativno pojavlja slovenska narodna manjšina. Ob tem je pomembno tudi, ali se na spletnih straneh večinske družbe, kot so na primer deželne ali občinske spletne strani, pojavljajo vsebine v slovenskem jeziku, oz. ali obiskovalec na teh straneh dobi informacije o slovenski narodni manjšini. Spletne strani Urada koroške deželne vlade so samo v nemškem jeziku, ob vztrajnejšem pregledovanju strani pa najdemo vsebine, ki se navezujejo na slovensko narodno manjšino. Na notranjih podstraneh Urada koroške deželne vlade, kjer so predstavljeni vsi politični okraj, je na podstraneh okrajev Celovec – dežela (Klagenfurt – Land), Beljak – dežela (Villach – Land) in Velikovec (Völkermarkt) dodana povezava na obrazce v slovenskem jeziku (dejansko nas povezava preusmeri na stran Biroja za slovensko narodno skupnost). Ta pripis obiskovalcu pove, da je v teh okrajih poleg nemščine uradni jezik tudi slovenščina. Poleg tega ima Urad koroške deželne vlade od leta 1990 Biro za slovensko narodno skupnost, ki je pravzaprav referat za zadeve slovenske narodne skupnosti. Biro za slovensko narodno skupnost ima svoje spletne strani v slovenskem in nemškem jeziku. Poleg osnovne predstavitve delovanja biroja je na spletni strani objavljen tudi izbor obrazcev v slovenskem jeziku,¹⁷ kar naj bi, kot je zapisano, prispevalo k povečanju »funkcionalnosti slovenščine kot uradnega jezika«. V nadaljevanju smo pregledali spletne strani občin, ki so navedene v uredbi zvezne vlade iz leta 1977 o določitvi sodišč, upravnih oblasti in drugih uradov, pred katerimi je slovenščina pripuščena kot uradni jezik dodatno k nemškemu jeziku. Med njimi je le pet občin (Bilčovs (Ludmannsdorf), Sele (Zell), Železna Kapla-Bela (Eisenkappel-Vellach), Globasnica (Globasnitz) in Bistrica pri Pliberku (Feistritz ob Bleiburg)), ki imajo spletne strani v nemškem in slovenskem jeziku, preostale občine imajo predstavitvene strani zgolj v nemškem jeziku. Razlike v obsegu rabe slovenskega jezika ali vsebin, povezanih s slovensko manjšino, pa obstajajo tudi med omenjenimi spletnimi predstavitvami petih občin. Na primer, na spletnih straneh občine Globasnica, ki naj bi bile v slovenščini, najdemo slovenske besede večinoma le v izbirnih menijih, druga besedila so v nemškem jeziku, medtem ko so spletne strani občine Sele dejansko v celoti v slovenskem jeziku, poleg tega pa sta na vhodni strani občinskih strani (tistih v slovenščini in tistih v nemščini) vidna zapisa, ki jasno govorita o tem, da v občini živi tudi slovenska narodna manjšina: »Selska občina združuje dve jezikovni kulturi, in kulturno raznolikost tu tudi živimo« in »Iz člena 7 Avstrijske državne pogodbe in iz Zakona o narodnostnih skupnostih izhaja, da sodi tudi

naša občina med tiste šolske okoliše, v katerih je mogoča prijava k dvojezičnemu pouku.« Preostale tri občine imajo v primerjavi z občino Globasnica več vsebine v slovenskem jeziku, vendar pa je obseg besedil v slovenščini bistveno manjši kot obseg besedil v nemškem jeziku. Občina Pliberk ima spletne strani samo v nemškem jeziku, ima pa na vhodni strani krajšo predstavitev občine v nemškem, slovenskem, italijanskem in angleškem jeziku, v katerem je med drugim zapisano, »da kultura v Pliberku dobiva vedno večji pomen, kar še nadalje krepi povezanost stoletja skupaj živečega nemškega in slovenskega prebivalstva«. Omeniti velja še Šentjakob v Rožu (St. Jakob im Rosental), ki ima sicer strani zgolj v nemškem jeziku, posamezne napovedi dogodkov pa so zapisane v slovenščini. Pregled spletnih strani drugih občin političnega okraja Celovec – dežela (Klagenfurt – Land), Velikovec (Völkermarkt) in Beljak – dežela (Villach – Land), ki niso izrecno navedene v omenjeni uredbi vlade iz leta 1977, pokaže, da je slovenska narodna manjšina na teh spletnih straneh nevidna. Za velik del občinskih spletnih strani velja, da na njih slovenska manjšina ni niti omenjena. Če že kje na občinskih spletnih straneh najdemo omembo slovenskega jezika, so to podstrani, na katerih so prestavljeni šole ali vrtci, kjer je morda pri opisu vzgojno-izobraževalne ustanove zabeleženo (pogosto samo v nemščini), da na posamezni šoli ali vrtcu poučujejo tudi slovenščino.

Pomembne so še spletne strani Dušnopastirskega urada Krške škofije, ki so v slovenščini in nemščini in na katerih je celovito predstavljeno delovanje Katoliške cerkve na Koroškem. Meje Krške škofije skoraj sovpadajo z mejami zvezne dežele Koroške, in kot je zapisano na njihovih spletnih straneh, sta liturgična jezika v 69 farah dvojezičnega ozemlja na južnem Koroškem nemščina in slovenščina. Njihov portal, ki je tudi v slovenščini, pomembno prispeva k prepoznavanju slovenske manjšine kot pomembnega dela kulturne raznolikosti koroškega prebivalstva.

7. Tretji vidik: prisotnost slovenske manjšine na družabnem omrežju *Facebook*

Tretji vidik, ki nas je zanimal pri pregledovanju pojavnosti slovenske manjšine na svetovnem spletu, je bil vezan na pregledovanje družabnega omrežja *Facebook*.¹⁸ Želeli smo preveriti, ali se slovenska manjšina na njem pojavlja in ali lahko govorimo o obstoju virtualne skupnosti Slovencev na Koroškem? Pokazalo se je, da ima kar nekaj institucij oz. društev poleg spletnih strani tudi profil na *Facebooku*. Nekateri imajo oblikovan celo samo profil na *Facebooku*, nimajo

pa lastnih spletnih strani, s čimer se izognejo stroškom izdelave in vzdrževanja klasičnih spletnih strani. Za takšno predstavitev so se večinoma odločila manjša kulturna društva in pevski zbori. Poleg predstavitvenih profilov smo na družabnem omrežju iskali tematsko skupino, ki ima opredeljeno članstvo, ki medsebojno redno komunicira, ima razvita pravila komuniciranja in gradi specifično subkulturo. Skupino s takšnimi značilnosti bi lahko obravnavali kot t. i. virtualno skupnost. Našli smo dve skupini, katerih člani se opredeljujejo kot koroški Slovenci. Ena se imenuje Koroški/e Slovenci/ke in je zaprta skupina, ki je ob prvem pregledu leta 2010 imela 86 članov, ob drugem pregledu leta 2012 pa 82 članov. Druga skupina pa se imenuje Koroški Slovenci in Slovenke na facebooku. Ta skupina nima navedenega članstva, je pa ob prvem pregledu leta 2010 1.460 ljudi za to stran potrdilo, da jim je všeč, ob drugem pregledu leta 2012 pa je bilo to število že nekaj večje (1.551). Ustanovljena je bila leta 2010, opisana pa je kot »stran, ki naj bi po možnosti zbrala vse koroške Slovenke in Slovence, ki so na facebook. Zato naj bi vsak povabil svoje prijatelje, da se pridružijo tej skupini. Pokažimo, da nas je že kar nekaj«. Njen namen je, da vsak član »na tem mestu zbira informacije, ki so povezane z življenjem in delovanjem koroških Slovencev«.

8. Zaključek

Koroški Slovenci so vidni na svetovnem spletu. Pregledovanje spletnih strani je pokazalo, da imajo vse pomembnejše organizacije, ustanove in večja društva slovenske manjšine na Koroškem svojo spletno predstavitev. Slovenska manjšina pa ne uporablja svetovnega spleta zgolj za preslikavo v realnosti obstoječih entitet, temveč ga »po potrebi« uporabi tudi za mobilizacijo javnega mnenja. O eni izmed iniciativ, ki je uspela ravno s pomočjo interneta, je v intervjuju spregovoril Lojze Wieser:

Največja akcija v prid dvojezičnim topografskim napisom je bila zasebna iniciativa internetne platforme Za Koroško/pro Kärnten pred petimi leti. V nekaj tednih smo zbrali več kot 44.000 podpisov za dvojezične table na Koroškem in dokazali, da vidijo ljudje dlje kot politiki (Vidmajer 2010, 13).

Pregledali smo še nekaj drugih spletnih predstavitev, ki so nastale kot rezultat iniciativ posameznih skupin: Iniciativa Č7 – Slovensko na uradih, Iniciativa demokracija & pravna država in Iniciativa vidna domovina – Sichtbare Heimat. Poleg spletnih predstavitev obstoječih institucij in iniciativ pa obstajajo tudi vsebinsko zanimivi in dobro zastavljeni »projektni« portali, ki pa zaradi

različnih razlogov (najpogostejši razlog je zagotovo zaustavitev financiranja ob koncu projekta) ne opravljajo več prvotno zastavljene funkcije. Takšna sta na primer nekaj starejši portal Slovenščina v živo, ki ni več ažuriran, in nov portal Slomashup, ki pa zaradi slabega interesa uporabnikov ni zaživel na način, kot so načrtovali njegovi avtorji. Za pregledane spletne strani slovenske manjšine velja, da so večinoma v slovenščini in nemščini ali celo v kakem drugem jeziku, kar je seveda dobro, saj je s tem omogočeno, da se tudi obiskovalci, ki ne obvladajo slovenskega jezika, seznani z njihovo vsebino, manjšina pa se ne zapira v svoj krog pripadnikov. Na takšen način se vzdržuje dialog. Zelo majhen del spletnih predstavitev je izrazito statičen, večji del spletnih strani ima ažurirano vsebino, tekstovne vsebine in video ali avdio vsebine, razvito razsežnost medsebojnega povezovanja (ki sega v slovenski in avstrijski prostor) in ponuja obiskovalcu neko obliko komunikacije. Kaže pa se, da obiskovalci redko sodelujejo v ponujenih forumih, blogih in redko komentirajo objavljene vsebine. Forumi kot možnost povezovanja članov, ki se drugače ne morejo srečati, na teh spletnih straneh ne živijo. V tem pogledu ni izkoriščena ključna prednost interneta, ki v nasprotju z običajno komunikacijo medijev od »zgoraj-navzdol« omogoča različne oblike komunikacij, na primer »uporabnik-z-uporabnikom« (*one-to-one*), »uporabnik-s-skupino« (*one-to-many*), itd. in je spletno mesto le v funkciji posrednika komunikacije. Možnost »svobodne« izmenjave mnenj pripadnikov skupnosti/uporabnikov na spletnih straneh omogoča razvijanje in spreminjanje skupnosti, hkrati pa možnost povezovanja na druge spletne strani/segmente pomeni izgradnjo mreže med pripadniki skupnosti (Siapera 2006). Kar nekaj pregledanih spletnih strani omogoča zainteresiranim obveščanje o vsebinah ali novicah s pomočjo RSS tehnologij ali pa s pomočjo elektronske pošte, s čemer želijo obdržati svoje »občinstvo« oz. ob množici različnih virov informacij poskušajo vzdrževati lojalnost obiskovalcev.

Drugi vidik pregledovanja – vidnost slovenske skupnosti in jezika na straneh lokalne uprave je pomembna oblika priznavanja obstoja etnične raznolikosti Koroške. Spletne strani, katerih nosilec je slovenska manjšina, niso vrednotene na enak način in nimajo enake sporočilne vrednosti, kot jo ima vključevanje vsebin o slovenski manjšini in slovenskega jezika na spletne strani lokalne avstrijske uprave, hkrati pa lahko upravičeno predvidevamo, da imajo spletne strani manjšine drugo ciljno publiko. Na ravni zvezne dežele Koroške vidnost slovenski manjšini zagotavljajo spletne strani Biroja za slovensko narodno skupnost, kar ni zanemarljivo. Na občinski ravni pa je vidnost slovenske manjšine na spletnih občinskih predstavitev zagotovljena le pri manjšem številu občin. Natančen obiskovalec spletnih strani lokalne uprave lahko zasledi informacije o slovenski manjšini na Koroškem, vsekakor pa bi se na tem področju dalo še marsikaj postoriti in trenutno stanje gotovo ni optimalno.

Pregledovali smo tudi prisotnost slovenske manjšine na družabnem omrežju *Facebook*. Opazili smo, da ima vedno več nosilcev spletnih strani hkrati tudi profil na vsaj enem družabnem omrežju, najpogosteje na *Facebooku*. Nekatera, zlasti manjša društva, pa se raje odločajo celo zgolj za predstavitev na *Facebooku*, saj to pomeni ničelni strošek izdelave predstavitve, hkrati pa veliko enostavnejše administriranje. Na podlagi krajšega, »zunanjega« opazovanja dveh obstoječih skupin koroških Slovencev na družabnem omrežju pa bi težko trdili, da obstaja virtualna skupnosti koroških Slovencev.

Slovenska manjšina precej dobro uporablja svetovni splet za predstavitev zgodovinskega obstoja, za predstavitev dosežkov na področju umetnosti, znanosti, športa, za informiranje pripadnikov skupnosti o težavah, s katerimi se soočajo, itd. Dejstvo, da je večina spletnih predstavitev poleg slovenščine tudi v nemškem jeziku, pomeni, da z njimi vzpostavljajo dialog z večinskim prebivalstvom in uresničujejo povezovalno, integrativno vlogo. Zaznali pa smo, da na obstoječih spletnih straneh večinoma prevladuje enosmerna komunikacija, kar pomeni, da uporabniki raje opazujejo in berejo, kot aktivno sodelujejo.

34 Opombe

¹ Prispevek je nastal pri projektu »Konstitucija novih nacionalnih in etničnih identitet v prostoru Alpe-Jadran s posebnim oz. na obmejna območja in mesto Trst ter na skupnost-tvorne vidike sodobnih medijev« (J6-0825 (A)), katerega nosilka je bila dr. Marija Jurić Pahor.

² Več o tem sta napisala Klemenčič (2007) in Stergar (2004).

³ Glede na Uredbo zvezne vlade o določitvi sodišč, upravnih oblasti in drugih uradov je mogoče slovenščino uporabljati na občinskih uradih na območju političnega okraja Celovec – dežela (Klagenfurt – Land) (občina Žrelec (Ebenthal), občina Borovlje (Ferlach), občina Bilčovs (Ludmannsdorf), občina Sele (Zell Pfarre)), na območju političnega okraja Velikovec (Völkermarkt) (občina Pliberk (Bleiburg), občina Železna Kapla-Bela (Eisenkappel-Vellach), občina Globasnica (Globasnitz), občina Suha (Neuhaus)) (člen 2/1). Slovenščina je kot uradni jezik dopuščena še na območju političnega okraja Beljak – dežela (Villach – Land) (občina Rožek (Rosegg), občina Šentjakob v Rožu (St. Jakob im Rosental)), na območju političnega okraja Celovec – dežela (Klagenfurt – Land) (občina Bistrica v Rožu (Feistritz im Rosental) in občina Šmarjeta v Rožu (St. Margarethen im Rosental) ter na območju političnega okraja Velikovec (Völkermarkt) (člen 2/2).

⁴ Delovna skupina »Slovensko na uradih« je bila ustanovljena leta 2006 v okviru Zbora narodnih predstavnikov, ki je organ Narodnega sveta koroških Slovencev (NSKS), z namenom, da bi spodbujala pripadnike slovenske narodne skupnosti na Koroškem k rabi slovenskega jezika na južnokoroških uradih. V ta namen deluje tudi spletna stran Č 7 – slovensko na uradih (2010).

⁵ O možnostih rabe slovenščine na uradih več v Merkač (1992).

⁶ O institucionalni popolnosti je spregovoril dr. Valentin Inzko, predsednik NSKS: »Mi smo ena moderna manjšina, uspešna manjšina. Ne samo, da imamo prve milijonarje kot je Jožko Rutar, ampak imamo tudi, ne vem, tristo učiteljev, pedagogov, profesorjev na Koroškem, sto zdravnikov, združenje juristov in tako naprej, svojo uspešno banko, gospodarsko zvezo, celo svojo infrastrukturo. In če živiš v Pliberku, tam je seveda malo lažje. Ti zjutraj lahko pelješ otroka v slovenski otroški vrtec, drugega otroka v dvojezično šolo, potem greš nakupovat v zadrugo, v svojo zadrugo, zraven greš dvignit denar v slovensko banko, potem vključiš radio – imamo zdaj 24-urni slovenski radio – in tako naprej. Se pravi, v Podjuni lahko živiš kompletno slovensko življenje« (Skupnost koroških Slovencev in Slovenk 2010).

⁷ Seznam pregledanih spletnih strani, urejen po abecednem vrstnem redu, je objavljen v prilogi prispevka.

⁸ Politično predstavništvo koroških Slovencev je bilo takoj po drugi svetovni vojni enotno. Leta 1949 se je iz Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za slovensko Koroško najprej ustanovil Narodni svet koroških Slovencev (NSKS), kmalu za njim pa še Demokratična fronta delovnega ljudstva. Zaradi nezadovoljstva z delovanjem Demokratične fronte delovnega ljudstva se je leta 1955 oblikovala Zveza slovenskih organizacij (ZSO). Obstoječi organizaciji sledita različnim svetovnonazorskim načelom. NSKS ima na spletnih straneh zapisano, da je ustanovljena na podlagi krščanskih in demokratičnih načel. ZSO pa je na spletnih straneh predstavljena kot »zbirna in nadstrankarska narodnopolitična organizacija koroških Slovencev z liberalno usmeritvijo«.

⁹ Med njimi sta zanimivi še spletna stran »Knežji kamen«, ki je nastala s podporo Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu in je rezultat večmesečnega projekta, katerega namen je bil zasnova grba in zastave koroških Slovencev in dvojezična spletna stran »Krajevne table

na Koroškem«, na kateri so zbrane informacije in ozadja o različnih možnih rešitvah desetletja trajajočega vprašanja dvojezičnih krajevnih napisov na avstrijskem Koroškem.

¹⁰ Zveza slovenskih izseljencev ima statično spletno stran, ki je zasnovana v slovenskem in nemškem jeziku, se ne aktualizira in ne ponuja možnosti kontakta, niti povezav na druge spletne strani

¹¹ Slovensko prosvetno društvo Edinost Škofiče ima na Facebooku zgolj odprt profil brez dodanih vsebin.

¹² Slovensko prosvetno društvo Zila ima na Facebooku zgolj odprt profil brez dodanih vsebin.

¹³ Deželni šolski svet je 12. oktobra 2011 objavil, da je v šolskem letu 2011/12 k dvojezičnemu pouku oz. pouku slovenskega jezika prijavljenih 1.975 ali 44,9 odstotka učencev (leta 2010 je bilo prijavljenih 1.928 ali 43,9 odstotka učencev). Dvojezični pouk v nemščini in slovenščini ponujajo na 73 ljudskih šolah na avstrijskem Koroškem, od teh je devet izpostav. Na petih šolah ni bilo nobenih prijav za dvojezični pouk. Večje zanimanje za slovenščino je zaznati tudi v višjih šolah. Na ZG/ZRG za Slovence na Koroškem se slovenščine uči 506 dijakov. 163 dijakov se uči slovenščine na Dvojezični trgovski akademiji v Celovcu, na zasebni Višji šoli za gospodarske poklice v Šentpetru pri Šentjakobu v občini Beljak pa 124 dijakov. Iz tega sledi, da na celotnem avstrijskem Koroškem v šolskem letu 2011/12 dvojezični pouk oz. pouk slovenskega jezika obiskuje 4.006 učencev (Volksguppen.orf.at 2011).

¹⁴ Podjetja in podjetniki prihajajo iz zelo različnih panog, od gostinstva in turizma, svetovanja in IKT, različnih obrtnih dejavnosti, trgovine, finančnih storitev, transporta in prometa ter drugih.

¹⁵ Več o delovanju Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu v Malle (2006).

¹⁶ Iskanje spletnih strani s pomočjo iskalnika ima specifične omejitve. Noben iskalnik ne pokriva svetovnega spleta v celoti, saj za njim stoji program, ki zbira podatke o obstoječih spletnih straneh in jih zbira v podatkovno bazo. Nekateri iskalniki so splošni, drugi so specializirani za posamezna področja, zato posamezni iskalniki za enako povpraševanje prikažejo različne zadetke (povezave in spletne strani). Veliko je odvisno od tega, kako so obstoječe spletne strani narejene, ali so optimizirane za iskalnike ali ne, oz., ali jih iskalniki najdejo ali ne, so spletne strani postavljene na lokalnih serverjih ali kje drugje, itd. Iskanje spletnih strani s pomočjo iskalnika Google smo izvedli tako, da smo v nastavitvah za napredno iskanje nabor zadetkov omejili glede na jezik (slovenščina) in glede na regijo (Avstrija). Dobljeni seznam zadetkov smo omejili in pregledali zgolj določeno število zadetkov.

¹⁷ Na spletnih straneh Biroja za slovensko narodno skupnost so dostopni naslednji obrazci: prošnja za izdajo potnega lista, prošnja za dopolnitev oz. spremembo potnega lista, prošnja za izdajo osebne izkaznice, prošnja za izdajo vozniškega dovoljenja, obrazec za prijavo bivališča, prošnja za izdajo letnega ribolovnega lista, prošnja za izdajo lovskega lista, prošnja za pospeševanje kvalifikacijskih ukrepov za zagotovitev eksistence, prošnja za odobritev koroške podpore za dojenčke, prošnja za odobritev koroškega materinskega pokojninskega dodatka, prošnja za odobritev deželnega dodatka za otroško varstvo.

¹⁸ Po podatkih Alexa – The Web Information Company (2012) je Facebook.com druga najbolj obiskana spletna stran na svetu, enak podatek velja tudi za Avstrijo. Facebook je imel do konca decembra 2011 845 milijonov mesečno aktivnih uporabnikov in 483 milijonov dnevno (povprečno) aktivnih uporabnikov (Newsroom Facebook, 2012).

36 Viri in literatura

Alexa – The Web Information Company, 2012. *Top Sites. The Top 500 Sites on the Web*. <http://www.alexa.com/> (12. januar 2012).

Amt der Kärntner Landesregierung, 2010. *Gemeinsam 20 Jahre – Volksgruppenbüro / Skupno 20 let – Biro za slovensko narodno skupnost*. Amt der Kärntner Landesregierung, Klagenfurt am Wörthersee.

Anderson, B., 1995. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso, London, New York.

Bogataj, M., 1996. *Glas*. Slovenska prosvetna zveza, Krščanska kulturna zveza, ORF, Celovec; Mohorjeva založba, Ljubljana, Dunaj.

Browne, D. R., 2005. *Ethnic Minorities, Electronic Media and the Public Sphere: A Comparative Approach*. Hampton Press, Cresskill, N. J.

Bruhn Jensen, K., 2010. New Media, Old Methods – Internet Methodologies and the Online/Offline Divide. V R. Burnett, M. Consalvo in C. Ess (ur.) *The Handbook of Internet Studies*. Wiley-Blackwell, Chichester, 43–58.

Ciolek, M., 2001. *Internet and Minorities*. Canberra Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University, Canberra.

Državna pogodba iz Saint-Germain-en-Laye, 10. september 1919. *StF: StGBI*. 303/1920.

Državna pogodba o ponovni vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije / Staatsvertrag betreffend die Wiederherstellung eines unabhängigen und demokratischen Österreich. *BGBI*. 152/1955.

Eurostat, 2010. *Internet Access and Use in 2010: 80 % of Young Internet Users in the EU27 Active on Social Media*. News Release 193/2010 – 14 December 2010, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/4-14122010-BP/EN/4-14122010-BP-EN.PDF (9. januar 2012).

Facebook, 2012. *Newsroom*, <http://newsroom.fb.com/content/default.aspx?NewsAreaId=22> (11. januar 2012).

Internet World Stats, 2011. *Internet Usage and World Population Statistics on December 31, 2011*, <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> (9. januar 2012).

Jesih, B., 2007. *Med narodom in politiko: Politična participacija koroških Slovencev*. Založba Drava, Klagenfurt/Celovec, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Klemenčič, M. & Klemenčič V., 2006. *Prizadevanja koroških Slovencev za narodnostni obstoj po drugi svetovni vojni*. Mohorjeva založba, Celovec, Ljubljana, Dunaj.

Klemenčič, M., 2007. Več kot pol stoletja po podpisu avstrijske državne pogodbe ostaja problem dvojezičnih »označb in napisov topografskega značaja« na avstrijskem Koroškem nerešen. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 53/54, 178–203.

Malle, A., 2006. Slovenski znanstveni inštitut (SZI) v Celovcu. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 50/51, 60–67.

Medvešek, M., 2003. *Trendi medgeneracijske etnične kontinuitete na narodno mešanih območjih ob slovenski meji*. Doktorska disertacija. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Medvešek, M., 2009. Ugotavljanje podobe slovenske skupnosti, ki živi na območju Furlanije Julijske krajine, na svetovnem spletu. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 60, 6–38.

Memorandum o dvojezičnih napisih na avstrijskem Koroškem in drugih ukrepih za zaščito slovenske manjšine / Memorandum betreffen zweisprachige „topographische Aufschriften“, die Amtssprache sowie Maßnahmen für die Zusammenarbeit mit der slowenischsprachige Volksgruppe. Kärntner Landesregierung. Celovec, 26. april 2011, http://www.ktn.gv.at/216471_DE-Dokumente-ortstafeln.pdf (7. januar 2012).

Merkač, F., 1992. *Slovenščina kot uradni jezik*. Slovenski znanstveni inštitut / Slowenisches wissenschaftliches Institut, Celovec/Klagenfurt.

Narodni svet koroških Slovencev / Rat der Kärntner Slowenen, 2006. *O položaju koroških Slovencev 2006 v letu predsedovanja EU Republike Avstrije*. Celovec/Klagenfurt.

Novak Lukanovič, S. (ur.), 2004. *Manjšine in čezmejno sodelovanje v prostoru Alpe-Jadran: verzija v slovenskem jeziku*. Delovna skupnost Alpe-Jadran, Trento.

Oblak, T. & Petrič, G., 2005. *Splet kot mediji in mediji na spletu*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Rosenberg, M. M. & Jedwab, J., 1992. Institutional Completeness, Ethnic Organizational Style and the Role of the State: The Jewish, Italian and Greek Communities of Montreal. *The Canadian Review of Sociology and Anthropology* 29(3), 266–287.

Siapera, E., 2006. Multiculturalism Inline: The Internet and the Dilemmas of Multicultural Politics. *European Journal of Cultural Studies* 9(1), 5–24.

Skupnost koroških Slovencev in Slovenk, 2010. *Predsednik NSKS Valentin Inzko: Jaz ne bi dal v ospredje krajevne napise ampak klimo in to klimo smo, recimo, spremenili tudi s Slovenskim atletskim klubom* [odlomek iz razgovora z dr. Inzkom na Radio Slo1 v četrtek, 18. novembra 2010, ob 10 h], <http://www.skupnost.at/2010/11/predsednik-nsks-valentin-inzko-jaz-ne-bi-dal-v-ospredje-krajevne-napise-ampak-klimo-in-to-klimo-smo-recimo-spremenili-tudi-s-slovenskim-atletskim-klubom/> (15. december 2010).

Statistics Austria, 2011. *Households with Internet Access 2002 to 2011*, http://www.statistik.at/web_en/statistics/information_society/ict_usage_in_households/041017.html (9. januar 2012).

Stergar J., 2004. Slovenci v Avstriji kot eden prednostnih predmetov v slovenskih etničnih študijah. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 45, 82–97.

Uredba zvezne vlade z dne 31. maja 1977, o določitvi sodišč, upravnih oblasti in drugih uradov, pred katerimi je slovenščina pripuščena kot uradni jezik dodatno k nemščini / Verordnung der Bundesregierung vom 31. Mai 1977 über die Bestimmung der Gerichte, Verwaltungsbehörden und sonstigen Dienststellen, vor denen die slowenische Sprache zusätzlich zur deutschen Sprache als Amtssprache zugelassen wird. StF: BGBl. 307/1977, BGBl. II 428/2000.

Vidmajer, S., 2011. Vzemi in daj mir. Lojze Wieser, koroški Slovenec. *Delo - Sobotna priloga*, 53(24), 29. januar, 12–14.

Volksgruppen.orf.at, 2011. *Znova za odstotek višji delež prijav* (12. oktober 2011), <http://volksgruppen.orf.at/?page=16> (7. januar 2012).

Warschauer, M. & De Florio-Hansen, I., 2003. Multilingualism, Identity, and the Internet. V A. Hu & I. De Florio-Hansen (ur.) *Multiple Identity and Multilingualism*. Stauffenburg, Tübingen, 155–179.

Wellman, B. & Haythorntwaite, C. (ur.), 2002. *The Internet in Everyday Life*. Blackwell Publishers Ltd, Malden.

Zakon o manjšinskem šolstvu za Koroško/Minderheiten-Schulgesetz für Kärnten. Bundesgesetz. *BGBL*. 101/1959 (19. marec 1959).

Zakon o narodnih skupnostih/Volksgruppengesetz. *BGBL*. 396/1976.

Zupančič, J., 2007. Sodobni socialni in etnični procesi med koroškimi Slovenci. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja/Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 53/54, 140–164.

Zvezni ustavni zakon/Bundesverfassungsgesetz: Änderung des Bundes-Verfassungsgesetzes, *BGBL*. I 68/2000 (8. avgust 2000).

Zvezni ustavni zakon/Bundesverfassungsgesetz: Änderung des Volksgruppengesetzes, *BGBL*. I 46/2011 (26. julij 2011).

Zvezni ustavni zakon/Bundesverfassungsgesetzes. *BGBL*. 1/1920.

40 Priloga

Seznam pregledanih spletnih strani:

1. 60 let konca vojne, 50 let državne pogodbe, <http://www.magnifique.at/gimnazija/kategorie2/index.html> (17. december 2010).
2. A-A turizem, <http://aatourism.sgz.at> (15. december 2010).
3. ACTIV Project Management GmbH, www.activ.at (11. januar 2012).
4. Alpe Adria Holz/Les, <http://linux.ilab.at/holz-les/> (15. december 2010).
5. Alpe-jadranski center za čezmejno sodelovanje (AACC), <http://www.aacc.or.at> (13. december 2010, 9. januar 2012).
6. Apartmaji Wakounig, www.wakounig.at (10. januar 2012).
7. Austrian Gaming Industries gmbh, www.novomatic.at (11. januar 2012).
8. Bekštanj/Finkenstein, <http://www.finkenstein.gv.at> (8. december 2010).
9. Bilčovs/Ludmannsdorf, <http://www.ludmannsdorf.at> (8. december 2010).
10. Biro za slovensko narodno skupnost, <http://www.volksgruppenbuero.at/narodnaskupnost/> (7. december 2010).
11. Bistrica na Zilji/Feistritz an der Gail, <http://www.feistritz-gail.gv.at> (8. december 2010).
12. Bistrica pri Pliberku/Feistritz ob Bleiburg, <http://www.feistritz-bleiburg.gv.at> (7. december 2010).
13. Bistrica v Rožu/Feistritz im Rosental, <http://www.feistritz-rosental.gv.at> (8. december 2010).
14. Bitzan Beratung & Management GmbH, www.bitzan.at (11. januar 2012).
15. Borovlje/Ferlach, <http://www.ferlach.at> (8. december 2010).
16. Camping Rosental Rož, www.roz.at (10. januar 2012).
17. CRT software, www.CRT-software.com (11. januar 2012).
18. Č 7 – slovensko na uradih, <http://www.slovenskonauradih.at> (7. december 2010).
19. Čajna na Zilji/Nötsch im Gailtal, <http://www.noetsch.at> (8. december 2010).

20. DDr. Jaklitsch & Mag. Picej SteuerberatungsGmbH,
www.davcnisvetovalec.at (11. januar 2012).
21. Deželne bolnišnice KABEG, http://www.kabeg.at/kabeg_management+M57d0acf4f16.html (11. januar 2012).
22. Dholica Teholica ob Vrbskem jezeru/Techelsberg am Wörther See,
<http://www.techelsberg.gv.at> (8. december 2010).
23. Djekše/Diex, <http://www.diex.gv.at> (7. december 2010).
24. Dobrla vas/Eberndorf, <http://www.eberndorf.at> (7. december 2010).
25. Društvo Godba na pihala, <http://www.mariovavti.com/plechbanda/drustvo.php> (6. september 2010).
26. Društvo staršev, <http://vs24.zweispachig.at/drustvo/index> (14. september 2010, 9. januar 2012).
27. DSG Sele/Zell, <http://www.dsgselezell.at> (6. september 2010, 8. januar 2012).
28. Dušnopastirski urad Krške škofije, http://www.kath-kirche-kaernten.at/pages/home_slo.asp (14. december 2010).
29. Dvojezična ljudska šola 24, <http://www.vs-klagenfurt24.ksn.at> (13. september 2010, 9. januar 2012).
30. Dvojezična zvezna trgovska akademija, <http://www.hak-tak.at> (14. september 2010, 9. januar 2012).
31. Dvojezični vrtec Sonce, http://www.mladinskidom.at/3-VRTEC-SONCE/SITESsonce/index_dt_slo.htm (13. september 2010, 9. januar 2012).
32. Ecocontact, www.ecocontact.info (11. januar 2012).
33. Elan, www.elansnowboards.com (11. januar 2012).
34. Enotna lista, <http://www.elnet.at> (13. september 2010, 7. januar 2012).
35. Entwicklungsagentur Kärnten GmbH, www.madeinkaernten.at (11. januar 2012).
36. EP: Elektro Hollauf GmbH, www.elektro-hollauf.at (11. januar 2012).
37. Evropska šola Ljudska šola Šmihel (<http://www.gym1.at/vs-stmichael/>, 14. september 2010) http://www.vs-st-michael.ksn.at/?page_id=802 (9. januar 2012).
38. Famfish, http://www.famfish.com/gewaesser_sl/detail/vellach (15.

december 2010).

39. Festival Suha, <http://www.festival-suha.at/> (16. december 2010).

40. Galerija Šikoronja, www.galerie-sikoronja.at (8. januar 2012).

41. Galicija/Gallizien, <http://www.gallizien.gv.at> (7. december 2010).

42. Gasthaus gostilna trattoria J. Ogris, <http://www.gasthaus-ogris.at> (10. januar 2012).

43. Glasbeno gledališče Gabriel, <http://www.gabriel.co.at> (9. september 2010, 8. januar 2012).

44. Globasnica/Globasnitz, <http://www.globasnitz.at> (7. december 2010).

45. Grabštanj/Grafenstein, <http://www.grafenstein.gv.at> (8. december 2010).

46. Graphia Medienprodukte GmbH, www.graphia-medien.at (11. januar 2012).

47. Grebinj/Griffen, <http://www.griffen.gv.at> (8. december 2010).

48. Hedenik, www.dach-hedenik.com (11. januar 2012).

49. Holzbau Gasser GmbH, www.holzbau-gasser.at (11. januar 2012).

50. Hotel-Pension Obirblick, <http://www.klopeinersee-online.at> (10. januar 2012).

51. Hotel-Pension Wutte, <http://www.familienerlebnis.at> (10. januar 2012).

52. Ilab crossmedia, www.ilab.at (11. januar 2012).

53. Ilab, http://www.ilab.at/agentur/home_sl/ (15. december 2010).

54. Île de France, <http://www.iledefrance.at> (10. januar 2012).

55. Iniciativa demokracija & pravna država/Initiative Demokratie und Rechtsstaat, <http://www.initiative-rechtsstaat.at> (6. september 2010, 7. januar 2012).

56. Iniciativa Kärnten-Koroška, <http://www.kaernten-koroska.com/links.htm> (16. december 2010).

57. Iniciativa vidna domovina – Sichtbare Heimat, <http://www.heimat-domovina.at> (6. september 2010, 7. januar 2012).

58. Interenergo d. o. o., www.interenergo.si (11. januar 2012).

59. Interkulturni center IKUC, <http://www.ikuc.at/sputnik/> (9. september

2010).

60. Judoclub Sanct Lucas, <http://www.judoclub-bleiburg.at> (14. december 2010).

61. Karglhof, <http://www.karglhof.at> (10. januar 2012).

62. Katoliški dom prosvete Sodalitas, <http://www.sodalitas.at> (14. september 2010, 9. januar 2012).

63. Katoliško kulturno društvo Vogrče in okolica, www.kkd-vograce.at (8. januar 2012).

64. Katoliško prosvetno društvo "Drava" v Žvabeku, www.kpddrava.at (8. januar 2012).

65. Katoliško prosvetno društvo Šmihel, <http://www.smihel.at> (6. september 2010, 8. januar 2012).

66. Kelag Kärntner Elektrizitäts AG, www.kelag.at (11. januar 2012).

67. Klokner Hermann, mag., www.klokar.at (11. januar 2012).

68. Klub slovenskih študentk in študentov na Dunaju, <http://www.ksssd.org/> (8. september 2010).

69. Klub slovenskih študentk in študentov na Koroškem, <http://www.ksssg.at> (8. september 2010, 8. januar 2012).

70. Klub slovenskih študentk in študentov v Gradcu, <http://www.ksssg.at> (8. september 2010).

71. Klub slovenskih študentov in študentk na Koroškem, <http://www.ksssk.at> (15. december 2010).

72. Kmečka izobraževalna skupnost, <http://www.kisnet.at> (14. september 2010, 9. januar 2012).

73. Knežji kamen, <http://www.fuerstenstein.at> (6. september 2010, 7. januar 2012).

74. Koroška dijaška zveza, <http://www.kdzn.net> (6. september 2010, 8. januar 2012).

75. Koroški Karitas, <http://www.caritas-kaernten.at/?L=1> (11. januar 2012).

76. Košarkaški šolski klub (KOŠ) Celovec, <http://www.kosbasket.at> (14. december 2010).

77. Kotmara vas/Köttmansdorf, <http://www.koettmannsdorf.at> (8.

december 2010).

78. Krajevne table na Koroškem, http://www.ortstafel.info/?page_id=2 (7. januar 2012).

79. Krščanske kulturna zveza (KKZ), <http://www.kkz.at> (6. september 2010, 7. januar 2012).

80. Kulturni center Univerze v Celovcu, <http://www.unikum.ac.at> (9. september 2010, 9. januar 2012).

81. Kvartet bratov Smrtnik, <http://www.smrtnik.at> (8. september 2010, 8. januar 2012).

82. Ljudska šola Globasnica, <http://www.vs-globasnitz.ksn.at> (14. september 2010).

83. Mahle Filtersysteme Austria gmbh., www.mahle.com (11. januar 2012).

84. Mešani pevski zbor Jakob Petelin Gallus, <http://www.jpgallus.com/> (8. januar 2012).

85. Mladinski dom/Jugendheim, <http://www.mladinskidom.at/> (8. september 2010, 9. januar 2012).

86. Möbeldesign Petek, www.petek.info (11. januar 2012).

87. Mochoritsch, <http://www.mochoritsch.at> (10. januar 2012).

88. Mohorjeva družba, <http://www.mohorjeva.at> (13. december 2010, 8. januar 2012).

89. Mohorjeva ljudska šola, <http://www.mohorjeva.at/sola/> (14. september 2010, 9. januar 2012).

90. Moški pevski zbor Kralj Matjaž, <http://www.kraljmatjaz.at> (8. september 2010, 8. januar 2012).

91. Namiznoteniški klub Mikon Bilčovs, <http://www.ntk-ludmannsdorf.at> (14. december 2010).

92. Narodni svet koroških Slovencev (NSKS), <http://nksk.at> (6. september 2010, 7. januar 2012).

93. Nedelja, cerkveni list Krške škofije, <http://www.nedelja.at> (10. december 2010, 9. januar 2012).

94. Oktet Suha, <http://www.oktet-suha.at> (8. september 2010).

95. ORF/manjšine, <http://volksgruppen.orf.at/slovenci/novice> (10. december 2010, 9. januar 2012).

96. Otok/Maria Wörth, <http://gemeinde.maria-woerth.info/> (8. december 2010).
97. Pliberk/Bleiburg, <http://www.bleiburg.gv.at> (8. december 2010).
98. Podjuna, <http://www.podjuna.at/> (MePZ Podjuna Pliberk) (8. januar 2012).
99. Podklošter/Arnoldstein, <http://www.arnoldstein.gv.at> (9. december 2010).
100. Radio 2, <http://radio-dva.at> (10. december 2010, 9. januar 2012).
101. Radio Agora, <http://www.agora.at> (13. december 2010, 9. januar 2012).
102. Restaurant-gostišče Juenna, <http://www.juenna.at> (10. januar 2012).
103. Rock skupina Bališ, <http://www.balis.at> (8. september 2010, 9. januar 2012).
104. Rožek/Rosegg, <http://www.rosegg.gv.at> (9. december 2010).
105. Ruda/Ruden, <http://www.ruden.at> (8. december 2010).
106. Rutar Lido KG, www.rutarlido.at (10. januar 2012).
107. Sele/Zell, <http://mispwins06.bon.at/zellpfarre.at> (8. december 2010).
108. Skupnost koroških Slovencev in Slovenk (SKS), <http://www.skupnost.at> (6. september 2010, 7. januar 2012).
109. Slo.at – Slovenski informacijski portal (+ prireditveni koledar koroških Slovencev) Zveze slovenskih organizacij in Slovenske prosvetne zveze, <http://www.slo.at> (6. september 2010).
110. Slolit.at, <http://www.slolit.at/revije/C1> (17. december 2010).
111. Slomashup, <http://www.slomashup.at> (15. december 2010).
112. Slovenska glasbena šola, <http://www.glasbenasola.at> (14. september 2010, 8. januar 2012).
113. Slovenska gospodarska zveza, <http://www.sgz.at> (13. december 2010, 9. januar 2012).
114. Slovenska športna zveza (SŠZ), <http://www.ssz.at> (14. december 2010).
115. Slovenska študijska knjižnica, <http://www.celovec.sik.si> (9. september 2010, 7. januar 2012).

116. Slovenski atletski klub (SAK), <http://www.sak.at> (7. september 2010, 8. januar 2012).
117. Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, <http://www.ethno.at/institut.html> (7. september 2010, 8. januar 2012).
118. Slovenski športni klub OBIR, <http://www.ssk-obir.at> (14. december 2010).
119. Slovensko kulturno društvo Jepa-Baško jezero, <http://www.jepa.at> (7. september 2010, 8. januar 2012).
120. Slovensko kulturno društvo v Globasnici, <http://www.skd-globasnica.at> (7. september 2010, 8. januar 2012).
121. Slovensko planinsko društvo Celovec, <http://www.planinci.at> (13. september 2010).
122. Slovensko prosvetno društvo "Gorjanci" Kotmara vas, www.gorjanci.at (8. januar 2012).
123. Slovensko prosvetno društvo Bilka, <http://www.bilka.at> (7. september 2010, 8. januar 2012).
124. Slovensko prosvetno društvo Danica, <http://www.danica.at> (6. september 2010, 8. januar 2012).
125. Slovensko prosvetno društvo Dobrač, <http://www.spd-dobrac.at> (7. september 2010, 8. januar 2012).
126. Slovensko prosvetno društvo Kočna, <http://www.kocna.at> (7. september 2010, 8. januar 2012).
127. Slovensko prosvetno društvo Radiše, <http://www.spd-radise.at> (7. september 2010, 8. januar 2012).
128. Slovensko prosvetno društvo Rož, <http://www.roz.si> (8. september 2010, 8. januar 2012).
129. Slovensko prosvetno društvo Šentjanž / St. Johann, http://www.spd-sentjanz.at/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1&lang=sl (8. januar 2012).
130. Slovensko prosvetno društvo Trta, <http://www.trta.at> (8. september 2010, 8. januar 2012).
131. Slovensko prosvetno društvo Vinko Poljanec, <http://www.vipo.at> (8. september 2010, 8. januar 2012).
132. Slovensko prosvetno društvo Zarja Železna Kapla (Vokalna skupina

Klika (Železna Kapla)), <http://www.zarja.at/index.php?id=30> (8. januar 2012).

133. Slovensko šolsko društvo, <http://www.mladinskidom.at> (9. september 2010, 9. januar 2012).

134. Slovenščina v živo, <http://www.copi.at> (6. september 2010, 7. januar 2012).

135. Sosed/Nachbar, <http://www.sosed-nachbar.com/index.php> (15. december 2010).

136. Spletna stran pevke in igralka Katarine Hartman in vokalne skupine Hartmann 'ce, <http://www.katarinahartmann.com/index.html> (9. januar 2012).

137. Sportclub Posojilnica Bank Globasnitz/Globasnica, <http://www.scglobasnitz.com> (14. december 2010).

138. Straja vas/Hohenthurn, <http://www.hohenthurn.gv.at> (9. december 2010).

139. Suha/Neuhaus, <http://www.neuhaus.at> (8. december 2010).

140. Šentjakob v Rožu/St. Jakob im Rosental, <http://www.st-jakob-rosental.gv.at> (9. december 2010).

141. Škocjan ob Klopinskem jezeru/St. Kanzian, <http://www.st.kanzian.at> (8. december 2010).

142. Škofiče ob Vrbskem jezeru/Schiefling am Wörthersee, <http://www.schiefling.gv.at> (8. december 2010).

143. Šmarjeta v Rožu/St. Margarethen im Rosental, <http://www.st-margareten-rosental.gv.at> (8. december 2010).

144. Športna akademija KRONA, <http://www.krona.at> (14. december 2010).

145. Športno društvo Šentjanž v Rožu, <http://www.svstjohann.at> (14. december 2010).

146. Štalenska gora/Magdalensberg, <http://www.magdalensberg.gv.at> (8. december 2010).

147. Tamburaška skupina Tamika (Železna Kapla), <http://www.tamika.at> (8. januar 2012).

148. Tednik Novice, <http://www.novice.at> (10. december 2010, 9. januar 2012).

149. Tek kulture/maraton Kralja Matjaža, <http://www.petzenmarathon.at/> (16. december 2010).
150. Teniško društvo ASKÖ, <http://globasnitz.askoe.or.at> (14. december 2010).
151. Tonski studio 4, <http://www.tonstudio4.at/slo/index01.html> (16. december 2010).
152. Umetno strugarstvo in galerija Fran, <http://www.fran.at/> (16. december 2010).
153. Urad koroške deželne vlade, <http://www.ktn.gv.at> (7. december 2010).
154. Urbas Maschinenfabrik gmbh, www.urbas.at (11. januar 2012).
155. Velikovec/Völkermarkt, <http://www.voelkermarkt.gv.at> (8. december 2010).
156. Vernberk/Wernberg, <http://www.wernberg.gv.at> (9. december 2010).
157. Višja šola za gospodarske poklice v Šentpetru/Private HLW St. Peter, <http://www.hlw-stpeter.at> (8. september 2010, 8. januar 2012).
158. Vokalna skupina "VOX" VOXON, <http://www.voxon.at> (8. september 2010, 8. januar 2012).
159. Vokalna skupina NOMOS, <http://www.nomos.at> (8. september 2010).
160. Websafari, www.websafari.eu (11. januar 2012).
161. Würcher Media, www.wuercher.at (11. januar 2012).
162. Založba Drava/Drava Verlag, <http://www.drava.at/main.php?sis=5e3f15de1527ec04aeac1c052898d2c4&> (13. december 2010, 9. januar 2012).
163. Založba Wieser, <http://www.wieser-verlag.com> (13. december 2010, 9. januar 2012).
164. Zveza bank, <http://www.zvezabank.com> (13. december 2010, 9. januar 2012).
165. Zveza slovenskih izseljencev, <http://www.slo.at/izseljenci/> (13. september 2010, 9. januar 2012).
166. Zvezna gimnazija in Zvezna realna gimnazija za Slovence v Celovcu, <http://cms.bgslo.at/cms/index.php?id=91&L=92> (14. september 2010, 9. januar 2012).

167. Železna kapla-Bela/Eisenkappel-Vellach, <http://www.badenkappel.info/> (8. december 2010).
168. Žihpolje/Maria Rain, <http://www.maria-rain.at> (8. december 2010).
169. Žitara vas/Sittersdorf, <http://www.sittersdorf.at> (8. december 2010).
170. Žrelec/Ebental, <http://www.ebenthal.at>, dostop (8. december 2010).

Seznam pregledanih profilov na Facebooku:

1. Evropska Ljudska šola Šmihel/Volksschule St. Michael ob Bleiburg, <http://www.facebook.com/pages/Volksschule-St-Michael-ob-BleiburgLjudska-%C5%A1ola-%C5%A0mihel/140347092724192#!/pages/Volksschule-St-Michael-ob-BleiburgLjudska-%C5%A1ola-%C5%A0mihel/140347092724192?sk=wall> (9. januar 2012).
2. k&k center, <http://www.facebook.com/k.in.k.center?v=info#!/k.in.k.center?v=info> (9. september 2010, 9. januar 2012).
3. Kulturni dom Pliberk, <http://www.facebook.com/home.php#!/pages/Kulturni-dom-Pliberk/110924858941978?v=wall> (6. september 2010).
4. Kulturno društvo Peter Markovič, <http://www.facebook.com/home.php#!/pages/Kulturno-drustvo-Peter-Markovic/110925712275744?v=info> (6. september 2010).
5. Mešani pevski zbor Jakob Petelin Gallus, http://www.facebook.com/pages/SKD-Jepa-Basko-jezero/113479485341705?v=app_2373072738#!/pages/MePZ-Jakob-Petelin-Gallus/117406978271883?v=info (8. september 2010).
6. Mešani pevski zbor Podjuna Pliberk, <http://www.facebook.com/pages/MePZ-Podjuna-Pliberk/113839651974139>, <http://www.facebook.com/pages/MePZ-Podjuna-Pliberk/113839651974139> (8. september 2010).
7. Mladinski center Okay, <http://www.facebook.com/jz.okay#!/jz.okay?v=wall> (7. december 2010).
8. Mohorjeva ljudska šola, <http://www.facebook.com/pages/VS-Hermagoras-Mohorjeva-LS/153143038039278?v=wall&viewas=0> (7. december 2010).
9. Skupina Koroški Slovenci in Slovenke na facebooku, <http://www>.

facebook.com/home.php#!/koroskislovenci (7. december 2010).

10. Skupina Koroški/e Slovenci/ke, http://www.facebook.com/home.php#!/home.php?sk=group_160627673970442 (7. december 2010).

11. Slovensko prosvetno društvo Edinost Pliberk, <http://www.facebook.com/k.in.k.center?v=info#!/pages/SPD-Edinost-v-Pliberku/111004938931189?v=wall> (6. december 2010, 9. januar 2012).

12. Slovensko prosvetno društvo Edinost Škofiče, <http://www.facebook.com/k.in.k.center?v=info#!/pages/SPD-Edinost-v-Skoficah/117501694927741?v=wall> (6. december 2010, 9. januar 2012).

13. Slovensko prosvetno društvo Srce, http://www.facebook.com/pages/SKD-Jepa-Basko-jezero/113479485341705?v=app_2373072738#!/spdsrce (8. september 2010, 8. januar 2012).

14. Slovensko prosvetno društvo Zila, <http://www.facebook.com/k.in.k.center?v=info#!/pages/SPD-Zila/110747568957766?v=info> (6. december 2010, 9. januar 2012).

15. Višja šola Št. Peter, <http://www.facebook.com/group.php?gid=115934755089679#!/group.php?gid=115934755089679&v=wall> (7. december 2010).

ŠTEFKA VAVTI

Framework Conditions and Self-presentation in Biographical Narratives - Case study: Katja

Two narratives of the young Slovene Katja indicate that framework conditions of the life-world have an impact on one's self-presentation. The narratives were collected at intervals of a year. When the first biographical interview was taken Katja was living as a guest student in Slovenia, the second interview was made after her return to her home village in bilingual Southern Carinthia in Austria.

Comparing the introductory sequences of both narratives the author clearly recognized the essential differences that will be discussed here. The first narrative focuses on her Slovene life-world. The main topics are relationship to Slovenes in Slovenia and in Austria and the (ethnic) involvement in the so-called „ours“. For instance, Katja spoke in a self-critical manner about her knowledge of Slovene and was motivated to work on it. In the second interview, at home again, she changes her focus. She speaks about the lack of relationship to the German speaking Carinthians, of her bi- and multilingualism etc. These differences in the self-presentation suggest that various framework conditions of the life-world are an essential parameter that should be considered during interpretation processes.

Keywords: self-presentation, biographical narratives, Slovenes, life-world, bilingual Carinthia in Austria

Lebensweltliche Rahmenbedingungen und ihr Einfluss auf die Selbstpräsentation in biografischen Erzählungen: Fallstudie Katja

Wie wirken lebensweltliche Rahmenbedingungen auf die Selbstpräsentation junger Slowen/innen? Diese Frage wird im vorliegenden Aufsatz anhand zweier biografischer Erzählungen der Kärntner Slowenin Katja diskutiert. Die beiden narrativen Interviews wurden im Abstand eines Jahres durchgeführt. Zum Zeitpunkt des ersten Interviews absolvierte Katja ein Auslandssemester in Slowenien, das zweite Interview erfolgte nach ihrer Rückkehr.

Die beiden Eingangssequenzen wurden miteinander verglichen, wobei es wesentliche Unterschiede gab. Der Fokus im ersten Interview ist auf das slowenische Lebensumfeld gerichtet. Es werden Kontakte zu Slowenen in Slowenien und in Kärnten angesprochen und die Einbindung in das Eigene thematisiert. Vor dem Hintergrund des Slowenien-Aufenthaltes ist Katja im Hinblick auf ihre Slowenisch-Kenntnisse selbstkritisch und will sie verbessern. Im zweiten Interview verschiebt sich ihr Fokus. Hier sind vor allem die (fehlenden) Beziehungen zu den deutschsprachigen Kärntnern ein Thema. Die Unterschiede in der Selbstpräsentation lassen darauf schließen, dass die lebensweltlichen Rahmenbedingungen ein wesentlicher Einflussfaktor sind und bei der Interpretation entsprechend berücksichtigt werden sollten.

Schlüsselwörter: Selbstpräsentation, biografische Erzählungen, Slowenen, Lebenswelt, zweisprachiges Kärnten in Österreich

Correspondence address: Štefka Vavti, Slovenian Scientific Institute, Klagenfurt/Celovec, Mikschallee 4, 9020 Klagenfurt/Celovec, Austria, e-mail: st.vavti@szsi.at.

Življenjski okvirni pogoji in njihov vpliv na samopredstavitev v biografskih pripovedih: primer Katja

Pričujoči prispevek razpravlja o vplivu življenjskih okvirnih pogojev na samopredstavitev ob dveh biografskih pripovedih mlade koroške Slovenke Katje. S Katjo sta bila v presledku enega leta napravljena dva narativna intervjuja, pri čemer je ob prvem intervjuju živela med (tujskim) študijskem semestrom v Sloveniji, med drugim intervjujem pa se je že vrnila na avstrijsko Koroško, kjer je živela v dvojezičnem okolju.

Primerjani sta bili vstopni sekvenci obeh intervjujev. Pri tem so bile zaznane bistvene razlike v samopredstavitvi: V prvem intervjuju Katja govori izključno o svojem slovenskem življenjskem okolju, pri čemer izpostavlja stike s slovenščino in s Slovenci v Sloveniji in na Koroškem. Med svojim bivanjem v Sloveniji je Katja samokritična do svoje jezikovne usposobljenosti in želi delati na svoji slovenščini. V drugem intervjuju pa se spremeni njen fokus: V ospredje stopijo (manjkajoči) odnosi do nemško govorečih Korošcev in njena dvo- ter večjezičnost. Opisane razlike dopuščajo zaključek, da življenjski okvirni pogoji bistveno vplivajo na samo-predstavitev in jih je zato treba pri interpretaciji v večji meri upoštevati.

Ključne besede: samopredstavitev, biografske pripovedi, Slovenci, življenjski svet, dvojezična avstrijska Koroška

1. Einleitung

Kleine Sprachgruppen und autochthone Minderheiten sind besonders von demografischen Veränderungen und sozioökonomischen Problemen betroffen. Das gilt vor allem für jene Gruppierungen, die in peripheren Räumen leben, charakterisiert durch fehlende Beschäftigungsmöglichkeiten, einem hohen Anteil von beruflich bedingter Migration und damit eng verknüpft, einer Vielzahl von ethnisch gemischten Partnerschaften und Ehen.

Diese Rahmenbedingungen sind neben Individualisierungserfahrungen in der globalisierten Welt Teil der Lebenswelt junger Sloweninnen und Slowenen im zweisprachigen Südkärnten (Österreich), die sich in einer rasch wandelnden Welt ethnisch behaupten müssen. Viele von ihnen verlassen nach der absolvierten Mittel- bzw. berufsbildenden Schule im geschützten ethnischen Umfeld Kärnten, um in einer der größeren österreichischen Städte zu studieren oder auf der Suche nach entsprechenden Jobs dorthin oder ins benachbarte Ausland abzuwandern. Damit unterscheidet sich ihr ethnisches Selbstverständnis von dem ihrer Großeltern und Eltern, die sich im dörflichen Umfeld aktiv in den kulturellen und/oder politischen Einrichtungen der slowenischen Sprachgruppe engagierten.

Wie aber wirken die angesprochenen Rahmenbedingungen auf die Selbstpräsentation junger Slowen/innen? Im Folgenden wird anhand zweier biografischer Erzählungen der jungen Katja eine Antwort gesucht. Die beiden narrativen Interviews wurden im Abstand eines Jahres durchgeführt. Während Katja zum Zeitpunkt des ersten Interviews ein Auslandssemester in Slowenien absolvierte, erfolgte das zweite Interview einige Monate nach ihrer Rückkehr nach Kärnten.

Zu Beginn des Beitrages gehe ich überblicksartig auf die geschichtlichen und demografischen Rahmenbedingungen ein, die auf das Leben und Erleben der Befragten einwirkten und somit in ihrer Biografie Spuren hinterließen. Anschließend werden in aller Kürze die Identitätsdiskussion im Untersuchungsgebiet, der theoretische Hintergrund sowie methodologische Fragestellungen beleuchtet um sodann die Eingangssequenzen der beiden Interviews näher zu analysieren.

2. Sloweninnen und Slowenen in Kärnten – geschichtlicher und demografischer Hintergrund

Um 1900 wurden bei der Volkszählung in Kärnten rund 85.000 Slowen/innen gezählt; politische Ereignisse wie die Gebietsansprüche seitens der SHS-Truppen (Königreich der Serben, Kroaten und Slowenen) nach dem Ersten Weltkrieg und die darauf folgende Volksabstimmung 1920, bei der sich die Mehrheit in Südkärnten für den Verbleib bei Österreich ausgesprochen hatte, ließen die Zahl der sich zu ihrer Sprachgruppe bekennenden Slowen/innen deutlich schrumpfen. Während des Zweiten Weltkrieges, mit den Germanisierungsbestrebungen im Dritten Reich, kam es zur Vertreibung und Deportation zahlreicher slowenischer Familien.¹ Nach dem Krieg gab es neuerliche Gebietsansprüche seitens des ehemaligen Jugoslawien. Die Antwort darauf war schließlich der Artikel 7 des Österreichischen Staatsvertrages von 1955 mit den gesetzlichen Bestimmungen zum Schutz der autochthonen slowenischen und kroatischen Minderheit in Österreich. In Kärnten blieb das Verhältnis zwischen den beiden Sprachgruppen in der Nachkriegszeit angespannt. Streitpunkte waren vor allem die Minderheitenschulfrage und die zweisprachigen topographischen Aufschriften, letztere konnten erst im Sommer 2011 einer Kompromisslösung zugeführt werden.

Seit den 1970er-Jahren hat das zweisprachige Bildungssystem eine gut qualifizierte slowenische „Elite“ hervorgebracht, die aber wegen fehlender

Arbeitsplätze in Kärnten häufig in größere österreichische Zentren abwandert (Reiterer 1986; Zupančič 2007). Seit dem Beitritt Sloweniens zur EU (2004) besannen sich einige bereits assimilierte Slowen/innen auf ihre ethnischen Wurzeln und meldeten ihre Kinder zum Slowenischunterricht an, es fehlt jedoch in Teilen der Bevölkerung mit slowenischer ethnischer Herkunft eine klare Identifikation mit dem Slowenischen und es sinkt die Zahl jener Personen, die eine gute Sprachkompetenz in ihrer Herkunftssprache haben. In der jüngeren Generation werden klare ethnische Selbstzuordnungen und Identitäten immer brüchiger.

Zu erwartende demografische Entwicklungen, allen voran die zunehmende Überalterung der Bevölkerung und die Abwanderung aus ländlichen Gebieten (Zupančič 2007), werden in Zukunft die Zahl der Slowenen/Slowenninen in Kärnten weiter verringern.² Die Suburbanisierungstendenzen zeigen sich auch in Kärnten: Die Bevölkerung in den Städten, besonders aber in den Umlandgemeinden, nimmt zu, periphere Lagen aber leiden unter Bevölkerungsverlusten. Zur Abwanderung jüngerer Menschen trägt auch die wirtschaftliche Situation Kärntens bei. Es zählt im Hinblick auf die wirtschaftliche Entwicklung und auf Arbeitsmarktdaten zum Schlusslicht Österreichs.

3. Ethnische Identifikationen Jugendlicher und Postadoleszenten

Im zweisprachigen Südkärnten wurden in den vergangenen Jahrzehnten in verschiedenen Studien ethnische Identitäten bzw. Identifikationen erforscht. Boeckmann und andere (1988) unterschieden fünf Identitätstypen – je nach Nähe und Distanz zur slowenischen Kultur und Sprache. Guggenberger und andere (1994) und Vavti (2009a) weiteten diese Typisierungen aus, wobei besonders die Doppelidentitäten und die angepassten Identitäten auf verschiedene Nuancen von Nähe bzw. Distanz zur ethnischen Herkunft verweisen.

Merkač (1986) untersuchte die Lebenswelten slowenischer Jugendlicher und unterschied sie nach der Tiefe der ethnischen Verbundenheit. Er fand drei Gruppen: neutrale, bewusste und solche, die sich mit beiden Kärntner Sprachgruppen identifizierten. Eigene Untersuchungen zeigten aufgrund veränderter Rahmenbedingungen eine Vielfalt von Nuancen, die zwischen diesen Kategorisierungen liegen (vgl. Vavti 2011).

In der modernen Gesellschaft muss sich der junge Mensch in einer rasch wandelnden Welt behaupten, ohne die innere Kontinuität und den Kontakt zu seinen Ursprüngen zu verlieren. Der Jugendliche ist gezwungen, sich immer wieder neuen Situationen anzupassen und diese in seine Identität zu integrieren (vgl. Medvešek 2009, 11–12). Die Identität beinhaltet eine Evaluation von vergangenen und aktuellen Erlebnissen, Eigenheiten und Verhaltensweisen sowie die Entscheidung darüber, wie die Persönlichkeit aussehen soll, die man sein will. Ein kritischer Zeitraum für die Identitätsfindung ist die Phase der Adoleszenz. Ule und andere (2000, 41–43) sprechen in diesem Zusammenhang von „Biografien der Unsicherheiten“ – Jugendliche müssten sich selber gesellschaftliche Regeln, Orientierungen und Identitäten schmieden. Einige junge Menschen fühlen sich von dieser Notwendigkeit überfordert, weil sie in ihrem Lebensumfeld keine stabilen Rahmenbedingungen mehr vorfinden. Anthony Giddens (1995) spricht vom Verlust der ontologischen Sicherheit und des Vertrauens in die Kontinuität der eigenen Identität und der Rahmenbedingungen. Hurrelmann (1989) sieht Jugendliche in „Warteschleifen“. Dem materiellen Überfluss in der Wohlstandsgesellschaft stünden psychosoziale Belastungen gegenüber. Die Zukunft sei für Jugendliche und Postadoleszente nicht mehr berechenbar denn es fehlten verbindliche Zukunftsperspektiven.

Hurrelmann (2004, 13–26) betont überdies, dass die Lebensphase Jugend in der Biografie immer mehr Raum einnimmt: Die Pubertät beginne früher, die höhere Bildung und damit eng verbunden die Abhängigkeit von den Eltern aber führten zu einer deutlichen Verlängerung der Phase der (Post)adoleszenz bis zum 28., 30. Lebensjahr, wenn junge Menschen nach erfolgter (Berufs)ausbildung eine Beschäftigung finden. Beck (1986, 217) sieht in seinem Individualisierungskonzept Jugendliche als „Planungsbüro“ für ihren Lebenslauf.

Die Adoleszenz ist jene Lebensphase, in der sich die Identität neu strukturiert. Diese Reorganisation betont auch Erdheim (1984, 273–368), wenn er von der Adoleszenz und der Entwicklung der Kultur spricht. Diese Phase sei mit einer Reihe von Konflikten verknüpft, die mit dem Austritt aus dem engen Familienverband in das weitere Lebensumfeld einhergehen.

In der Pubertät übernimmt die Gleichaltrigengruppe (Peergroup) eine wichtige Rolle und hilft dem jungen Menschen bei der Identitätsfindung, wobei auch verschiedene Jugendkulturen von Bedeutung sind.

Hurrelmann (2004) sieht die Jugendlichen als Seismografen gesellschaftlicher Entwicklungen. Die Jugendphase liege im Spannungsfeld zwischen soziokultureller Selbständigkeit und sozioökonomischer Unselbständigkeit,

weil sich die Erwerbstätigkeit lebenszeitlich verschiebe. Soziologisch sei das Jugendalter durch eine „Statusinkonsistenz“, eine Ungleichzeitigkeit und Unausgewogenheit von sozialen Positionen und Rollen charakterisiert. Das Jugendalter umspanne rund 15 Jahre mit erheblichen körperlichen, geistigen, emotionalen und sozialen Entwicklungen, zugleich schwindet, demografisch gesehen, das Gewicht der jungen Generation.

Es verschwinden auch die symbolischen Vorgaben und sozialen Rituale, Zeremonien und gesellschaftlichen Gebräuche als klarer Übertritt von einer Lebensphase in die andere. Traditionale Übergangszeremonien als eine Art Initiationsritus (Erdheim 1984) – z. B. Firmung, Berufseintritt, Heirat – verlieren an Bedeutung.

Das Bildungssystem wird als biografischer Warteraum gesehen, als Moratorium und eine Phase ohne feste Perspektiven und Verantwortung (vgl. Hurrelmann 2004, 22), weil das Berufssystem überlastet ist.

Einige slowenische Jugendliche sind dennoch politisiert und kämpfen aktiv für zweisprachige Ortstafeln oder gehen für ökologische Themen auf die Straße. Während des Hochschulstudiums experimentieren sie mit verschiedenen Lebensstilen und versuchen ihren eigenen Weg zu finden. Sie fragen sich, ob sie an Traditionen und Kultur der Eltern festhalten oder ihren eigenen Weg gehen sollen. Die ethnische Identifikation entwickelt sich aufgrund verschiedenster Erfahrungen in der persönlichen Biografie aber auch der vorhergehenden Generationen. In Familie und Schule entsteht die Basis für das ethnische Selbstverständnis. Weitere Bausteine sind die Lebensumwelt, biografische Brüche und gesellschaftliche sowie politische Rahmenbedingungen, die den jungen Menschen prägen (Vavti 2009a; Vavti 2009b; Vavti 2010).

Im vorliegenden Aufsatz werden anhand eines Fallbeispiels, d.h. von zwei Interviews mit Katja, die im Zeitabstand eines Jahres durchgeführt worden sind, folgende Fragen diskutiert: Wie beeinflussen die lebensweltlichen Rahmenbedingungen ihre Selbstpräsentation, und welche Bedeutung hat Ethnizität in ihrem konkreten Lebensalltag und –umfeld bzw. wie zeigen sich in den beiden Narrationen die Bindung an das Eigene und die Einstellung zum Anderen?

58 4. Methodologie und Erhebungsmethode

Der vorliegende Aufsatz ist ein Teilergebnis einer umfangreicheren Studie zur Identifikation slowenischer Jugendlicher in Südkärnten, die ich von 2009 bis 2011 im Slowenischen Wissenschaftlichen Institut in Klagenfurt/Celovec durchführte. Mein methodologischer Zugang ist im Bereich der qualitativen Sozialforschung angesiedelt, denn ich verstehe die Theorieentwicklung und die Beobachtung der sozialen Wirklichkeit als unlösbar miteinander verschränkte Prozesse. Nach Glaser und Strauss (1979; vgl. Glaser 2001) ist eine Theorie ihrem Gegenstand nur dann angemessen, wenn sie aus ihm heraus entwickelt wurde (*GTM – grounded theory methodology*). In Anlehnung an diesen Ansatz werden Hypothesen und Erklärungsansätze aus der Beobachtung der sozialen Wirklichkeit in Südkärnten heraus entwickelt.³

Die soziale Welt, in der sich die befragten Jugendlichen und Postadoleszenten bewegen, hat für sie eine besondere Sinn- und Relevanzstruktur und beeinflusst ihr Denken und Handeln (Schütz 1974). Die gesellschaftlichen Rahmenbedingungen sind demzufolge mit „subjektivem Sinn“ behaftet, den Menschen ihnen geben.

Zur Annäherung an das Feld wählte ich die biografische Forschung. Ich fragte nach dem Leben und Zusammenleben in Familie, Dorf und Schule⁴ (vgl. Alheit & Dausien 2000; Rosenthal 1995; Fuchs-Heinritz 2005; Kohli & Robert 1984). Die Durchführung von narrativen Interviews (Schütze 1983, 1999) erforderte eine offene Fragestellung. Die Befragten⁵ sollten ihre Erzählung selber strukturieren und als „Expert/innen ihres Lebens und Erlebens“ zu Wort kommen. Sie konnten das Thema in ihrer „eigenen Sprache“ behandeln, dies sowohl im Hinblick auf die gewählte Sprache, als auch auf die besonderen Bedeutungen und Relevanzstrukturen. So konnte ich nachvollziehen, wie, in welchem Kontext und wann, bzw. ob überhaupt, die Interviewten das Thema ihrer ethnischen Zugehörigkeit einführten und in welchen Bereichen sich diesbezüglich Unterschiede in den verschiedenen Narrationen zeigten. Das narrative Interview wurde schließlich bei Bedarf mit einem Leitfaden ergänzt, vgl. „problemzentriertes Interview“ (Witzel 1989).

Mit der erzählgenerierenden Einstiegsfrage wurden die Jugendlichen und Postadoleszenten eingeladen, aus ihrem Leben und von ihren konkreten Lebenserfahrungen zu erzählen. Die Gespräche wurden zur Gänze auf Tonband aufgezeichnet und transkribiert.

Die Auswertung und Interpretation der Daten erfolgte in mehreren Stufen und stellte eine Mischform dar, wobei Elemente der qualitativen Inhaltsanalyse (Mayring 1995) und der *grounded theory methodology* (Glaser & Strauss 1979; Glaser 2001, 2005) berücksichtigt wurden.

Die Vorgehensweise: Zuerst wurden die aufgezeichneten Gespräche noch einmal abgehört und die transkribierten Narrationen aufmerksam gelesen. Anschließend wurden sie systematischer gelesen, wobei erste Interpretationsschritte erfolgten – z. B. wann, wo und wie wird die ethnische Zugehörigkeit in der Erzählung eingeführt, welche Themen werden noch angesprochen, was ist das Hauptthema der Erzählung etc. In diesem Zusammenhang wurden besonders die Eingangssequenzen detaillierter analysiert – z. B. das Thema der erste Äußerung (vgl. Nohl 2008, 56). In der weiteren Folge wurden auch Antworten auf folgende Fragen gesucht: Wie und mit wem identifiziert sich die Person? Wie äußert sie ihre ethnische Selbstzuordnung? Von wem grenzt sie sich ab? Wo gibt es Widersprüche zu anderen Passagen der Erzählung? Von zentralem Interesse waren grammatikalische Besonderheiten, so etwa der Gebrauch von Wir- Du- und Sie-Formen und andere linguistische „Identitäts-Marker“ wie persönliche und unpersönliche Pronomen, die Identifikationen oder Abgrenzungen ausdrückten. Berücksichtigt wurden auch nonverbale Äußerungen, verschiedene Gefühlsäußerungen sowie Pausen. Weiter interessierten die verschiedenen Einflussfaktoren und Rahmenbedingungen (z. B. Familie, Ausbildung, Lebensumfeld).

5. Das Fallbeispiel

Die Biografin Katja⁶ war zum Zeitpunkt des ersten Interviews 21 Jahre alt. Das zweite Interview wurde ein Jahr später durchgeführt. Katja wuchs in einem vorwiegend slowenischsprachigen Kärntner Dorf an der Grenze zu Slowenien auf. Die Kindheit verbrachte sie sowohl innerfamiliär als auch vom dörflichen Umfeld her gesehen im slowenischen Lebensumfeld. Sie besuchte durchgehend zweisprachige bzw. slowenische Bildungseinrichtungen und absolvierte zum Zeitpunkt der ersten Befragung gerade ein Auslandssemester in Slowenien. Weiter war sie eng mit der slowenischen Kultur verbunden, was sich in ihrem kulturellen Engagement manifestierte. Ihr Freundeskreis war von klein auf vorwiegend im slowenischen Kreis angesiedelt und sie sieht sich auch heute noch im „slowenischen Umfeld“ gut aufgehoben. Diese Verwurzelung im Eigenen⁷ ist in der Eingangssequenz des ersten Interviews⁸ ein Thema:

60

Ja .. ich bin in einem Dorf aufgewachsen, wo eigentlich auch noch jetzt .. hundert Prozent slowenisch, und ... ich weiß nicht, als Kind hatte ich das Gefühl, jo ich rede slowenisch und dass andere auch deutsch reden ... eh ... im weiteren Umfeld oder in der Gemeinde oder aber .. jetzt, dass Österreich halt ein deutschsprachiges Land ist ... und ich habe gleich schnell gewusst, dass wir eine Minderheit sind (*ja*), aber ... ich habe mich wegen dem nie schlecht gefühlt, in der Familie habe ich genug Selbstbewusstsein mitbekommen, wegen dem .. (*mh*). Deutsch habe ich später in der Schule gelernt (*betont*) .. uuund und ich bin in eine sehr kleine Volksschule gegangen (*mhm*), wo, wo vier Klassen in einer waren, .. in einem Raum, und in der Schule war . war der Unterricht slowenisch hm .. immer sehr eng verknüpft mit dem Lesen von Büchern und mit der Kultur, ist mir so vorgekommen. So hat unsere Lehrerin darauf, .. sie hat darauf großen Wert gelegt .. eh gelegt ... und ja ... und ich denke, dass mir das, das bis heute, dass mir das wichtig .. eh dass mir das wichtig ist, dass ich slowenische Bücher lese und dass ... ich slowenische Lieder singe (Int. 2, 1, übersetzt aus dem Slowenischen).

Im ersten Interview beschreibt Katja das ethnische Umfeld als „hundert Prozent slowenisch“. In ihrer Familie habe sie das Selbstbewusstsein als Slowenin mitbekommen. Sie beschreibt ihr Gefühl der Zugehörigkeit zum Slowenischen und wie ihr dann im weiteren Lebensumfeld schnell der „Minderheitenstatus“ ins Bewusstsein rückte. In diesem Kontext wählt sie das kollektive Wir und vermerkt, dass sie sich aber nicht schlecht dabei gefühlt hätte. Deutsch hat Katja erst in der Schule erlernt. Sie beschreibt die Volksschullehrerin als unterstützend für ihre slowenische Ethnizität, denn sie habe den Kindern die Kultur und die Liebe zur slowenischen Sprache vermittelt. Auch in der Hauptschule ist der Besuch des Slowenischunterrichts selbstverständlich. In dieser Zeit öffnet sich über die Gleichaltrigengruppe (*Peergroup*) ihr Kreis zu anderen slowenischsprachigen Jugendlichen.

In der Pubertät spielen Freundschaftsbeziehungen eine wichtige Rolle und selbst diese etablieren sich aus der Retrospektive, im ersten Interview, ausschließlich im slowenischen Umfeld und werden positiv bewertet. Sie verstärken somit die durch Familie und Volksschule mitgegebene ethnische Verwurzelung. Die Umgebungsbedingungen können demzufolge als günstig für den Erhalt der tiefen Bindung an die slowenische Sprache bewertet werden:

Und ja dann bin ich zuerst in die höhere slowenische Bildungseinrichtung in (*Ort*) gegangen, ... und ... dort kommt mir vor habe ich, eh ... das erste Mal halt ... eh .. halt gehabt längere Beziehungen, halt längerfristige, mit Slowenen aus Slowenien. Und dort habe ich auch erkannt, dass es notwendig ist noch viel (*lacht auf*), viel zu lernen, wenn du perfekt slowenisch reden willst, ... dann ein Gefühl, wenn du dich fließend auf Slowenisch unterhalten willst, dann (*lacht*) ... dann fehlen manchmal schon die Worte .. und ja, ... dort habe ich dann das erste Mal die Motivation gehabt, dass es notwendig ist immer weiter Slowenisch zu lernen (ebd., übersetzt aus dem Slowenischen).

Der Fokus der Eingangserzählung (erstes Interview) ist auf das slowenische Lebensumfeld gerichtet. Es werden Kontakte zu Slowenen in Slowenien thematisiert, eigene Slowenisch-Kenntnisse hinterfragt und es wird beinahe ausschließlich vom slowenischen Lebensumfeld und der eigenen Einbindung gesprochen. Vor dem Hintergrund des Slowenien-Aufenthaltes ist auch die Selbstkritik im Hinblick auf ihre Slowenisch-Kenntnisse verständlich, denn dort hätte sie erkannt „dass es notwendig ist noch viel zu lernen“, zugleich wird darin die Motivation verortet, „immer weiter Slowenisch zu lernen“.

Im zweiten Interview, das etwa drei Monate nach Katjas Rückkehr vom Auslandssemester in Slowenien durchgeführt wurde, verschiebt sich der Fokus. Die Eingangssequenz beinhaltet vor allem die (nicht vorhandenen) Beziehungen zu den sogenannten Anderen in Kärnten, zu den Deutschsprachigen. So ist etwa gleich im ersten Satz davon die Rede, dass „du dort [Anm.: im Heimatort] eine lange Zeit nicht mit Deutschsprachigen in Kontakt gekommen bist“. Für Katja stehen dabei folgende Fragen im Vordergrund: wann ist sie in Beziehung zur Mehrheitsethnie getreten und wie gestaltete sich diese. Nicht mehr ihr Slowenin-Sein ist Thema, sondern die Zwei- oder Mehrsprachigkeit, aber auch Schwierigkeiten und Konflikte mit den Anderssprachigen. Sie verwendet überdies häufig die Du-Form, die zugleich eine Distanzierung ausdrückt:

Ok. Ja ich bin in (Ort) aufgewachsen, dort bist du eine lange Zeit nicht mit Deutschsprachigen in Kontakt gekommen, auch weil die Familie und Verwandten eigentlich waren alle slowenischsprachig und ja erst später, als ich begonnen habe in die Hauptschule, eeehm in (Ort) bin ich zum ersten Mal auch mit Deutschsprachigen in Kontakt gekommen. Eeeehhm ja, die waren alle in meinem Alter, aber dort hattest du nie das Gefühl, dass das ein Problem, weil ja auch von der Schule das Ziel war irgendwie diese Zweisprachigkeit und überhaupt Sprachen. In (Ort), das war fein. Und jo, ich denk dann, wenn du in die Pubertät kommst und vielleicht etwas weiter weg gehst und dir die Welt anschaut (lacht), dann bemerkst du schon, dass nicht-nicht alles ohne Schwierigkeiten ist, überhaupt jetzt vor zehn Jahren oder so, da hat es noch ein bissl anders ausgeschaut. Halt sobald du nach Klagenfurt oder so hast schon bemerkt, dass wenn du slowenisch geredet hast, dass da so Situationen waren, wo dich die Leute komisch anschauen oder sowas. Aber ich persönlich jetzt habe da nie Schwierigkeiten gehabt, weil ich mit solchen Leuten nicht direkt zusammen arbeiten musste, die was gegen meine Zweisprachigkeit wären. Mmmhm vielleicht hab ich gewusst, dass auch jetzt, so kommt es mir vor, dass jetzt in der Jugend etwas besser eeehm halt ein bissl eine bessere Stimmung ist. Natürlich wählen besonders die Jungen oft den Strache oder BZÖ, FPK (lacht), ich weiß nicht, aber ich denke, dass sie generell anders denken über diese Sache als vielleicht noch vor zehn Jahren oder noch mehr, no. Das habe ich jetzt nicht selber erlebt aber wenn du so die Erzählungen meines Vaters hörst, wenn du merkst, dass etwas besser, ja. Mir kommt es vor, dass dieses Zusammenleben nur erreicht werden kann über die Kultur, kommt mir vor. Ja, weil es in der Politik zurzeit so verfahren ist. ich weiß nicht. Ich persönlich bin mit Deutschsprachigen immer gut ausgekommen, mit Deutschsprachigen, mit denen

ich Kontakt hatte, weil du wahrscheinlich auch solche Leute, die offen sind oder die dir ähnlich sind, die suchst du dir als Freunde aus, ja auch wegen der Schule. Ich war ja durchgehend in zweisprachigen Schulen und jetzt in der (*Name der Hochschule*) ist es auch so, dass es keine solchen Ignoranten gibt oder sowas, jo (*lange Pause, lacht*) (Int. 23, 1, übersetzt aus dem Slowenischen).

Hier rückt – durch den weitgehenden Gebrauch der Du-Form – eine distanzierte Perspektive in den Vordergrund und der Blick wird auf das Andere gerichtet (die Leute, die in der deutschsprachigen Landeshauptstadt komisch schauen, wenn du slowenisch redest; die Jungen, die Strache oder BZÖ/FPK⁹ wählen aber dennoch anders denken, als die Generationen vor ihnen) und ihre Beziehung zum Anderen, indem sie sagt: „Ich persönlich bin mit Deutschsprachigen immer gut ausgekommen“, wobei sie das Gesagte relativiert, weil sie auf die selektive Auswahl des Freundeskreises verweist: „Die offen sind oder die dir ähnlich sind“.

Während in der Eingangssequenz des ersten Interviews die Ich-Form dominiert und aus der Perspektive von Zugehörigkeit und Eingebunden-Sein erzählt wird, setzt sich Katja im zweiten Interview, nach ihrer Rückkehr vom Auslandssemester in Slowenien, mit den Deutschsprachigen Jugendlichen in Kärnten auseinander. Sie beschreibt ihr Erleben des Zusammenlebens und macht sich Gedanken, wie dieses „über die Kultur“ verbessert werden könnte. Zugleich verwendet sie als Ausdruck der Distanzierung öfter die Du-Form. Sie spricht von Schwierigkeiten und verweist zugleich darauf, dass sie persönlich nie Schwierigkeiten gehabt hätte, mit der Begründung, dass sie mit „solchen Leuten“ nie zusammenarbeiten musste, bzw. sie sich die Freunde nach dem Kriterium ihrer Offenheit und des Ähnlich-Seins auswählte. Überdies verortet sie in Südkärnten positive Veränderungen – im Vergleich zu den Erzählungen des Vaters und der Situation „vor zehn Jahren und mehr“.

In beiden Erzählungen präsentiert sich Katja als eine junge Frau, die mit ihrer ethnisch-slowenischen Herkunft tief verbunden ist, mit der Bereitschaft, sich auch in Zukunft aktiv für deren Erhalt einzusetzen. Das Beispiel Katja verweist auf die Bedeutung der Sozialisation im Elternhaus, in den Bildungseinrichtungen und in der slowenischen Gleichaltrigengruppe für den Fortbestand der slowenischen Sprachgruppe. Hier werden die Grundsteine gelegt, auf denen später aufgebaut werden kann. Die junge Frau will weiter an ihrer Bindung zum Slowenischen arbeiten und zeigt sich motiviert, ein Leben lang zu lernen. Dennoch hat sich der Fokus in den beiden Erzählungen verschoben, wobei vom Einfluss der konkreten Rahmenbedingungen ausgegangen werden kann: Während des Aufenthaltes in Slowenien war er mehr auf das Slowenische gerichtet, das ihr nahe wie eine Familie ist; nach der Rückkehr rückt hingegen die Konfrontation mit dem Anderen in den Blickpunkt: die Konflikte und wie damit

umgegangen wird, die Suche nach Lösungsstrategien, der Versuch, den Anderen zu verstehen und positive Veränderungen in der Stimmung wahrzunehmen.

Selbst auf die Frage, was es ihr bedeute, Slowenin zu sein,¹⁰ antwortet sie in den beiden Interviews unterschiedlich. Im ersten Interview sehr persönlich und emotional gefärbt mit dem Hinweis auf ihre Familie:

Eh .. Slowenin sein, oder mh, oder slowenische Sprache, dass ich die Sprache sprech verbind ich immer zuerst mit der Familie .. mh, .. es war dies die erste oder dort habe ich die Sprache gelernt, .. dort habe ich gelernt, slowenisch zu reden (Int. 2, 11, übersetzt aus dem Slowenischen).

Hier ist die tiefe Verwurzelung spürbar im „Slowenisch = Familie“, so wie überhaupt die ganze Biografie unter dem Gesichtspunkt ihrer Zugehörigkeit erzählt wird, was sich auch in der Ich-Form manifestiert.

Im zweiten Interview rückt hingegen die Zwei- und Mehrsprachigkeit in den Vordergrund, das Slowenisch-Sein wird nur als „ein Teil meiner Identität“ thematisiert, aber dennoch als Bereicherung und als „sehr wichtig“ erlebt. Katja wählt auch hier die Du-Form. Dabei kommt auch Slowenien ins Spiel, indem sie sagt, dass als Kärntner Slowenin „kannst du ohne Schwierigkeiten nach Slowenien gehen und dich mit allen unterhalten“. Weiter spricht Katja von ihrer Zweisprachigkeit, die eine Bereicherung darstellt und den Zugang zu anderen slawischen Sprachen öffnet. Auch in diesem Kontext verweist Katja auf ihre Bereitschaft, sich für die slowenische Kultur einsetzen zu wollen:

Mmmhm, für mich ist das ein Teil meiner Identität, dass ich zwei Sprachen kann, dass ich zweisprachig aufgewachsen bin, mmm ja und das deshalb, weil ich Kärntner Slowenin bin und ich sehe mich jetzt nicht als zweisprachig, sondern als mehrsprachig, weil ich weil du ja in der Schule auch noch zwei, drei Sprachen lernst .. Eehm für mich ist das halt (*lacht*) eine Bereicherung, weil .. jo eehm wir haben unsere Kultur, unsere Mentalität und zum Teil und .. du kannst ohne Schwierigkeiten nach Slowenien gehen und dich mit allen unterhalten, du hast eehm einen Zugang zu anderen slawischen Sprachen, ehm und das ist halt fein, mir ist das sehr wichtig und eehm .. ich arbeite daran, dass es sich erhält, dass die Sprache erhalten bleibt. Jetzt bei mir persönlich aber auch sonst, Kultur und alles (Int. 23, 11, übersetzt aus dem Slowenischen).

Sie schließt nämlich mit dem Hinweis, daran arbeiten zu wollen, dass ihre Sprache und die slowenische Kultur in ihrem Lebensumfeld erhalten bleiben.

Zum Abschluss möchte ich noch zwei Abschnitte miteinander vergleichen, in denen Katja über ihr Erleben des Slowenin-Seins erzählt. In beiden Textstellen bezieht sie sich auf Slowenien indem sie konkrete Erlebnisse schildert, die sie im

bzw. mit dem Nachbarstaat Slowenien (Jugoslawien) gemacht hatte. Im ersten Interview spricht sie zuerst über die Situation in Kärnten, wobei sie im Jahr 2009 eine Verschärfung des Klimas verortet, und wechselt dann etwas abrupt zu ihren Erfahrungen während des Slowenienaufenthaltes:

Sonst aber musst du dich (*Anm.: in Kärnten*) oft verteidigen, ... noch immer oder jetzt wieder, kommt mir vor ... dazwischen war es leichter oder haben die Leute es weniger kompliziert, wenn sie gehört haben, dass du Kärntner Slowene bist (*mhm*). ... Jetzt mit dieser politischen Situation und damit, dass wieder viel ... eh ... ja in den Medien und auch, und auch ... die Themen werden falsch behandelt, . kommt mir vor, dass sich wieder ein bissl verschärft hat, die Situation in Kärnten. .. Und in Slowenien ist es so, dass sie oft gar nicht wissen, ... dass Slowenen in Österreich sind, vor allem unter den Jungen beobachte ich das .. (*mhm*), dass sie nicht wissen, dass es Kärntner Slowenen gibt und dann fragen sie mich: „Und sind die Eltern aus Slowenien oder die Großeltern?“ Und dann musst du immer ein bisschen erklären. Und mir ist, es war mir, es hat mich befremdet, als ich nach Ljubljana gekommen bin und die ersten Nächte im Studentenheim war und mich einer gefragt hat, warum ich nach Ljubljana gekommen bin und dass ich gerade dort studiere, und ich habe halt erklärt, dass ... ich auf der (*Name der Fakultät*) studiere und die Ausbildung für (*Beruf*) (*betont*) mache ... und dass ich ein halbes Jahr in Ljubljana bin und dass ich meine Sprachkenntnisse in Slowenisch verbessern will (*Int. 2, 1, übersetzt aus dem Slowenischen*).¹¹

Verwundert stellt Katja fest, dass junge Slowenen in Ljubljana oft gar nicht wissen, dass es in Kärnten bzw. in Österreich eine slowenische autochthone Minderheit gibt. Es besteht folglich Erklärungsbedarf, wobei Katja auch begründen muss, warum sie das Auslandssemester ausgerechnet in Ljubljana absolvieren will. Katja begründet dies mit dem Wunsch, ihre slowenischen Sprachkenntnisse zu verbessern. Ein Jahr später erzählt sie, sie hätte es immer genossen, so nahe an der Grenze zu Slowenien gelebt zu haben, wobei sie die Grenze nicht als Barriere verortet. Allerdings zeigen sich im folgenden Statement Widersprüche, denn sie erinnert sich an ihre früheste Kindheit, mit der Staatsgrenze zum ehemaligen Jugoslawien, die sie damals sehr wohl als bedrohlich wahrgenommen hatte:

Eem, ich habe es immer genossen, dass wir so nahe zu Slowenien sind, weil ich sehr gerne in Slowenien bin. Eem, die Grenze jetzt, die war für mich eigentlich nie so eine Barriere, in diesem Sinne nie (*lacht*). Ich erinnere mich halt noch, dass wir als wir noch klein waren, als ich noch ganz klein war sind wir nach Slowenien gegangen, da hast du immer das Gefühl gehabt, dass sie dir an der Grenze was nehmen werden oder so (*lacht*). Aber das ist halt so, als Kind überlegst so, als alles noch strenger war, ganz am Anfang, noch Jugoslawien, als ich noch ganz klein war. Und auch jetzt, ich weiß nicht, für mich ist nach Slowenien gehen so dringend notwendig irgendwie, dass ich überall slowenisch höre. Voriges Jahr war ich ein halbes Jahr in Ljubljana studieren und ich habe es dort total genossen, no. Und ja irgendwie ist es ja so ein bissl, wir sind gleich, aber in der Kultur ist ein bissl ein . jo ist ein Unterschied. Und deshalb gefällt mir das halt und es ist jetzt auch egal, ob das jetzt Slowenien ist oder Italien, das ist für mich voll fein, dass wir so nahe an der Grenze leben

(Int. 23, 5, übersetzt aus dem Slowenischen).¹²

65

Katja erzählt, wie gerne sie an der Grenze zu Slowenien gelebt hat, wobei sie sich an ihre früheste Kindheit erinnert. Damals habe sie die Grenze zum ehemaligen Jugoslawien auch als bedrohlich erlebt, was sie mit „Du hast immer das Gefühl gehabt, dass sie dir an der Grenze was nehmen werden“ ausdrückt. Diese Erfahrung wird zugleich mit dem Hinweis auf ihre früheste Kindheit relativiert, denn jetzt genieße sie es – vor allem wegen der Allgegenwart der slowenischen Sprache – in Slowenien zu sein. Weiter verweist sie auf kulturelle Unterschiede zwischen den Slowenen jenseits und diesseits der Grenze, auf die sie aber nicht näher eingeht (vgl. dazu Novak Lukanovič 2005). Zum Schluss erfolgt wieder eine Relativierung, denn plötzlich geht es gar nicht mehr nur um die Grenze zu Slowenien, auch Italien wird ins Spiel gebracht: Es sei einfach „voll fein“ an der Grenze zu leben, wobei es plötzlich keine Rolle mehr spielt, ob das jetzt Slowenien ist oder Italien. Auch hier wird das Eigene zum Anderen in Beziehung gebracht: mit dem Hinweis auf kulturelle Unterschiede zwischen der slowenischen Minderheit in Kärnten und den Slowen/innen in Slowenien und indem nicht nur Slowenien als Nachbarland thematisiert wird, sondern auch Italien.

6. Schlussbemerkung

In der modernen Gesellschaft muss sich der junge Mensch in einer rasch wandelnden Welt behaupten, ohne die innere Kontinuität und den Kontakt zu seinen Ursprüngen zu verlieren. Jugendliche sind gezwungen, sich immer wieder neuen Situationen anzupassen und diese in ihre Identität zu integrieren. Die Identität beinhaltet somit eine Evaluation von vergangenen und aktuellen Erlebnissen, Eigenheiten und Verhaltensweisen sowie die Entscheidung darüber, wie die Persönlichkeit aussehen soll, die man sein will. Wie aber wirken die jeweiligen Rahmenbedingungen – hier zum Zeitpunkt der Befragung – auf die Selbstpräsentation einer jungen Slowenin? Auf diese Frage wurde anhand zweier biografischen Erzählungen der jungen Katja eine Antwort gesucht. Die beiden narrativen Interviews wurden im Abstand eines Jahres durchgeführt. Während Katja zum Zeitpunkt des ersten Interviews ein Auslandssemester in Slowenien absolvierte, erfolgte das zweite Interview einige Monate nach ihrer Rückkehr nach Kärnten.

Verglichen wurde die Eingangssequenz der beiden Interviews, wobei sich wesentliche Unterschiede zeigten. Der Fokus im ersten Interview ist auf das

slowenische Lebensumfeld gerichtet. Es werden Kontakte zu Slowenen in Slowenien und in Kärnten thematisiert und es wird so gut wie ausschließlich vom slowenischen Lebensumfeld und der eigenen Einbindung gesprochen. Vor dem Hintergrund des Slowenien-Aufenthaltes zeigt sich Katja selbstkritisch im Hinblick auf ihre Slowenisch-Kenntnisse und ist zugleich motiviert „immer weiter Slowenisch zu lernen“.

Im zweiten Interview, das etwa drei Monate nach ihrer Rückkehr nach Kärnten durchgeführt worden ist, verschiebt sich der Fokus: Die Eingangssequenz beinhaltet vor allem die (fehlenden) Beziehungen zu den sogenannten Anderen, den deutschsprachigen Kärntnern. Hier stehen folgende Fragen im Vordergrund: Wann ist Katja zur Mehrheitsethnie in Beziehung getreten und wie gestaltete sich diese. Nicht mehr ihr Slowenin-Sein ist Thema, sondern ihre Zwei- oder Mehrsprachigkeit. Ich gehe davon aus, dass der Blickwinkel in den beiden Erzählungen sich aufgrund der unterschiedlichen Rahmenbedingungen verschoben hat. Während des Aufenthaltes in Slowenien ist er mehr auf das Slowenische, das Eigene und auf die erweiterte (ethnische) Familie gerichtet. Nach der Rückkehr hingegen rückt die Konfrontation mit dem Anderen in den Blickpunkt: die Konflikte und wie damit umgegangen wird, die Suche nach Lösungsstrategien, der Versuch, den anderen zu verstehen und positive Veränderungen in der Kärntner Stimmung wahrzunehmen. Diese Unterschiede in der Selbstpräsentation lassen darauf schließen, dass die lebensweltlichen Rahmenbedingungen ein wesentlicher Einflussfaktor sind und bei der Interpretation von biografischen Erzählungen entsprechend berücksichtigt werden sollten.

Anmerkungen

67

¹ Die wissenschaftliche Literatur zur historischen Entwicklung und zu aktuellen Problemen der Slowen/innen in Kärnten ist umfangreich. An dieser Stelle wird nur eine Auswahl bedeutender Werke genannt: Haas & Stuhlpfarrer (1977), Malle (2002), Moritsch & Bahovec (2000), Pleterski (2000, 2004), Pandel et al. (2004), Klemenčič & Klemenčič (2006), Jesih (2010), Karner (2005), Feldner & Sturm (2007), Valentin et al. (2002), Novak Lukanovič (2005).

² Vgl. dazu auch die Ausführungen von Domej (2008). So waren etwa bei der Volkszählung 2001 rund die Hälfte jener Menschen, die Slowenisch als ihre Umgangssprache angegeben hatten, älter als 65 Jahre. Bei den unter 14-Jährigen gab es nur mehr 1600 Personen mit Slowenisch als Muttersprache.

³ Vgl. dazu auch Bohnsack (1991, 8); zur Methodologie der grounded theory vgl. Glaser (2001, 2005). Grundsätzlich gibt es bei diesem Zugang folgende wesentliche Arbeitsschritte: Datenerhebung, Bildung von Kategorien und die Zuordnung von Daten, das Kontrastieren von Fällen bzw. ihr permanenter Vergleich, die Fallauswahl und daraus entstehende Ideen und Konzepte, die im Schreiben von Memos ihren Niederschlag finden: Dabei werden alle Ideen, Notizen, Kommentare usw. schriftlich festgehalten.

⁴ In der Einstiegsfrage wurde das Zusammenleben der Menschen thematisiert, welches im zweisprachigen Gebiet auch Konflikte zwischen den Sprachgruppen beinhaltet. Mir war es wichtig, das „Sprachproblem“ nicht vorzugeben. Der Vorteil dieser Herangehensweise war, dass ich sehen konnte, wie Betroffene selbst das Thema einführten.

⁵ Als Zielgruppe wählte ich Jugendliche und Postadoleszente in der Altersgruppe von 17 bis 30 Jahre, die sich selber der slowenischen Sprachgruppe zugehörig fühlten. Die Interviewsprache, Deutsch oder Slowenisch, konnte von den Interviewpartner/innen frei gewählt werden, wobei sich die Mehrheit für das Slowenische entschieden hat. Von 2009 bis 2011 wurden insgesamt 35 Interviews durchgeführt, in der vorliegenden Publikation wird allerdings nur ein Fallbeispiel betrachtet.

⁶ Die Slowenin Katja und ihre Identität wurde bereits in zwei Beiträgen im wissenschaftlichen Journal Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies kurz vorgestellt, vgl. Vavti 2009b und 2011. Im vorliegenden Aufsatz gehe ich hingegen auf ihre Selbstpräsentation zu zwei unterschiedlichen Zeitpunkten näher ein, wobei Katjas ethnisch verwurzelte Identität nicht in Frage steht.

⁷ Katja konnte im Gesamtforschungsvorhaben der verwurzelten Identität zugeordnet werden, denn sie war in ein slowenisches, familiäres und schulisches Umfeld eingebunden und engagierte sich aktiv für ihre Sprachgruppe.

⁸ Durch die Übersetzung ging die dialektale Färbung verloren. Jeder Punkt steht für eine Sekunde Pause, Gefühlsäußerungen sind in Klammern angeführt.

⁹ BZÖ (Bündnis Zukunft Österreich), eine von Haider gegründete Partei, die später im Zuge einer innerparteilichen Spaltung nach Haiders Tod wieder zu FPÖ (Freiheitliche Partei Österreichs) umbenannt worden ist.

¹⁰ Jurić Pahor (2000) verwendete diese Fragestellung als Einstiegsfrage.

¹¹ Auf Anregung eines Gutachters präsentiere ich im Folgenden einen Ausschnitt des

Originalizitates in Slowenisch: „ (...) In v Sloveniji je pa tako, da velikokrat sploh ne vejo, ... da so Slovenci v Avstriji, sploh med mlajšimi opažam .. (mhm), da ne vejo, da so koroški Slovenci in pol me vprašajo: „In so starši iz Slovenije ali stari starši?“ In potem moraš vedno malo razložiti. In meni je, čudno mi je bilo, ko sem zdaj prišla v Ljubljano in sem prve noči preživela v študentskem domu in me je eden vprašal zakaj sem prišla ravno v Ljubljano in da tam študiram, in sem pač razložila, da ... študiram na (ime fakultete) in da delam izobrazbo za (poklic) (poudarjeno) ... in da sem pol leta v Ljubljani in da hočem izboljšati tudi znanje slovenščine“ (int. 2: 1).

¹² Vergleich der slowenischen Sprachkompetenz nach der Rückkehr vom Auslandssemester in Slowenien, siehe auch Anmerkung 10: „Eem, jaz sem vedno v tem uživala, da smo tak blizu Slovenije, ker sem sama zelo rada v Sloveniji. Eem meja zdaj zame nikoli pač tak, da bi ena barijera bla, v tem smislu nikol ne (se smeje). Jaz se pač še spominjam, da ko smo majhni, ko sem še čisto majhna bla, smo šli v Slovenijo, si imel vedno občutek, da na meji ti bodo kaj vzeli al pa kaj (se smeje). Ampak to je pač tak kot otrok, tak razmišljaš, ko je še vse bolj strogo blo, še ob začetku še Jugoslavija, ko sem bila še čisto majhna. In tudi zdaj jaz ne vem, zame je v Slovenijo itak nujno potrebno nekak, da slišim povsod slovenščino. Lani sem bila pol leta v Ljubljani študirat. In jaz sem tam totalno uživala, no. In je nekak, jo je tak mav, je-smo isti, ampak v kulturi je mav ena. jo je razlika. In zaradi tega mi je to pač všeč in tud zdaj vseeno, ali je zdaj Slovenija al Italija, to je za mene enostavno voll fajn, da živimo tak blizu ob meji“ (int. 23: 5).

Referenzen

Alheit, P. & Dausien, B., 2000. Die biographische Konstruktion der Wirklichkeit. Überlegungen zur Biographizität des Sozialen. In E. M. Hoerning (Hrsg.) *Biographische Sozialisation*. Lucius & Lucius, Stuttgart, 257–283.

Beck, U., 1986. *Risikogesellschaft: Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Suhrkamp, Frankfurt am Main.

Boeckmann, K., Brunner, K., Egger, M., Gombos, G., Jurić, M. & Larcher D., 1988. *Zweisprachigkeit und Identität*. Verlag Drava, Klagenfurt/Celovec.

Bohnsack, R., 1991. *Rekonstruktive Sozialforschung. Einführung in Methodologie und Praxis qualitativer Forschung*. Leske u. Budrich, Opladen.

Domej, T., 2008. Slovenci in slovenščina na Koroškem. In T. Pavček (Hrsg.) *Posvet o slovenskem jeziku: zbornik prispevkov na posvetu 15. maja 2007*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana, 85–94.

Erdheim, M., 1984. *Die gesellschaftliche Produktion von Unbewußtheit: eine Einführung in den ethnopschoanalytischen Prozeß*. Suhrkamp, Frankfurt am Main.

Feldner, J. & Sturm, M., 2007. *Kärnten neu denken*. Drava, Klagenfurt/Celovec.

Fuchs-Heinritz, W., 2005. *Biographische Forschung: Eine Einführung in Praxis und Methoden*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.

Giddens, A., 1995. *The Consequences of Modernity*. Polity Press, London.

Glaser, B. & Strauss, A., 1979. Die Entdeckung gegenstandsbezogener Theorie: Eine Grundstrategie qualitativer Sozialforschung. In Ch. Hopf & E. Weingarten (Hrsg.) *Qualitative Sozialforschung*. Klett-Cotta, Stuttgart, 91–111.

Glaser, B. G., 2001. *The Grounded Theory Perspective: Conceptualization Contrasted with Description*. Sociology Press, Mill Valley/CA.

Glaser, B. G., 2005. *The Grounded Theory Perspective III: Theoretical Coding*. Sociology Press, Mill Valley / CA.

Guggenberger, H., Holzinger, W., Pöllauer, W. & Vavti, Št., 1994. *Bericht zur Studie Ethnische Identitätsbildung in der slowenischen Minderheit Kärntens*. Gebundenes Manuskript, FWF-Bericht, Celovec/Klagenfurt.

Haas, H. & Stuhlpfarrer, K., 1977. *Österreich und seine Slowenen*. Löcker und Wegenstein, Wien.

Hurrelmann, K., 1989. *Warteschleifen. Keine Berufs- und Zukunftsperspektiven für Jugendliche?* Beltz Verlag, Weinheim/Basel.

Hurrelmann, K., 2004. *Lebensphase Jugend: Eine Einführung in die sozialwissenschaftliche Jugendforschung: Grundlagentexte Soziologie*. Juventa, Weinheim/München.

Jesih, B., 2010. *Ethnos und Politik. Was wollen die Kärntner Slowenen?* Verlag Drava, Klagenfurt/Celovec, Wien/Dunaj.

Jurić Pahor, M., 2000. *Narod, identiteta, spol*. Knjižna zbirka Smeri, ZIT EST, Trst.

Karner, St. (Hrsg.), 2005. *Kärnten und die nationale Frage*. Band 1–5. Hermagoras & Heyn Verlag, Klagenfurt/Celovec.

Klemenčič, M. & Klemenčič, V., 2006. *Prizadevanja koroških Slovencev za narodnostni obstoj po drugi svetovni vojni*. Hermagoras Verlag, Klagenfurt/Celovec, Ljubljana, Wien/Dunaj.

Kohli, M. & Robert, G. (Hrsg.), 1984. *Biographie und soziale Wirklichkeit, neue Beiträge und Forschungsperspektiven*. Metzler Verlag, Stuttgart.

Malle, A. (Hrsg.), 2002. *Die Vertreibung der Kärntner Slowenen/Pregon Koroških Slovencev*. Drava, Klagenfurt/Celovec.

Mayring, Ph., 1995. *Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken*. Deutscher Studien Verlag, Weinheim.

Medvešek, M., 2009. Ugotavljanje podobe slovenske skupnosti, ki živi na območju Furlanije Julijske krajine, na svetovnem spletu. *Razprave in gradivo*

– *Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 60, 6–38.

Merkač, F., 1986. *Lebenswelten slowenischer Jugendlicher: Volksgruppenidentitätsfindung – Emanzipation in Kärnten*. Avtonomna delavnica, Klagenfurt/Celovec.

Moritsch, A. & Bahovec, T. (Hrsg.), 2000. *Die Kärntner Slowenen 1900–2000. Bilanz des 20. Jahrhunderts*. Hermagoras Verlag, Klagenfurt/Celovec, Ljubljana, Wien/Dunaj.

Nohl, A.-M., 2008. *Interview und dokumentarische Methode: Anleitungen für die Forschungspraxis*. VS-Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.

Novak Lukanovič, S., 2005. Zur kulturellen Zusammenarbeit zwischen Slowenien und Kärnten. In St. Karner & J. Stergar (Hgg.) *Kärnten und Slowenien – „Dickicht und Pfade“*. Hermagoras & Heyn Verlag, Klagenfurt/Celovec, 301–313.

Pandel, M., Polzer, M., Polzer-Srienz, M. & Vospernik, R. (Hgg.), 2004. *Ortstafelkonflikt in Kärnten – Krise oder Chance?* Braumüller, Wien.

Pleterski, J., 2000. *Avstrija in njeni Slovenci 1945–1976*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Pleterski, J., 2004. *Souveränität und ethnische Politik. Beiträge zur Geschichte der Slowenen in Österreich 1945–1976*. Wieser Verlag, Klagenfurt/Celovec.

Reiterer, A. F., 1986. *Doktor und Bauer: Ethnischer Konflikt und sozialer Wandel: Die Sozialstruktur der slowenischen Minderheit in Kärnten*. Drava, Klagenfurt/Celovec.

Rosenthal, G., 1995. *Erlebte und erzählte Lebensgeschichte: Gestalt und Struktur biographischer Selbstbeschreibungen*. Campus Verlag, Frankfurt am Main, New York.

Schütz, A., 1974. *Der sinnhafte Aufbau der sozialen Welt: Eine Einleitung in die verstehende Soziologie*. Suhrkamp, Frankfurt am Main.

Schütze, F., 1983. Biographieforschung und narratives Interview. *Neue Praxis* 13(3), 283–293.

Schütze, F., 1999. Verlaufskurven des Erleidens als Forschungsgegenstand der interpretativen Soziologie. In H.-H. Krüger & W. Marotzki (Hrsg.) *Erziehungswissenschaftliche Biographieforschung*. Leske u. Budrich, Opladen, 117–157.

Ule, M., Renner, T., Mencin Čepelak, M. & Tivadar, B., 2000. *Socialna ranljivost mladih*. Aristej, Ljubljana.

Valentin, H., Haiden, S. & Maier, B. (Hrsg.), 2002. *Die Kärntner Volksabstimmung 1920 und die Geschichtsforschung. Leistungen, Defizite, Perspektiven*. Heyn Verlag, Klagenfurt.

Vavti, Št., 2009a. „Wir haben alles in uns...“ Identifikationen in der Sprachenvielfalt. Fallbeispiele aus Südkärnten (Österreich) und dem Kanaltal (Italien). Peter Lang Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main.

Vavti, Št., 2009b. „Nisem 0815 Korošec...“ – Primeri etnične identifikacije pri slovensko govorečih (post)adolescentih na dvojezičnem avstrijskem Koroškem. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 60, 40–62.

Vavti, Št., 2010. „Wir genießen lieber das Leben und haben es schön!“ Slowenische Jugendliche im zweisprachigen Kärnten – zwischen Lebenslust und Vergangenheitsinszenierung. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 62, 50–73.

Vavti, Št., 2011. Med angažmajem in odhajanjem. Identitetni tipi pri mladih Slovencih in Slovenkah na dvojezičnem avstrijskem Koroškem. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 64, 8–35.

Witzel, A., 1989. Das problemzentrierte Interview. In G. Jüttemann (Hrsg.) *Qualitative Forschung in der Psychologie: Grundfragen, Verfahrensweisen, Anwendungsfelder*. Asanger, Heidelberg, 227–256.

Zupančič, J., 2007. Sodobni socialni in etnični procesi med koroškimi Slovenci. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 53–54, 140–161.

MITJA DURNIK

Between Dualism and Integration: Canadian Community Economic Development and its Implications for Future Development in the Slovenian Roma Community

Two different approaches to development in disadvantaged communities are represented. The first one, community economic development, which is widely applied in Canada, is a community-based approach with a relevant role of the state in supporting development activities within a disadvantaged community. The second one, the National Program of Measures concerning Roma Communities within the Period 2010-2015, was established by the Slovenian government and represents a complex, broad government strategy which tries to respond to acute problems of underdevelopment in areas inhabited by Roma peoples. However, there is no single answer about the level and mode of state involvement in development policies. The fact is, however, that power relations to a great extent create the possibility for more or less radical social action.

Keywords: community economic development, power, Roma, Aboriginal peoples, disadvantaged groups, Slovenia, Canada

Med dualizmom in integracijo: kanadski ekonomski razvoj skupnosti in njegova implikacija na prihodnji razvoj romske skupnosti v Sloveniji

Predstavljena sta dva različna pristopa k razvoju marginalnih skupin. Prvi, ekonomski razvoj skupnosti ima pomembno vlogo pri razvoju marginalnih skupin v Kanadi in predvideva sorazmerno vlogo države pri razvoju marginalizirane skupnosti. Drugi, Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS v obdobju 2010-2015, pa predstavlja kompleksno vseobsegajočo vladno strategijo, ki skuša odgovoriti na akutne probleme nerazvitosti na območjih, kjer živijo Romi. Vendar pa ne obstaja enovit odgovor, na kakšen način in na katerem nivoju naj država sooblikuje razvojne politike, vendar pa je dejstvo, da obstoječa razmerja moči v veliki meri določajo možnosti za bolj ali manj radikalno družbeno akcijo.

Ključne besede: ekonomski razvoj skupnosti, moč, Romi, staroselci, marginalizirane skupine, Slovenija, Kanada

Correspondence address: Mitja Durnik, Goriška cesta 9, 5270 Ajdovščina, Slovenia,
e-mail: mitjadurnik@yahoo.com.

1. Introduction

In the present paper we focus our attention on one specific problem which various economic development planners are usually faced with: the nature of different planning models for disadvantaged communities accompanied by a more or less intensive involvement by the state. Are contemporary approaches to integration into dominant capitalist mode of production sufficient to speed up the process of development in a particular disadvantaged community? Or, on the other hand, is it the case that early phases of development activities have to be carried out separately, in terms of preserving the internal economy from the operation of a free market? Having in mind the old-fashioned nature of dualist thinking with respect to the possible existence of the two economic worlds, and the modernity of any integration model, we are interested in the mode and possible level of integration into a dominant system of production, and in the possible existence of available alternative economic models in this context.

The present investigation is a comparison between the two different development approaches concerning the improvement of living conditions in disadvantaged communities. We do not deny the potential of either, but solely wish to show whether the Canadian model of community economic development (henceforth the CED) may offer some additional dimensions, to those originally defined by the Slovenian government's National Program of Measures concerning Roma Communities within the Period 2010-2015 (henceforth the National Program of Measures) (Vlada Republike Slovenije 2010). The CED approach highlights community-based initiatives where the role of the state is supposed to be an important one, especially in the sense of supporting communities with subsidies and acting as a controlling body. In its nature the CED approach may be classified as a bottom-up approach. On the other hand, the National Program of Measures is a conventional top-down governmental strategy, whereby interested subjects may be involved at different levels of multilevel planning, of course under the supervision of the whole policy process by the state.

The CED approach is one of a number of possible social economy solutions to community development. On the other hand, the National Program of Measures may support or be integrated with some development principles concerning the social economy platform.

In any case, the dualist or integrationist debate is intensive, especially in Canada, due to the nature of historical relations between Canada and Aboriginal groups. Dualism is rejected, of course, at the very beginning, but some additional insights

into the Slovenian context may be offered from Canadian development practice, especially in terms of different perspectives of possible integration concerning disadvantaged communities.

We investigate a possible model of integration between communities and state structures in terms of community development through the phenomenon of power. Specifically, one strong research focus is on the manner in which power transfer (if exists) may influence the structure of development strategies and possibly affect the establishment of alternative, hybrid policy spaces. In any case, the democratisation of economic and social planning is the main goal of many development approaches which address disadvantaged communities. For our purpose, we are interested in the politics of community economic development, specifically highlighting the nature and possibility of capturing the policy process by the state structures.

2. Research Problem and Methodology: Power, Public Policy and Political Economy

In one sense defining the role of the state concerning its relationship towards community organisations is, essentially, a question of political economy – bringing the notion of the political back into mainstream economics. In terms of establishing development strategies, the issue of power is often neglected among scholars who deal with development economics in the community context. As mentioned above, there is no dilemma about the involvement of the state in community development; what is problematic is the nature of collaboration with non-state policy actors. For our purposes it is of crucial importance to explain the relationship among different planning models, with different roles of the state, and consequently, make a note of reports of successful development in affected communities. What is more, we are interested how communities may affect public policies and become partners in development strategies. In this context, three models of cooperation in development activities between the state and community organisations are offered. Firstly, the social planning model presupposes that state bodies with associated experts have the leading role. In fact, according to this model, there is no transfer of power between the state and community organisations. Secondly, the locality development approach has a wider scope than technocratic social planning, where participation of communities is important but their involvement does not radically change power relations or produce conflicts (Sheldrick 2007, 91). In fact, in public policy terms, the affected policy process is highly controlled by state structures. Formally, the

gates are open to interested groups and communities; but the nature of a policy debate is largely determined by state agencies (Durnik 2008). In this case, the transfer of power is not a subject of debate. In any case, capacity-building in terms of community development largely supports existing relations and the status quo (Sheldrick 2007, 93). Thirdly, the social action model is the most radical of all three suggested. Relations between the state structures and community organisations are supposed to be the conflicting ones and hold a potential to transform society and communities. What is of real importance is that the transfer of power from the state to community organisations is performed separately. At this point it is necessary to distinguish between the rhetoric of change and a social action approach representing a potential reconstruction of power relations (Sheldrick 2007). When avoiding conflict, state-community partnerships often “hide power and interest” (Shragge 2003 in Sheldrick 2007, 93).

The above-mentioned community economic development evolution models are contrasted with Gaventa’s (2006) power cube approach, which combines different faces of power with levels of policy action and types of policy spaces. The *three faces of power* approach was originally established by Lukes’ (1974) explanation of the visibility of the power phenomenon. The first facet is in fact common to Dahlian’s (1961) vision of power as widely distributed and largely determined by public demands and opinions. In Gaventa’s (2006, 29) view, this is visible power where all procedures, structures and institutions operate for the “needs and rights of people”. The second facet, invisible power, shows that solely visible indicators are not enough to explain policy decision-making. For example, besides decision-making, also the making of a non-decision is a result of power relations. The non-decision is perceived as “demands for change / ... / can be suffocated before they are even voiced; or keep covert; or killed before they gain access to the relevant decision-making arena ...” (Bachrach and Baratz 1970, 44–45). In this context Lukes (2005, 27) explains that A “exercises power over B by influencing shaping or determining his very wants”. The sense of powerlessness may manifest itself as “extensive fatalism, self-depreciation, or undue apathy ...” (Gaventa 1980, 17). Or as Gaventa (1980, 208) points out, the hidden power is common to what he has named as “the culture of silence”.

Policy spaces are abstract, or more concrete, spaces where power relations in some sense create their existence. Gaventa (2006, 26) talks about “moments” and “opportunities” of decision-makers and community groups or individuals where they may confront their views concerning various policy problems. In the case of closed spaces, decisions are accepted without the voice of the public. Invited spaces, on the other hand, are those where the actual government (or international institution) or government bodies create policy spaces for a

78 particular public debate. That kind of invitation is oriented to one specific goal – the public debate is controlled by the government, and consequently, potential conflict is supervised (Durnik 2008, 2009). This kind of a policy space is common to some principles advocated by the social planning model and locality development approach. In reality, in invited spaces, there is little prospect for the occurrence of a potentially highly conflictual confrontation between policy actors. Claimed or created policy spaces represent the third option of entering affected communities into policy debate. The nature of space creation allows disadvantaged groups the creation of their own pressure centres from below.

Finally, regarding the power cube approach, opportunities for cooperation between policy actors have to be investigated at local (regional), national and international levels. Having in mind different levels of possible policy action, building pressure networks by non-governmental players may result in building a potential for transformation.

Table 1: Community economic development evolution models combined with the power cube approach (forms of power, levels of policy action and types of policy spaces).

	Social planning model	Locality development approach	Social action model
Forms of power (transference of power)	Visible, hidden, invisible No	Visible, hidden, invisible Barely exists	Visible, hidden, invisible Yes
Levels of policy action	National to local	Local to National	Local to international
Types of policy space	Closed/invited	Invited	Claimed/created

Source: adapted from Gaventa (2006) and Sheldrick (2007).

In the case of the CED approach, the Canadian hydroelectric development will be presented as a case study due to its strong validity with respect to Aboriginal community development (Durnik 2009; Martin & Hoffman 2008).

3. Theoretical Discussion

We are aware that there are important differences between the CED approach and National Program of Measures established by the Slovenian government. The CED case of hydro development highlights the long-term tradition in community development in Canada with different, more or less conflict-

bearing periods in relations between, for example, the Canadian government and Aboriginal communities. As we will see below, a whole series of different possible understandings and approaches describe those complex relations. Consequently, the CED approach is, then, the result of, and is based on, a rich academic background – at least, economics, political science and sociology support its platform. Besides those mentioned, Canadian economic history has found a special place in endorsing community development approaches. Finally, the contemporary doctrine of the CED is also one result of long-term Aboriginal experience in their resistance to (neo-)colonial politics by the Canadian government.

At this point it is necessary to point out that the aim of this text is not to make a judgement about the appropriateness of either approach, but solely to show what we may learn from the Canadian experience for the future development of the Roma community in Slovenia. In any case, there is no option for a direct mirroring of the CED approach in Slovenian reality, merely one of widening the debate about the improvement of existing development strategies.

3.1. Problem of Historical Dependency and Dualism

Dos Santos (1993, 194) points out that dependence is “a situation in which the economy of certain countries is conditioned by the development and expansion of another economy to which the former is subjected”. It is argued that the relation between two or more economies presupposes the form of dependence when “some countries (the dominant ones) can expand and can be self-sustaining, while other countries (the dependent ones) can do this only as a reflection of that expansion” (ibid.). Similarly, Frank (1967, 1975) in his metropolis/satellite model defines relations between the centre and periphery – the centre enters into this relationship as a dominant actor in economic relations. Furthermore, Watkins (1977) sees the relationship between the traditional and modern sectors in the sense that the former dictates the pace of development towards traditional modes of production. According to Watkins (1977, 93), the relocation of people to the modern sector is a relevant strategy avoiding underdevelopment. Additionally, the concept of internal colonialism has been used to explain the colonisation of the Aboriginal people by European settlers within their native territories (Churchill 1992).

An important criticism of dualism in development is made by Loxley (1981, 154) who argues that the dualist approach, besides being racist, is also “oversimplified, static and ahistorical”. Talking about racism, he warns that

the dualist explanation “equates white northerners with industrialisation and progress and native people with backwardness” (ibid.). The dual approach in his view explains the view that aboriginal population are “the native people [who] had no history and are living now more or less as they have done since earliest times” (ibid.).

Anderson (1995, 324) based his vision of aboriginal development in the Canadian north in the context of contingency perspectives. His main idea is that communities are one of the development partners of the global economy and have to be adapted to the “dominant regime of accumulation” (ibid.). Integration with the global economy processes may shape local, regional and/or national features. In Anderson’s view, the civil sector plays an important role in creating a development model arranging benefits for the public. What is more, as Anderson (1995, 325) states, the First Nations in the context of possible global integration try to build a “distinct mode of development” where “various forms of partnership and alliance (supply contracts, subcontracting, joint ventures, etc.)” may emerge. Similarly, the *La Paix des Braves* agreement in Québec guarantees that local aboriginal peoples will be a part of corporate development without ownership of provincial hydro development (Kulchyski 2004).

The Thomas Strategy, a modified development model proposed for Northern Manitoba, explains that the incompatibility of dependent economies with the dominant system of production has to be resolved by two strategies of convergence. The first step, as proposed by Thomas, is “the convergence of domestic resource use and domestic demand” (Loxley 2010, 110), and the next step is then the “convergence of domestic demand and domestic need”. Strategies of convergence at the same time presuppose “an end to the class forces underlying divergence and reproducing dependence” (Loxley 1981, 163).

3.2. Community Economic Development

The term community is slippery in its definition. As Loxley (2010, 22) points out, community development (henceforth the CD) literature presupposes a homogeneous entity which has “the potential for some economic, social and political cohesion” (Tudiver 1973 in Loxley 2010, 22.). The differences between the CD and the CED are as follows:

CD casts a wide net, covering social work, urban renewal, adult education and political organising. Its emphasis is, however, firmly on process, on how things are being or should be done, rather than on what should be done. Community economic development, on the other hand, focuses primarily on economic and material improvements in the lives of community members (Loxley 2010, 8).

There are several economic strategies which largely explain the nature of the CD approach. The issue of need may be the subject of directive approach (Loxley 2007a, 13) to basic needs in a particular community (as seen by CED employees) and the education role in a sense what may be included in future development. In our view, radical pedagogy assumes its essential role when development experts understand a relation between community basic needs and, at the same time, what can be done in terms of development strategies. In the context of ownership and control, small private enterprises are often the core for alternative development; many of them are organised on an ethnic basis (Light and Gold 2004). The other alternative is ownership in hands of the community (Loxley 2010) which, besides efficiency and growth, takes into account the question of democratic principles in the operation of the community also. The solution may also be a mixed model of economy where a part of the community business is collective in nature (i.e., cooperatives) and collaborates with some private initiatives in terms of small business. Subsistence strategies in their essence presuppose a direct use of what is produced within the community. In fact, there is no "market exchange or monetary transactions / ... / neither the export / ... / nor, in extreme cases, even the import of goods" (Loxley 2010, 35–36). Subsistence strategies are, according to Loxley (2010, 36), adaptable in the case of rich resources and are of limited usage concerning market implications. The problem of welfare or migration is evident when the location of the community is not attractive for the state or private investments. In this case, people also migrate out of the community, trying to find better life outside. Communities which largely operate on the basis of welfare-dependency show a low potential in economic activities and are isolated. The solution lies in incorporating strategies based from the very beginning on the self-sustaining principle. The question of convergence and dualism, as mentioned above, addresses a possible choice at which level the two economic systems (the dominant and the alternative one) have to be distinct, and, on the other hand, what may be a proper level of integration concerning alternative development. The convergence approach goes "well beyond a subsistence strategy to encompass production for monetary exchange and to suggest how this might be organized" (Loxley 2010, 47). Furthermore, and aside from domesticity, but still largely oriented to domestic production, some goods may be sold outside the community to satisfy external demands (Loxley 1981).

The contemporary logic of effecting community economic development in Canada is wide and complex at the same time. In its nature, even when predominantly planned from an economic perspective, it includes recommendations and solutions from various academic disciplines and possible mixed approaches among them. On the general level, the question which

irritate scholars on the field of the CED is the assumption that the approach to reconstructing marginalised communities may solely “fill the gaps” in development left by the dominant capitalist system or may become its alternative in the near future. In this sense, from the economic point of view, the question of subsidies is somewhere between the logic of community revitalisation in terms of the economy of survival and the transformative view of the CED. In fact, they are interrelated processes, usually having the survival pattern at the very beginning and a transformative component when development in community takes a more complex form. The timing of investments is crucial in terms of building a strong CED project. Several initiatives are based on networking between different CED projects, which has meant that creation of safety concerning the balanced operations of a particular project (Loxley 2007b, 110–114). Additionally, as Loxley (2007b, 114) explains, in the convergence context, maximising economic linkages is a preferential strategy. What is more, separate CED initiatives often prefer strengthening one development parameter and, when they are integrated into one network, these preferable parameters may operate between each other. Loxley (2007b, 114–116) also underlines a potential of different options for convergent development of the CED initiative, which can be analyzed using a commodity chain analysis or any kind of network analysis, such as actor network theory or cluster analysis. What is fundamental in this context, when building a CED approach, is the recognition of the necessity for more convergent relations between all subjects included in a particular CED initiative.

Following Lamb (2007), the economic approach to the CED is in fact an amalgam of regional economic theory and theories pertaining to sub-disciplines of economic development. Theories investigating the regional aspect are export base theory, location theory and attraction models. On the other hand, the sub-disciplines of economic development as staple theory, big-push theory, and the frequently above-mentioned convergence theory, additionally broaden the understanding of economic aspect of the CED. Regarding the export base theory, the advantage of a particular region is widely dependent on the exportation of a certain commodity. Higher economic growth is in large measure a consequence of improved export activities – the existing ones, or those that are extended by the diversification of the export base. In terms of location theory, some communities are in a privileged position with respect to others concerning labour costs or energy resources. On the contrary, information technology in some sense has relativised the meaning of location in the context of regional/community development. Attraction models, as understood in the CED context, explain the importance of subsidies and incentives in attracting new investments. The Innisian tradition is considered a fundamental thesis. According to Watkins (1989, 20), the essence of staple theory is based on the following determinants:

firstly, the extent of production around the resource base; and secondly, the level of control over local resources by capitalists from outside the community. In fact, society does not establish the kind of infrastructure that could serve “for the processing of the staple into the end products” (Prusnik 2005, 42). Big push theory also deserves comprehensive attention in the context of the CED advocating the importance of linkages through the system of “complementarity of industries” (Lamb 2007, 63). Finally, as also explained above, convergence theory focuses attention on minimising the divergence between a dependent economy and the mainstream dominant system of production. Furthermore, as Lamb (2007, 66) explains, the CED and convergence theory “have an inward focus with an emphasis on self-reliance, planned production, and the formation of linkages”.

3.3. Development Parameters in the National Programme of Measures Concerning the Roma within the Period 2010-2015¹

One of the biggest development issues concerning the Roma community in Slovenia is the improvement of living conditions in Roma settlements. There are various acute problems arising from unsatisfactory living conditions in the community. From the very beginning scholars had extensive difficulties in defining the area of Roma settlement. Even though these settlements have been formed in a disorganised way they share some common characteristics (Zupančič 2007, 224):

- ♦ the settlements emerged around central places where some chances of survival existed;
- ♦ they were formed also near landfills which might allow the collection of secondary raw materials;
- ♦ the locations were established near multiethnic environments;
- ♦ uninhabited places and partly devastated areas were also settled;
- ♦ settlements were established also in the vicinity of water resources.

Roma communities are dispersed in their nature, to some extent similarly to social ghettos or slums, and present the marginal position and poverty of community members. As Zupančič (2007, 225) shows, it is necessary to differentiate between the following types of Roma settlements:

- ♦ independent settlements which are part of administrative units but differentiated from them, often with different architecture that is common to rural settlements;
- ♦ those that are part of other settlements which are joined in one place (e.g., a village street). In these locations houses and infrastructure are usually of poor quality;

- ♦ urban districts located in older parts of towns or in less attractive places near industrial zones;
- ♦ single houses or other residential units in rural or urban areas.

The Government of Slovenia's National Program of Measures (Vlada Republike Slovenije 2010, 7–11) presupposes the improvement of living conditions in Roma settlements. The majority of possible solutions shape scenarios of abolishing or eliminating illegal Roma settlements. As always in terms of alternative models of development, some level of introducing positive discrimination is somehow welcomed. A real problem detected in the relationship between the Roma people and the majority of Slovenians is the level of possible ambiguous understanding of cohabitation. Future governmental measures shape three possible scenarios of integration and abolishment of Roma settlements: the rapid, the gradual and the conservative models (Zupančič 2010, 145–160). In fact, the expert group responsible for solving spatial problems concerning Roma settlements, working as a part of the National Program of Measures, has decided to implement the gradual model (Zupančič 2011, 13).

As is widely known, the Roma people in large measure suffer from a low level of education, and consequently, they are less competitive on the job market. As government measures written in the above-mentioned document (Vlada Republike Slovenije 2010, 7–16) have determined, specific attention in terms of Roma employment is given to equal opportunities in the job market, the intensive involvement of women, and a focus on social economy and development projects. Furthermore, additional measures are established that are oriented toward the problems of discrimination (Vlada Republike Slovenije 2010, 31–34).² In comparison with the CED, it would be necessary to plan additional job opportunities with respect to resources which are available in the community. There are several opportunities for members of the Roma communities: construction work in improving housing, the improvement of the existing collection system of raw materials in terms of better organisation of activities, etc.. Additionally, social policy has to be directed in such a way that it will guarantee for the local Roma people the possibility of finding jobs outside the community, also. This last option is especially reasonable in the sense that it involves the establishment of social networks between the community and members entering into the mainstream labour market. What is more, the existing debate continues among the general public about the low education and potential unwillingness for work among the Roma, who, it is believed, will not function in the context of regular workforce. This is a discriminatory view, where the measures of empowerment have to eliminate these voices from the street. A real issue is what kind of business is appropriate and may be accepted by the

Roma in the context of future community economic development.

A long-term life in poverty causes many obstacles for Roma children in their involvement in the educational process. The Strategy for Education of the Roma in Slovenia (Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport 2004) and the above-mentioned National Program of Measures (Vlada Republike Slovenije 2010, 12–16) similarly highlight important development parameters for improving the educational environment for Roma children. Those measures comprise, for example, the integration of Roma assistants in the educational process, the early involvement of Roma children in the educational system, the provision of conditions for building confidence in the school, the establishment of networks of learning support for the Roma, teachers' education courses in Roma culture in primary schools, and so on. Canadian practice in terms of the CED initiatives takes care in a significant manner of the role of schools in community economic development. An approach called the community based schooling (Hunter 2000) informs a more intensive role of schools in fighting poverty. Again, this can be a complex set of different measures connecting families, schools and marginalised communities. As Hunter (2000, 116) expresses it, at the William Whyte Community School in Winnipeg (Manitoba) strategies concerning the more vitalising community were put into practice in two ways: the first approach was to strengthen the economic base in the neighbourhoods, the second was to open gates for participation of community members in school decision-making activities. To strengthen the economic foundation of the community, schools may hire assistants or other individuals to be involved in school work. Some kind of positive discrimination regarding the workforce is appreciated in the sense that members of the marginalised community receive the chance to work in the school context. Furthermore, a stronger community would be built, as mentioned, also through more a participative model of inclusion in school decision-making, involving especially those parents living in disadvantaged communities.

In terms of building community capacity development, the Health Promotion Strategy and Action Plan for Tackling Health Inequalities in the Pomurje Region (Belovi et al. 2005) was set up, with the aim of improving health conditions among the population in the region with special emphasis on vulnerable population groups. Health inequalities are defined "as the differences in some health indicators (mortality, morbidity, lifestyle, access to health services, etc.) between population groups, based on biological, social, economic and geographical characteristics. These differences may relate to inter-regional and intra-regional inequalities in health" (Belović et al. 2005, 6). The above-mentioned Strategy highlights the importance of the Roma

community in addressing specific health issues, by transferring responsibility to it, identifying the health needs of the community, recognizing culturally appropriate health promotion policies, and participating in programmes for preventive health care among the Roma (Belović et al. 2005). The Strategy underlines the importance of community action in empowerment strategies for the community, and its capacity is focused on four main domains (Belović et al. 2005, 56):

- ♦ network partnerships *qua* relationships between groups and organisations in the community or network, where the comprehensiveness and quality of the relationships are important;
- ♦ knowledge transfer in the development, exchange and use of information between the groups and organisations within a network or community;
- ♦ problem solving as the ability to identify and solve problems;
- ♦ infrastructure as the level of investment shaping investments in policy and protocol development, social capital, human capital and financial capital.

A part of government strategy is also a focus on cultural aspects of development in the Roma community. Pointing out cultural parameters in the development context may offer some important qualities to the building of new alternative developments. But what many scholars often forget is called a selective recognition, whereby cultural rights are seen as fundamental, whereas the right to their way of doing business for marginalised groups is often neglected as an important economic right (Coulthard 2003, 2007, 2009).

3.4. Social Economy Potential in Slovenia

Social economy, and subsequently, social entrepreneurship are constitutive elements of any community development. In Slovenia, there are problems with poor operational potential and political power of the social economy sector. Furthermore, there are serious grounds to doubt if government structures really understand how to approach alternative economic models prepared for marginalised communities. The fact is that social entrepreneurship at the European level is a kind of a fad, and in the view of many experts and social movements may be applied everywhere. In contrast to those simplified arguments, however, a coherent approach to development is much more complex and has to be imagined as a multidisciplinary project. It is of great importance to count social economy strategies as step-by-step models of development where, in the long-run, solutions would overcome largely short-term visions that alternative economic development may be solely understood in the context of the self-reliance economy.

The social economy sector in Slovenia faces many obstacles. With respect to Spear and others (2010, 5), one of them is an excessively intensive involvement by the state in producing public goods and in controlling the national economy. In this sense, state intervention would limit the potential of the social economy sector. On the other hand, that kind of vision of the state's role in social economy may respond to some development principles. The role of the social sector in Slovenia is not properly understood as a potentially important correctional mechanism and as such is highly neglected by state structures.

Another problem is evident when the level of job creation within the sector is taken into account. This is one of the main criticisms expressed by Spear and others (2010, 7), who put into effect the lower levels of the sector's contribution in the overall Slovenian BDP, given past misunderstandings of the role of the social economy sector. Many critics of the growth mantra (Loxley 1998) tend to warn that the rigidity of the growth in the global economy provokes greater dependency between world regions.

Social enterprises in Slovenia accomplish a variety of different services and activities but they are too dispersed and their role is not widely known and recognized (Spear et al. 2010, 10). Additionally, these organisations have been largely ignored in terms of carrying out certain activities. What is more, the state and general public have neglected also the potential of cooperatives in the system of social economy. Cooperatives were widely used only in forestry and agriculture. Recently no systemic innovations have been introduced in cooperative development. An additional problem in the stagnation of the social economy sector is also a kind of network support to social economy organisations. The domination of the state in the field of social economy and the rather fuzzy partnership between the state agencies and social economy organisations are the two parameters which tend to delay the development of a national platform of social economy (Spear et al. 2010, 13–17).

4. Case Studies – Analysis and Results

4.1. Canadian Hydroelectric Development in the Context of CED

Canadian hydroelectric development offers a clear picture of power relations with respect to the CED approach and the nature of possible power transfers

between the state and community organisations. As we have seen, there are several possible explanations of power (involving the visible or invisible context), but the real issue must be whether changing the power structure may importantly influence a particular development strategy. Furthermore, a real success in terms of fair development for a disadvantaged community results from a mutual pact between the community and the state. In any case, hydro development in Canada clearly highlights the relationship between successfully reconstructed power relations and the content of various agreements among aboriginal communities, provinces and the federal state. What is more, there is strong evidence to confirm a fully developed power transference and the success of community development and possible nature of integration. Moreover, there is no single understanding of integration of the two economies; there are, however, different approaches to explain economic cooperation.

If we follow the history of hydro development in Canada, we may discern three different periods showing changes in power relations. Looking, first, at the nature of the La Grande project in James Bay, Québec, the strong iron triangle that consisted of the Québec provincial government, the federal government and the provincial Crown corporation Hydro-Québec, assured that the local Cree finally accepted conditions offered by the provincial government for building the project (Rousseau 2000; Durnik 2009). Even though, in a sense, conflict existed at the higher levels, there was no power reconstruction in the relations among the policy actors. In real terms, throughout the history of hydro development, it is evident that if the above-mentioned triangle had not been somehow broken or softened, they would have been no major improvements in aboriginal community development. In fact, what is at issue is not only compensation for destroying the land and traditional way of life, but what is even more important, namely the mode of participation of aboriginal communities in future community economic development. Furthermore, the question is in what a way the aboriginal way of life might be preserved. Fundamentally, development strategies that were partially carried out in various agreements clearly express power relations facing the real nature of legal acts. Regarding the proposed research model, and with respect to La Grande project, negotiations took place primarily at the level of the province (Québec) with no visible role of the federal government acting as a neutral player (even fundamentally maintaining the power status quo). The changing role of the federal government in hydro policy sometimes crucially affected the strong alliance between provincial policy players. The policy space was partially closed for outside players and strongly controlled by the Québec government bodies in the case of the La Grande project. The social planning model, which is widely considered as having assured the James Bay and Northern Québec Agreement (JBNQA), in some sense meant an empowerment for the Cree and the “development of a strong

sense of Cree nationhood” (Martin and Hoffman 2008, 5). Power transfer would, in this case, have to obviate, for example, huge environmental damage caused by the proposed project. On the contrary, the Chisasibi community was largely affected by the La Grande project. Niezen (1993) reported family violence, suicide and high rates of alcohol and drug abuse within the community.

In contrast to the La Grande project, a strong international alliance affected the construction of the Great Whale River project in James Bay, which radically changed power relations in the region. The local Cree communities that were widely experienced with the La Grande case established a strong international network of important policy players. This was one of key moments in Canadian hydro development due to the real transference of power from the province to the Cree communities. This policy effect of internationalisation culminated in various ways. The local Cree acted on three different levels: with the New England States, with Europe and with the United Nations. Their interests were widely lobbied in the European Parliament, the International Water Tribunal, the Barcelona Olympic Games, at the Vatican, etc. (Rousseau 2000, 347). Maybe the most important view regarding the research model is the widening of the policy level – the move from the previously largely local and provincial level to global policy action. A policy space was created from below but included all possible levels of policy action. The social action model of community economic development did not result in an advanced level of possible cooperation but, on the contrary, it resulted in the cancelation of the Great Whale River project by the province of Québec.

Finally, the Wuskwatim Generation Projects in northern Manitoba present another view of possible cooperation among provincial Crown hydro corporations and aboriginal communities. Having in mind a potentially high level of conflict, provincial governments are strongly aware how important is to minimise these tensions. Hence the Manitoba government through the Environmental Assessment and Licensing Process verifies different angles of various developments which would presumably have important environmental effects on communities (Durnik 2009). Vast public debates are planned in the context of placing huge developmental projects into communities. What is especially interesting is the nature of those public debates. Largely established as invited spaces of participation, they are formally open to all interested public and affected communities and to potentially important policy issues. In real terms, and as is evident for the Wuskwatim Generation Project, the interests of the aboriginal communities are somehow captured in public debate procedures and their interests cannot be fully expressed due to the power of experts. Expert policy communities appear which largely determine the nature of policy knowledge. This type of power may be perceived as the product of a highly technical discourse. One of final results of

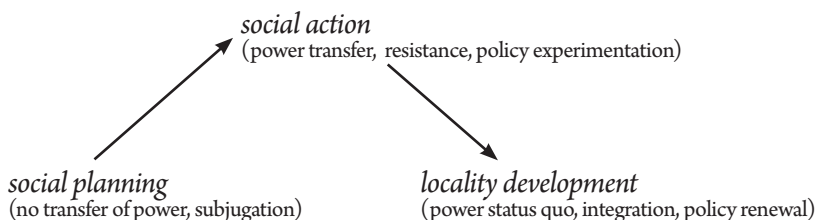
this complex process, also crucial in the evolution path of community economic development models, was the Government of Manitoba offer (in the form of sectoral support programmes) to aboriginal communities for ownership in hydro dams constructed by the Manitoba Hydro. The Nisichawayasihk Cree Nation of Nelson House decided to enter into a development agreement with Manitoba Hydro in the sum of 1.2 billion Canadian dollars (33 per cent of the shares) concerning the construction of the Wuskwatim Project (Loxley and Simpson 2007, 31). There were some concerns about the community share in the project and the type of jobs offered to community members (Kulchyski 2004). Following Kulchyski, accepting that kind of business share in the project may provoke significant changes in native economies and their potential destruction (for example, the loss of traditional hunting). On the other hand, the La Paix des Braves (the Agreement Respecting a New Relationship Between the Cree Nation and the Government of Québec), does not presuppose joint ownership but guarantees the right to traditional hunting and also jobs in hydro development without a business share (Loxley 2010, 146). Finally, the narrower level of policy action also confirms that the provincial governments may successfully lower tensions by involving policy actors and issues in public policy protocols.

The goal of power transference is the reconstruction of old power relations between policy actors. In fact, the process of empowerment takes place in the community and between non-state policy actors. Furthermore, we have to differentiate between the transference of power which results in changing relations between player A and B, on the one hand, and different forms of power as mentioned above, on the other. For example, power relations may be changed in the context of the first (i.e., visible) face of power. With respect to the Wuskwatim Project, the issue of compensation may belong to the first face of power as an example of trading with resources. In contrast, experts' power in public debate is more of a discourse phenomenon, and may only be measured with Foucauldian knowledge/power/discourse formations. In the case of the Great Whale River Project, there was also a transference in terms of power visibility – i.e., building strong alliances through networking. The role of the federal government in the case of the La Grande Project (that is, non-intervention) is somehow close to Bachrach and Baratz's (1970) conception of non-decision-making.

We may conclude that development strategies are captured by the policy process. It was mentioned above that political science has to be integrated with mainstream economics. Here, in methodological terms, we may speak about the politics of the economic policy process (similarly, see Howlett and Ramesh 1998). It is very evident that policy renewal is possible in the context of development strategies with a long-term tradition. Above all, policy renewal cannot be carried

out without policy experimentation. The following argument negates a linear option of community development evolution models as mentioned above. With respect to Canadian hydroelectric development, the social action model is a model intermediate between the social planning and locality development models, not the final community economic development evolution model.

Figure 1: Dynamic understanding of community economic development evolution models

4.2. Using Community Economic Development Evolution Models in the Case of the Roma and the National Program of Measures

We are aware that all three evolution models are hypothetical in their nature. An actually-occurring path of development planning is, of course, much more complex. As we have seen in the case of Canadian hydroelectric development, idealistic linear development from social planning to social action has not been confirmed. It is more useful to speak about the shedding of development principles from one model to another, visualising a dynamic multilevel process. Furthermore, as we may learn from the Canadian case, transference of power is a fundamental category with respect to the possible empowerment of a particular community. Following Mendell (2010, 1), empowerment must “result in a substantive transfer of resources”.

As for the research model, the proposed strategy in terms of future development for the Roma is a conventional top-down, state-centred approach to development, close to what we have defined as a social planning model. What differentiates the National Program of Measures from the locality development model is the absence of “common interest among groups in society” (Shragge 2003, 69). According to Shragge, in this case a broad consensus has to be expressed at the local community level in order that solutions for social problems may be imposed. The National Program of Measures certainly addresses a broad range of different state interventions and as such may be perceived as a strategy that may resolve acute problems of underdevelopment in the Roma community. On the other

hand, its conventionality limits its potential to be treated as a model of radical social change in the near future.

According to Mendell (2010) and Gaventa (2006), spaces of public participation create the path of community development. In the case of establishing the National Program of Measures, policy space has been created as the one preferred. Mendell (2010, 10) talks about hybrid spaces of participation, presupposing the negotiated planning model (*ibid.*, 2). A real difference between the policy space created by the Slovenian government in terms of the proposed strategy and Mendell's view is in the negotiated economy potential. In the case of a negotiated economy, community members actively cooperate in building future development and strategies. The fact is that the Roma community faces an important deficiency of policy knowledge regarding development policies. What we may suggest is the establishment of a permanent body of experts from different academic fields who could give advice to the Roma community in terms of future development and development strategies. Furthermore, that kind of body might have a representational function concerning community needs. Regarding the National Program of Measures, experts operate as advisors primarily to government.

In the context of the politics of community economic development, radical pedagogy (Freire 1970) directed at community empowerment is the urgent next step for the Roma community. Here are some policy recommendations:

- ♦ creation of policy spaces from below which would guarantee to the Roma community some visibility towards the other policy players;
- ♦ the knowledge of development has to be properly translated and represented in a form that is closer to the vision of community members;
- ♦ the government has to recognise the potential of radical community change and act differently from the mainstream conventional logic of vertical policy directions;
- ♦ as for potential power transference from the state to community, some level of politicisation of development themes has to be allowed;
- ♦ the political representation of the Roma in creating community economic development has to be widely publicised (about the construction of the Roma political representation see further Komac 2007).

The logic of pursuing community economic development, according to Sheldrick (2007, 90), from a political point of view, represents a possibility for establishing new models of cooperation between the state and the community. From our viewpoint, the "apathy" (Gaventa 1980, 17) and the "culture of silence" (*ibid.*, 208) in the Roma community as concepts related to hidden power have to become also the subject of power transference.

5. Synthesis

93

We have used a simple model of power visualisation with the aim of showing how different development strategies may be understood in the context of power relations among policy actors. It is evident that understanding community development is generally related to the question of power transfer from the state to community and even wider. In fact, there are important differences between the aboriginal case in Canada and the Roma in Slovenia. The aboriginal peoples in Canada have developed the issue of institutionalised resistance through many historical clashes with the English crown and the Canadian state. That kind of know-how is largely missing in the case of the Slovenian Roma. For this reason, it seems reasonable that development planners place an important focus in advance on re-building community enthusiasm for active participation in development. We tend to agree with Loxley (1981, 2010) that thinking about dual models in development is too conservative and even discriminatory with respect to disadvantaged communities. On the other hand, development planners have to understand that marginal communities may imagine and practise their own pace of progress, not out of a dominant mode of production, but in a way that may benefit from integration. In this sense, transference of power, as explained at length, is of crucial importance.

94 Notes

¹ Valuable reading regarding the Roma legal status in Slovenia is Klopčič (2007). Additionally, for the international context in Roma issues see Polzer-Srienz (2007).

² Discrimination in the job market is often a latent parameter. Becker (1957) points out that discrimination is an influence of something we may call “taste” and “behaviour” and would persist in the dominant (white) public and production forces. In fact, this type of production would force ethnic minorities to work more for the same money. Becker’s logic sees factors relevant for racism as external parameters regarding the economic system. In contrast to Becker, Reich (1971, 1981) sees racism as an “internal” problem of the economic system. In this sense, workers lose with respect to capitalist owners and racism goes hand in hand with capitalist institutions.

References

- Anderson, B., 1995. The Business Economy of First Nations in Saskatchewan: A Contingency Perspective. *The Canadian Journal of Native Studies* 15(2), 309–346.
- Bachrach, P. & Baratz, M., 1970. *Power and Poverty: Theory and Practice*. Oxford University Press, New York, London, Toronto.
- Becker, G. S., 1957. *The Economics of Discrimination*. University of Chicago Press, Chicago.
- Belović, B., Buzeti, T., Krajnc Nikolić, T., Vernaillen, N., Van Den Broucke, S., Činč, M. & Zupančič, A., 2005. *Strategija za krepitev zdravja in akcijski načrt za zmanjševanje neenakosti v zdravju v pomurski regiji*. Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota, <http://www.zzv-ms.si/si/zdravje-razvoj/documents/HealthFIN-tisk.pdf> (accessed 5 December 2010).
- Coulthard, G., 2003. *Facing the Challenge of Freedom: Dene Nationalism and the Politics of Cultural Recognition*. Master Thesis. University of Victoria, Victoria.
- Coulthard, G., 2007. Subjects of Empire: Indigenous Peoples and the “Politics of Recognition” in Canada. *Contemporary Political Theory* 6, 437–460.
- Coulthard, G., 2009. *Subjects of Empire? Indigenous Peoples and the “Politics of Recognition” in Canada*. Doctoral Dissertation. University of Victoria, Victoria.
- Churchill, W., 1992. *Struggle for the Land: Indigenous Resistance to Genocide, Ecocide and Expropriation in Contemporary North America*. Between the Lines, Toronto.
- Dahl, R., 1961. *Who Governs? Democracy and Power in an American City*. Yale University Press, New Haven.
- Dos Santos, T., 1993. The Structure of Dependency. In M. A. Seligson and J. T. Passé-Smith (eds.) *Development and Underdevelopment: The Political Economy of Inequality*. L. Rienner Publishers, Boulder, 195–221.
- Durnik M., 2008. Aboriginal Participation in Canadian Hydroelectric Development: Political Economy and Public Policy. *Annals of the Croatian Political Science Association* 5(1), 367–395.

Durnik, M., 2009. *Canadian Public Policy and Poverty of Aboriginals*. Doctoral Dissertation. Faculty of Social Sciences, Ljubljana.

Frank, A. G., 1967. *Capitalism and Underdevelopment in Latin America*. Monthly Review, New York.

Frank, A. G., 1975. *On Capitalist Underdevelopment*. Oxford University Press, Bombay.

Freire, P., 1970. *Pedagogy of the Oppressed*. Continuum, New York.

Gaventa J., 1980. *Power and Powerlessness: Quiescence and Rebellion in an Appalachian Valley*. University of Chicago Press, Chicago.

Gaventa, J., 2006. Finding the Spaces for Change: A Power Analysis. *IDS Bulletin* 37(6), 23–33.

Howlett, M., & Ramesh, M. 1998. Policy Subsystem Configurations and Policy Change: Operationalizing the Postpositivist Analysis of the Politics of the Policy Process. *Policy Studies Journal* 26(3), 466–481.

Hunter, H., 2000. *Poverty and Inner City Education: Community Economic Development at the School Level*. Doctoral Dissertation. University of Manitoba, Winnipeg.

Klopčič, V., 2007. Legal Protection of Roma in Slovenia. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 52, 234–255.

Komac, M., 2007. Konstrukcija romskega političnega predstavništva. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 53–54, 6–27.

Kulcyhski, P., 2004. *È-nakàskàkowaàhk (A Step Back): Nisichawayasihk Cree Nation and the Wuskwatim Project*. Canadian Centre for Policy Alternatives, Winnipeg.

Lamb, L., 2007. Towards an Economic Theory of Community Economic Development. In J. Loxley (ed.) *Transforming or Reforming Capitalism: Towards a Theory of Community Economic Development*. Fernwood Publishing, Halifax, 57–68.

- Light, I. & Gold, J. S., 2004. *Ethnic Economies*. Academic Press, London.
- Loxley, J., 1981. The "Great Northern" Plan. *Studies in Political Economy: A Socialist Review* (6), 151–182.
- Loxley, J., 1998. *Interdependence, Disequilibrium and Growth: Reflections on the North-South Relations at the Turn of the Century*. International Research Development Center, Ottawa.
- Loxley, J., 2007a. Elements of a Theory of Community Economic Development. In J. Loxley (ed.) *Transforming or Reforming Capitalism – Towards a Theory of Community Economic Development*. Fernwood Publishing, Halifax, 7–33.
- Loxley, J., 2007b. Some Remaining Theoretical Challenges. In J. Loxley (ed.) *Transforming or Reforming Capitalism – Towards a Theory of Community Economic Development*. Fernwood Publishing, Halifax, 110–125.
- Loxley, J., 2010. *Aboriginal, Northern, and Community Economic Development: Papers and Retrospectives*. Arbeiter Ring Publishing, Winnipeg.
- Loxley, J., & Simpson D., 2007. *Government Policies towards Community Economic Development and the Social Economy in Quebec and Manitoba*. Research report prepared for the Northern Ontario, Manitoba, and Saskatchewan Regional Node of the Social Economy Suite. Centre for the Study of Co-operatives, University of Saskatchewan, Saskatoon; The Canadian CED Network, Victoria.
- Lukes, S., 1974. *Power: A Radical View*. Macmillan, Basingstoke, London.
- Lukes, S., 2005. *Power: A Radical View*. Second Edition. Palgrave MacMillan, New York.
- Martin, T. & Hoffman, M. S. (eds.), 2008. *Power Struggles: Hydro Development and First Nations in Manitoba and Quebec*. University of Manitoba Press, Winnipeg.
- Mendell, M., 2010. Empowerment: From Noise to Voice. *Universitas Forum* 2(1), 1–13.
- Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, 2004. *Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji*, http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/projekti/0721_strategija_Romi.doc (accessed 10 December 2011).

Niezen, R., 1993. Power and Dignity: The Social Consequences of Hydroelectric Development for the James Bay Cree. *Canadian Review of Sociology and Anthropology* 30 (4), 510–529.

Polzer-Srienz, M., 2007. The “New Stage” of Roma Policy – a General Survey of Activities at International Level Concerning Roma Issues. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 52, 216–233.

Prusnik, A., 2005. *Globalization and the Role of the State: The Case of Canada*. Master Thesis. Faculty of Social Sciences, Ljubljana.

Reich M., 1971. The Economics of Racism. In D. Gordon (ed.) *Problems of Political Economy: An Urban Perspective*. Heath, Lexington MA., 107–113.

Reich, M., 1981. *Racial Inequality: A Political Economic Analysis*. Princeton, N.J., Princeton University Press.

Rousseau, J., 2000. *The New Political Scales of Citizenship in a Global Era: The Politics of Hydroelectric Development in the James Bay Region*. Doctoral Dissertation. Carleton University, Ottawa.

Sheldrick, B., 2007. Community Economic Development: Governance and State-Civil Society Relations. In J. Loxley (ed.) *Transforming or Reforming Capitalism: Towards a Theory of Community Economic Development*. Fernwood Publishing, Halifax, 87–109.

Shragge, E., 2003. *Activism and Social Change: Lessons for Community and Local Organizing*. University of Toronto Press, Toronto.

Spear, R., Galera, G., Noya, N. & Clarence, E., 2010. *Improving Social Inclusion at the Local Level through the Social Economy: Report for Slovenia*. OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers No. 2010/16. OECD Publishing, Paris.

Vlada Republike Slovenije, 2010. *Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015*, http://www.uvn.gov.si/fileadmin/uvn.gov.si/pageuploads/pdf_datoteke/Program_ukrepov.pdf (3 October 2010).

Watkins, M., 1977. From Underdevelopment to Development. In M. Watkins

(ed.) *Dene Nation: The Colony Within*. University of Toronto Press, Toronto, 84–102.

Watkins, M., 1989. The Political Economy of Growth. In C. Wallace and G. Williams (eds.) *The New Canadian Political Economy*. McGill-Queen's University Press, Kingston, Montreal, London, 16–35.

Zupančič, J., 2007. Romska naselja kot poseben del naselbinskega sistema v Sloveniji. *Dela* 27, 215–246.

Zupančič J., 2010. (ur.). *Prostorski problemi romskih naselij v Sloveniji, elaborat*. Strokovna skupina za reševanje prostorske problematike romskih naselij, Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana.

Zupančič, J., 2011. *Dobre prakse v romskih naseljih. Kratko drugo fazno delovno poročilo dela strokovne komisije za reševanje prostorske problematike romskih naselij v Sloveniji*. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana.

JULIJA SARDELIĆ

Constructing “New” Minorities: An Evaluation of Approaches to Minority Protection in Post-Socialist Slovenia from the Perspective of Liberal Multiculturalism

This paper deals with the construction of “new” minorities as opposed to “traditionally settled” minorities in Slovenia. Its aim is to conduct an evaluation of the foundations for minority protection in Slovenia from the perspective of liberal multiculturalism, as formulated by the political philosopher Will Kymlicka. The author argues that the distinction between “new” and “old” minorities in Slovenia, which takes for its basic criterion the principle of autochthony, cannot find any basis in the target approach of minority protection that is suggested by Kymlicka. The reason is that the members of former Yugoslav minorities were in most cases retroactively defined as immigrants, although most of them had settled in Slovenia before the disintegration of Yugoslavia. The paper also explores possible approaches to minority protection according to liberal multicultural policies in cases, where some minorities do not “fit” the traditional definition of old and new minorities.

Keywords: “new” minorities, liberal multiculturalism, Kymlicka, autochthony, minority rights

Konstruiranje »novih« manjšin: evalvacija pristopov manjšinske zaščite v postsocialistični Sloveniji s perspektive liberalnega multikulturalizma

Članek se osredotoča na konstrukcijo »novih« manjšin v primerjavi s »tradicionalno naseljenimi« manjšinami v Sloveniji. Namen pričujočega članka je izvedba evalvacije temeljev manjšinske zaščite v Sloveniji s perspektive liberalnega multikulturalizma, kot ga je formuliral politični filozof Will Kymlicka. Avtorica tega članka namreč razvije misel, da razlikovanje med »starimi« in »novimi« manjšinami, katerega glavni kriterij je princip avtohtonosti, ne more biti utemeljen na podlagi ciljnega pristopa k manjšinski zaščiti, kot ga je predlagal Kymlicka. Razlog za to je v dejstvu, da je bila večina pripadnikov nekdanjih jugoslovanskih manjšin v Sloveniji retroaktivno definirana kot priselenci, čeprav se jih je večina naselila v Sloveniji še pred razpadom Jugoslavije. Avtorica članka prav tako raziskuje možne pristope k manjšinski zaščiti, ki bi bila v skladu s politikami liberalnega multikulturalizma v primerih, v katerih določene manjšine ne ustrezajo tradicionalni definiciji starih in novih manjšin.

Ključne besede: »nove« manjšine, liberalni multikulturalizem, Kymlicka, avtohtonost, manjšinske pravice

Correspondence address: Julija Sardelić, Kranjčeva 8, 9220 Lendava – Lendva, Slovenia,
e-mail: sardelic.julija@gmail.com.

1. Introduction

101

After the disintegration of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (SFRY), the newly established independent state of Slovenia was regarded as one of the most successful countries to go through the democratization process in Central and Eastern Europe. In fact, even in the time of the SFRY, Slovenia was perceived as its most prosperous republic in the economic sense. Popular discourse (media and some politicians), and opinion polls (Slovenian Public Opinion research) carried out in the late 1980s showed that most people living in Slovenia thought that the country would be more prosperous in terms of its economy if it would continue its path as an independent state (Jović 2001, 102).¹ On June 25, 1991 Slovenia and Croatia declared their independence. However, the sole act of declaring independence would not have been decisive, if there had been no international recognition of the independent state, as Caplan (2002, 160) argues. On May 1, 2004 Slovenia was the first former Yugoslav republic to join the European Union (EU). Furthermore, it was the first new member state of the EU to change its national currency, the tolar, to the euro. Although all of these data was used to portray Slovenia as a success story, I will examine some other features that are also indicative of the same process of post-socialist transition in Slovenia. These features have been a part of independence “euphoria” as well as the subsequent Eurosclerosis (i.e., European neurosis) of re-positioning Slovenia in Central Europe rather than in the Balkans, as suggested by Velikonja (2005).

Scholars have ascribed the prosperity of Slovenia to various factors. For example, the political philosopher Will Kymlicka (2007, 194) states that Slovenia was very successful in the democratization process, since it did not have to deal with major (and, in many cases, violent) minority nationalisms. Furthermore, according to Kymlicka (2007, 216), no violent manifestations of minority nationalisms occurred in Slovenia, since it was “essentially ethnically homogeneous” or, at least, the most ethnically homogeneous of the former Yugoslav republics. This can be, in fact, confirmed by the population census of 1991, in which 88 per cent of people with permanent residence in Slovenia declared themselves to be ethnically affiliated with the Slovenian (ethnic) nation (Statistical Office of the Republic of Slovenia, cited in Komac 2007c, 521). However, regardless how ethnically homogeneous a certain state might be, it still needs to address issues of ethnic diversity within its society, since in today’s world there is practically no state that is completely ethnically homogeneous (Rizman 1991, 10). Despite its perceived homogeneity, according to Medvešek and Komac (2005, 7), Slovenia is a multi-ethnic society. Furthermore, ethnic diversity raises questions of the accommodation of majority-minority relations and how these relations are affected by ethnic distinctions – as

102 stated by Šumi (2004, 14–40).

In the light of what is stated above, it still needs to be examined whether the fact that there were no major “incidents” concerning minority nationalisms in Slovenia also reflects a just political and legal approach towards all recognized and (constitutionally) unrecognized, but perhaps numerous minority communities. The position of the most numerous constitutionally unrecognized minorities as well as their claims have been analyzed by several different authors (Kržišnik-Bukič 2008; Roter 2007; Bešter et al. 2009; Medvešek 2007; Komac 2003). One of the most detailed research studies on the position of these minorities is (in translation) entitled “Albanians, Bosniaks, Montenegrins, Croatians, Macedonian and Serbs in the Republic of Slovenia: The Position and Status of the Former Yugoslav Nations’ Members in Slovenia” (Kržišnik-Bukič et al. 2003). In this article I will analyze how the distinctions between “old” (traditional) and “new” (immigrant) minorities have been made in Slovenia. My analysis will be based on the consideration as to whether this distinction is made in accordance with the political theory of liberal multiculturalism as developed by Will Kymlicka. I will examine whether the distinction made in minority protection in Slovenia can be a basis for what Kymlicka (2007, 77) calls a targeted approach to minority rights, founded on the distinction between old and new minorities. I have chosen this approach for the following reason: several Slovenian authors (Rizman 2006; Roter 2007; Kržišnik-Bukič 2008; Bešter 2007; Medved 2007), while discussing minority protection in Slovenia, have mentioned Kymlicka as a relevant source; they did not, however, use the theory of liberal multiculturalism as a basis for the evaluation of minority politics in Slovenia.²

Firstly, to shed light on majority–minority relations in Slovenia, I will investigate how the position of the Slovenian ethnic majority was reframed in the legal and political discourse in the new independent state. I will argue that supremacy was given to the ethnic majority based mostly on the alleged rootedness in the territory of the newly established Slovenian state. What is even more important, as I will argue in the next section, is that this rootedness in the territory became the only solid basis for the constitutionally recognized rights of a minority community such as the Italian and Hungarian communities in Slovenia. This rootedness was clearly indicated in what later became the only criterion for minority protection in Slovenia – autochthony (Janko Spreizer 2004). Although the usage of the term “autochthony” is clearly not a Slovenian invention, it did play a specific role with regard to minority protection in the Republic of Slovenia. In the following sections of this article, I will try to show that “autochthony” was not introduced to grant minority protection to Italian and Hungarian minorities, but to ensure that those minorities not considered autochthonous would not be entitled to any minority

protection. The distinction between autochthonous and non-autochthonous minorities, who were often perceived as a threat, was reflected not only in legal, but also in scientific, media and political discourse. These instances even became trivialized with regard to the interplay of the dichotomy between an imaginary Europe (the alleged home of the Slovenian ethnic majority and two autochthonous communities) and the Balkans (the place where non-autochthonous minorities migrated from). In addition, the “non-autochthonous” and “Balkan” minorities were created and stigmatized as the Slovenian Other.

2. Reframing the Position of Ethnic Majority in Post-socialist Slovenia

One of the most common “myths and misconceptions in the study of nationalism”, according to Rogers Brubaker (1998, 16), is the so-called “return of the oppressed” point of view concerning the rise of ethnic nationalism in Eastern Europe. According to Brubaker (*ibid.*) it is mistaken to think that various socialist policies completely abolished all references to ethnic nationalism, although that was perceived as the official policy in most countries with socialist régimes. Paradoxically, using Brubaker’s argumentation, socialist policies even nurtured nationhood to some extent:

It [the return of the oppressed view] suggests that these régimes repressed not only nationalism but nationhood; that they were not only *antinationalist*, but also *antinational*. / ... / The régime repressed nationalism, of course; but at the same time, it went further than any other state before or since in institutionalizing territorial *nationhood* and *ethnic nationality* as fundamental social categories. In doing so it inadvertently created a political field supremely conducive to nationalism (Brubaker 1998, 16).

In this quotation, Brubaker was referring specifically to policies in the Soviet Union. Although the SFRY was in many ways a very different system from the Soviet Union, it featured similar tendencies towards the institutionalization of both territorial nationhood and ethnic nationality. Mazower (2002, 140) characterizes the Yugoslav system as follows: “Tito’s régime had been based upon a highly elaborate system of official national groups, and even created several ‘new’ ones. / ... / Yugoslavia was one of the last countries where the old Habsburg distinction between ‘nation’ and ‘nationalities’ was preserved.” According to the preamble of the Constitution of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia of 1974 (SFRY Constitution of 1974), all nations and nationalities were equal. However, already in the first basic principle of this Constitution we can see a certain ethnic hierarchy

104 between these two categories, since only constitutive nations had the right to self-determination, including secession.³ The narratives of the 1974 Constitution were also put forward as one of the reasons for the disintegration of Yugoslavia, as stated by Jović (2001, 105):

By treating Yugoslav constitutive nations as completed (as Kardelj formulated it in 1970) and their republics as sovereign states (as formulated in the 1974 constitution), the ideological narrative of Yugoslav communism in practice shielded and promoted nationalism in its constitutive nations. While Yugoslav nationalism and the Yugoslav state were being weakened, the nationalism of the constitutive nations was getting stronger. The same concept that kept Yugoslavia together by consensus between its leaders held in itself also a destructive and disintegrative potential.

Following political scientist Miran Komac (2007b), I will try to show how the formulation of both the Constitution of the Socialist Republic of Slovenia (Constitution of the SRS), also formulated in 1974, and the SFRY Constitution of 1974 were both important grounds for the definition of the position of the Slovenian ethnic majority nation, as well as for the legal protection of minorities in the newly established Slovenia as an independent state in 1991.

According to the first paragraph of Article 3 of the 1991 Constitution of the Republic of Slovenia (Constitution of the RS 1991), "Slovenia is a state of all its citizens and is founded on the permanent and inalienable right of the Slovene nation to self-determination." This article was not an invention of the new Slovenian independent state. It was practically copied from the preamble of the Constitution of the SRS from 1974, when "ownership" of the Republic of Slovenia was already given to the Slovenian ethnic nation, as Komac (2007b, 40) argues. The preamble of the 1974 Constitution of the SRS states: "Slovenian nation / ... / undividedly bound with other nations in Yugoslavia, after thousands of years of oppression established its own Slovenian State."

The sociologist Kovačič (2005, 224) argues that Slovenia was founded on the basis of an open type of ethnic nationalism.⁴ As seen in the constitution, although primacy is given to the Slovenian (ethnic) nation based on its right to self-determination, the Slovenian state is still portrayed as an equal union among all of its citizens, regardless of their ethnic origin. However, Kovačič (2005, 226) argues that, in reality, the predisposition for the formation of the Slovenian state was a rather illiberal one that gave the primacy of rights to the Slovenian (ethnic) nation as a collective rather than to individuals that lived in its territory. Kovačič (2005, 224) states that although all citizens are supposed to be equal under the 1991 Constitution of the RS, we can see that legal and political discourse gives supremacy to the ethnic majority. According to this understanding, the Slovenian

state can be characterized as an ethnic democracy, as described by Sami Smootha (2002, 425):

Nicknamed "ethnic democracy", this type is based on the contradictory combination of democracy with ethnic ascendancy. Ethnic democracy is conceptualized as a second-rate democracy, a system that falls in between consociational democracy and non-democracy. It lacks features of "civic equality" and "civic nation" that propel other kinds of democracy.

3. Autochthony as a Defining Criterion for Granting Minority Protection to Italian and Hungarian Communities in Slovenia

Smootha (2002, 425) states that ethnic democracy not only acknowledges the supremacy of the core ethnic group, i.e., the majority, but also the rights of only those ethnic minorities that are neither numerous nor threatening. In the Slovenian state, there are two minorities with constitutionally recognized rights (as traditional minorities) which grant them a development of their own "societal culture", using Kymlicka's (2001, 28) terms. Although it is perhaps wise to be cautious, when using Smootha's categorization, we can see that Slovenia fully recognized two minorities that were not numerous⁵ (only 0.57 per cent of the population in 1991) in Slovenia (Statistical Office of the Republic Slovenia, cited in Komac 2007c, 521). They did not pose any direct threat to the sovereignty of the newly formed Slovenian state. Therefore, minority rights were granted to the Hungarian and Italian communities due to their status being defined as "old" minorities in Slovenia. However, they cannot simply be equated with a sub-state nation, but rather seen as minorities with nearby kin-states (Kymlicka 2007, 27). Their special legal minority rights are recognized and protected under Article 64 in the 1991 Slovenian Constitution, entitled Special Rights of the Autochthonous Italian and Hungarian National Communities in Slovenia.⁶ There are three different grounds on the basis of which these two minorities are recognized: as being autochthonous, as being national, and as forming a community. The term community was preferred to the term minority, since many members of these communities understood the term minority as derogative, implying inferiority to the majority population. However, this extent of community rights can be equated with minority rights, as argued by Kymlicka (2007, 17) and Brunner and Küpper (2002, 16–17).

Analyzing Article 64 of the 1991 Slovenian constitution, we can, first of all,

106 conclude that the Hungarian and Italian communities in Slovenia have rights that can be understood mostly as personal autonomy, using Brunner and Küpper's (2002, 26–32) definition. However, these rights cannot be understood in the sense of territorial autonomy, since the minority does not form a majority in any region. Rather, this form of minority protection can be understood as "territory-based models as one of the forms of minority self-government" (Brunner and Küpper 2002, 33). Secondly, it is in compliance with most articles, especially those of the Framework Convention for the Protection of National Minorities (henceforth FCNM) that can be defined as targeted minority rights, using Kymlicka's (2007, 8) phrasing. For example, Article 64 of the Slovenian Constitution includes minority rights, as described in the following articles of the FCNM (Council of Europe 1995): Article 10.2 (usage of minority language before administrative authorities), Article 11.2 (minority language signs), and Article 13 (establishing minority education facilities). Furthermore, taking into account the legal protection provided to the Hungarian and Italian communities, Slovenia could be considered a strongly multicultural state, according to the indicators of multicultural policies for national minorities developed by Banting and Kymlicka (2006, 60). When it comes to the Hungarian and Italian communities in Slovenia, all six recommendations for multicultural policies are included: "(1) /.../ quasi-federal territorial autonomy /.../, (2) official language status /.../, (3) guarantees representation in the central government /.../, (4) public funding of minority-language /.../ schools/media, (5) constitutional or parliamentary affirmation of 'multinationalism', (6) according international personality" (Banting & Kymlicka 2006, 60). Although Slovenia can be considered a strong multicultural state, when the status of these two particular minorities are considered, it cannot be perceived as such, if we take into account that it has not put much effort into developing multicultural policies for migrants. In 1999, The Resolution on Immigration Policy in the Republic of Slovenia was adopted by the parliament. However, although this resolution includes and defines the term integration, it is not in compliance with the multicultural policies set out for migrants by Banting and Kymlicka (2006, 73). For instance, the resolution does not presuppose ethnic representation or "the funding of bilingual education or mother-tongue instruction" (Kymlicka 2007, 74) for migrants. In addition, the question remains: What is the position of the most numerous minorities in Slovenia, the former Yugoslav minorities? In the following sections I will examine the grounds for recognizing the Italian and Hungarian communities as old minorities and the way in which these two communities were distinguished from the "new" minorities, i.e., the former Yugoslav minorities, on the basis of autochthony.

4. Autochthony as a Decisive Criterion for Granting Minority Rights?

107

Kymlicka (2007, 77) defines the distinction between old and new minorities in the following way: "The most common distinction between 'old' minorities, who were settled on their territory prior to it becoming a part of a larger independent country, and 'new' minorities, who were admitted to a country as immigrants after it achieved legal status". At its formation, the authors of the 1991 Slovenian constitution decided to follow a different path and define "old" minorities in accordance with autochthony. Autochthony was constitutionally attributed to two "old" minorities, who have their rights legally protected as nationalities in the Constitution of the SRS from 1974 (Article 250). The content of minority rights protection is almost equivalent to that seen in Article 64 of the Constitution of the RS from 1991. However, the only major difference is that now these two communities are defined as autochthonous⁷ (Komac 2007b, 42).

Because the hierarchy between nations and nationalities was not "invented" by the Yugoslav system, but inherited from the Habsburg monarchy, autochthony was not an "invention" of the newly established independent Slovenian state either. We can find a similar approach in, e.g., the Austrian legal approach towards minority protection (Predan 2004, 89). According to the publication "Minorities and the Central European Initiative" (Predan 2004), other European countries also make a distinction between old and new minorities in their legislation. However, most of them (e.g., Italy, Hungary, Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, the Czech Republic, Poland, Romania) do not describe them as autochthonous, but rather as traditional or traditionally settled (Predan 2004). For instance, Austria recognizes Slovenians in Carinthia, Hungarians, Croats and Roma in Burgenland as autochthonous ethnic groups. In its legislation, Austria sometimes refers to minorities as being autochthonous and sometimes to the actual areas, where these minorities reside as autochthonous (Predan 2004, 89–99).

Although autochthony is used as one of the decisive factors for drawing a boundary between "new" and "old" minorities in some other countries, Slovenia has been criticized by different writers⁸ for implementing this term. First of all, it has been criticized because of its arbitrary nature, meaning that there had been no legal definition of the term in any official document; this has led to various instances of confusion, as I will discuss in the next section. The term autochthony itself was finally defined by the Decision of the Constitutional Court of the Republic of Slovenia (No. U-I-283/94) in 1998 – nine years after the term was first introduced – as "since time immemorial". Komac (2007b, 61) emphasizes that the definition is

108 also highly arbitrary. However, this definition has persisted until now.

Second, the usage of the term *autochthony* has also been criticized by the Council of Europe. For instance, in its second opinion on Slovenia, adopted on May 26, 2005, the Advisory Committee of the FCNM (Council of Europe 2005b, 5) concluded as follows in one of its critical remarks: "The Advisory Committee considers that the distinction based on the concept of 'autochthonous' should not be retained as the determining criterion to define the personal scope of application of the Framework Convention."

At first glance, this recommendation of the Advisory Committee may seem to be an appeal to returning to a more generic approach to minority rights, without the usage of a distinguishing criterion as described. It can be concluded that, as a general trend, the FCNM has become more generic (in spite of the fact that it was designed only for national minorities) in its approach to minority protection (Kymlicka 2007, 217). Here, we can see several other concerns as well. Namely, in Slovenia, *autochthony* had become the only basis for granting any group-differentiated rights (Kymlicka 2001b, 22). This was also noted by the Advisory Committee of the FCNM (Council of Europe 2005b, 11):

In view of the situation outlined in the preceding paragraphs, the Advisory Committee has serious doubts regarding the relevance and justification, for the purpose of the application of the Framework Convention, of the distinctions made in Slovenia between the various ethnic groups present within the country. It notes that these distinctions are based on insufficiently defined concepts – such as that of "autochthonous" – and do not take into account the specific situation linked to the dissolution of the former Yugoslavia (SFRY).

However, when it comes to recognizing the rights of so-called new minorities or migrants, we can see that Slovenia is not an exception in comparison with other countries. Since the Advisory Committee of the FCNM took a more generic approach (Kymlicka 2007, 219) toward minority protection, it has emphasized that not only old minorities but also Roma and migrants deserve minority protection. Taking a glance at opinions about other signatory states of the FCNM, we can see that the Advisory Committee came to a similar conclusion with respect not only to Slovenia, but also to all the countries neighboring Slovenia, such as Austria (Council of Europe, 2007) and Italy (Council of Europe, 2005a) as well as countries that do not neighbour Slovenia.

Having stated all of the above, we still have to consider the specifics of the Slovenian case. If we examine the Constitution of the Republic of Croatia from 1991, we can observe that all the former Yugoslav constitutive nations⁹ (including Slovenians) are constitutionally recognized as national minorities. In contrast, the

former Yugoslav constitutive nations are not even mentioned in the Constitution of the RS. However, when a population census was conducted in 1991 in Slovenia, almost 10 per cent of Slovenian residents identified themselves as belonging to one of those constitutive nations. The major shortcoming of the Slovenian minority legislations therefore lies in the fact that people belonging to the former Yugoslav constitutive nations (Croatians, Serbs, Montenegrins, Macedonian and Bosniaks) and some nationalities (such as Albanians) were retroactively defined as new minorities or migrants. This kind of retroactive definition contradicts, in fact, the definition by Kymlicka (2007, 77) quoted earlier: his definition of new minorities “who were admitted to a country as immigrants after it achieved legal status.” The fact that former Yugoslav minorities were retroactively defined as migrants can also be confirmed by the research study on former Yugoslav communities, conducted by Kržišnik-Bukić and others (2003). This study reports two population census figures, according to which 160,000 people living in the Socialist Republic of Slovenia defined themselves as belonging to former Yugoslav minorities,¹⁰ while in 2002, 165,000 citizens of Slovenia stated the same, i.e., only 5,000 more (Kržišnik-Bukić et al. 2003, 20). Most people from the above-mentioned communities were not admitted to Slovenia as immigrants, but were in fact migrating within the borders of the single state of Yugoslavia. From this, we can conclude that unlike other countries, autochthony was not introduced to strengthen minority protection of all “old” minorities as compared with new minorities. Paradoxically, what Slovenian scientific literature defines as “new” minorities or as immigrants (e.g. Komac 2003; Roter 2007; Medvešek 2007; Bešter 2009) are actually old minorities, since they had resided in Slovenia before it gained its independence from the larger structure, according to Kymlicka’s (2007, 77) definition. Autochthony was thus introduced to distinguish between two different kinds of old minorities. It can be argued that the term autochthony was introduced not to ensure or to strengthen the rights of the Italian and Hungarian communities (since they had already been protected in the 1974 Constitution of the SRS), but to exclude all other potential claims for minority protection.

5. Granting Minority Rights for “Post-imperial” Minorities: A Challenge for Post-socialist States?

According to Komac (2007a, 1), the use of the term autochthony in the minority legislation of Slovenia was the foundation for a tri-dimensional hierarchical granting of minority rights. At the top of this ladder, Hungarian and Italian minorities were

110 defined as "old" historical minorities based on autochthony, and were granted constitutionally recognized minority protection. Next, the Roma community was recognized in the constitution; however, their minority rights were not granted in the constitution. On the lowest rung on this hierarchical ladder of minority rights were the non-dominant, but numerous national communities, who were defined as being non-autochthonous. For these minorities (as for all other citizens) basic generic rights (Brunner & Küpper 2002, 17) were constitutionally granted, such as non-discrimination (Article 63 of the 1991 Constitution of the RS: Prohibition of Incitement of Discrimination and Intolerance) and equal rights (Article 22: Equal Protection of Rights). In addition, their rights are also protected by Article 61 entitled Expression of National Affiliation and Article 62 entitled Right to Use One's Language and Script.

In 1991, when the Slovenian independent state was established, there were 135,564 people having permanent residency in Slovenia (Statistical Office of the Republic of Slovenia, cited in Komac 2007c, 510), who defined themselves as belonging to the other five constitutive nations of former Yugoslavia. This represents 7.09 per cent of the population. Members of these minorities were not given any minority rights since, according to some social scientists (e.g., Mastnak 1992; Kuzmanić 1999) their potential claims were a threat to the new Slovenian state. The issue of granting minority rights became "securitized" and a question of historical injustices, in Kymlicka's (2007, 190) terms. That is the reason why the criterion of autochthony was needed (Komac 2007b, 61). However, as Kymlicka (2007, 190) argues,

an issue only becomes "securitized" if certain political actors decide to describe it in these terms – as an existential threat to the state and its dominant national group – and succeed in persuading enough others of this description. In some cases, this may reflect a sincere belief about the objective threat, but in other cases it represents a conscious choice and political strategy.

According to a sociological analysis by Velikonja (2005, 12–30), representatives of the newly established independent state of Slovenia tried to reposition it as having always been a part of Central Europe. They also tried to distance it from the Balkans, which were mainly understood as other parts of former Yugoslavia, and it is the minorities discussed here who were representatives of the Balkans. In sociologist Tonči Kuzmanić's (1999, 34) terminology, in Slovenia the dominant group performed ethnic cleansing not with physical violence, but by the use of discourse, such as naming these minorities derogatively as "southerners from the Balkans" or as "beings with half a diacritic"¹¹ (ibid., 34). This kind of discourse was, according to Kuzmanić (1999, 92), employed to give notice that such foreigners

were not welcome in Slovenia since they had their own nation state, to which they should return since they threatened Slovenian identity. The other form of ethnic cleansing employed in Slovenia was, as Kuzmanić (1999, 34) argues, taken up in administrative form in the form of erasure from the registry of permanent residency.

To some extent, the position of the former Yugoslav communities may be compared to the position of Russian speakers in the Baltic states, who were named as post-imperial minorities (Galbreath & Muinieks 2009) or ex-imperial minorities (Miller et al. 2001, 175). The position of Russian speakers in the Baltic states is unique and even considered as one of the hard cases in Eastern and Central Europe for defining minority rights. Kymlicka (2001a, 77) describes their position of as follows:

Yet these post-war Russian settlers in the Near Abroad did not think of themselves as a "minority", or as "immigrants" to another country. Instead, they saw themselves as moving around within a single country – a country where Russians formed a majority throughout the country as a whole. Hence, they expected to find, and did find, a full set of Russian-language institutions and services whenever they moved in the Soviet Union, and they increasingly came to see the whole of the Soviet Union as their "homeland", not just Russia.

However, Jović (2011, 114) argues that it is mistaken to perceive former Yugoslavia as a multiethnic empire: "It is difficult to see how Yugoslavia can be compared with real empires, in which there generally was a dominant nation and which used colonial expansion in order to lower tensions inside the metropolis. Yugoslavia was perhaps an ideological empire, but similarities with real empires of the past are certainly exaggerated." However, people who identified themselves as ethnically belonging to another constituent nation of former Yugoslavia had found themselves in a similar position as Russian speakers in the Baltics. They found themselves in their new setting defined as immigrants or even illegal immigrants (since many of them had been erased from the records). While, for example, 25,000 people who had permanent residence in Slovenia were thus "erased", 330,000 Russian speakers were left without citizenship in Estonia, and 650,000 in Latvia (Pettai 2001, 267).

However, although there are some similarities between the positions of Russian settlers in the Baltics and the former Yugoslav communities (especially Serbs and Croats) in Slovenia, there are also some major differences. The first and most obvious difference is that in Slovenia we are considering more diverse groups of minorities, while in Estonia and Latvia only the Russian speakers are involved. Furthermore, according to Pettai (2001, 265), although Russian speakers in

112 Estonia and Latvia define themselves as national minorities, they were settled in the Baltic states due to a "planned russification policy". It is not possible to draw a similar conclusion for former Yugoslavian communities in Slovenia, since most of them came to Slovenia as internal migrants (moving freely between the Yugoslav republics). Dolenc (2007, 78) argues that most of them came to Slovenia as workers due to its extensive industrial development, while many Slovenians became migrant workers in nearby Austria. Moreover, according to Pettai (2001, 265), Estonia and Latvia were under Soviet occupation and they restored their independence in 1991. It would be absurd to say that Slovenia was under Yugoslav occupation; it became independent in 1991. The Soviet occupation was the reason why Latvia and Estonia, after the restoration of their independence, defined Russian speakers mostly as illegal migrants (Pettai 2001, 265). On the other hand, most people from former Yugoslav communities were able to attain citizenship over a certain period of time. However, those who did not request Slovenian citizenship were not only left without it, but were also erased from the registry of permanent residency and retroactively identified as illegal migrants (Zorn et al. 2003). Therefore, they were excluded not only from the political organization of society (Pettai 2001, 265), but also from all social benefits they would have been entitled to as permanent residents. However, even those who were able to obtain citizenship did not obtain any special minority rights, although they frequently made claims on them (Komac 2007b, 61).

According to Komac (2007b, 38), most representatives of these communities argued for their minority rights on two grounds: first, they had lost a set of rights, as they were constitutive nations in Yugoslavia; second, many of them referred to the notion of autochthony, since there are in Slovenia some smaller territorially bound groups of Croats and Serbs, who trace their presence back to over 500 years ago in certain regions such as Bela krajina (Komac 2007b, 61). However, Komac (2007b, 46) argues that none of these criteria form a solid ground for minority protection of these groups, so new forms of minority protection should be employed. They were, in fact, constituent nations in former Yugoslavia as a whole, but not according to the Constitution of the SRS, where the Slovenian nation was the only constituent nation. Hence, that means that their position is slightly different from the position of Russians in the Baltics. While the Baltic Russians had a full set of Russian language institutions, other constituent nations of Yugoslavia did not possess such rights in Slovenia (Komac 2007b, 46). Furthermore, in Komac's (2007b, 62) view, reference to autochthony is also problematic in this case, since it would give territorially based rights only to several hundred Serbs and Croats. However, the more numerous and territorially dispersed communities are left out.

6. Possible Solutions?

113

Similarly to Komac, Roter (2007, 29) argues that it is difficult to understand the minorities in question as traditional minorities, since they are territorially dispersed in Slovenia. Therefore, their minority rights would not be necessarily granted, if they were simply included in Article 64 of the 1991 Constitution, which defines special rights for the Hungarian and Italian communities in Slovenia. However, according to Komac (2007b, 46), although this is not a solution for granting special rights to the former Yugoslav minorities, the state is “excused” from granting them any such rights. In addition, I would also argue that the Resolution on Immigration Policies (1999) cannot be the sole foundation for minority protection of the former Yugoslav minorities, since they cannot be simply defined as new minorities or immigrants according to the perspective of liberal multiculturalism.

According to Kymlicka (2001a, 73–79), Russian speakers in the Baltics are considered to be hard cases, when it comes to defining minority rights in Eastern and Central Europe. Analogously, it can be also argued that former Yugoslav minorities in Slovenia can be perceived in this way. Kymlicka (2001a, 71) states that Russian speakers in the Baltics belong to “more complicated cases in ECE for which there are no obvious analogues in Western Experience, and for whom the West provides no useful models or principles”.

The question that arises is how to address the position of the former Yugoslav minorities in Slovenia. The most elegant solution of this dilemma, if one were to speculate, would be the system of minority rights suggested by Kymlicka (2001a, 78) for the Baltic Russian speakers. Although their situation in the past was slightly different (even if it is still comparable), they are presented with similar dilemmas in contemporary society. Therefore, Kymlicka (2001a, 78) suggests that they should be treated in accordance with multicultural policies for migrants (since they are dispersed and not territorially concentrated), as defined by Kymlicka and Banting (2006, 56), and this solution would also include certain forms of cultural autonomy. Considering the latest development in Slovenia, we can see that the former Yugoslav minorities did receive a certain amount of recognition as being a special group of minorities. Namely, in February 2011 the Slovenian parliament adopted the Declaration on the Position of National Communities of the Members of Former SFRY Nations. This declaration acknowledges the fact that former Yugoslav minorities have a special minority status that cannot be simply equated with the status of other immigrants. However, it has to be noted that although such a declaration represents a big step forward in minority protection in Slovenia, it is still far from what has been recommended by the policies of liberal

114 7. Conclusion

In this article I examine how Slovenia, which was in many instances considered a post-transitional success story, legally defined majority-minority relations. Firstly, I look at how the position of the ethnic majority was re-framed in new constellations and concluded that the rootedness of the Slovenian (ethnic) nation in the territory of the contemporary Slovenia was already present in the 1974 Constitution of the SRS. However, the Slovenian nation was equal to other Yugoslav constitutive nations under the Yugoslav ideology of "Brotherhood and Unity". I argue that this degree of equality of constitutive nations diminished in Slovenia after 1991. Before 1991, Italian and Hungarian minorities had been constitutionally recognized as nationalities and had had constitutionally granted minority rights. After 1991, the scope of their minority rights remained the same. However, they were now renamed autochthonous national communities. As I argue, the distinction based on autochthony was not introduced to guarantee minority rights for the Italian and Hungarian communities; it was not even introduced to make a distinction between "old" and the "new" minorities, as was perhaps the case in other countries. Rather, this distinction was introduced to ensure that certain more numerous minorities, who represented an (alleged) threat to majority nationalism, would not have any constitutional recognition and hence would not be granted certain minority rights. On the basis of autochthony, these minorities (individuals defining themselves as belonging to former Yugoslav constitutive nations or nationalities, such as Albanians) were retroactively defined as immigrants, although most of them had come to the Socialist Republic of Slovenia by internal migration in the former Yugoslavia.

Slovenian media and scientific discourse has frequently described "non-autochthonous" minorities derogatively as newcomers from the Balkans, whereas the Slovenian nation was described as primarily central European (Velikonja 2005). "The Balkans" was usually just a synonym for the other former republics of Yugoslavia. This was possible because both Europe and the Balkans were imaginary units. "Imagining the Balkans" was perhaps best described by Todorova (1997, 482) in her book with the same title:

The Balkans have been ill served by discovery and invention. Balkanism and its subject are imprisoned in a field of discourse in which "Balkans" is paired in opposition to the "West" and "Europe," while "Balkanism" is the dark other of "western" civilization. /.../ With the rediscovery of the east and orientalism as independent semantic values, the Balkans is left in Europe's thrall, anti-civilization, alter ego, the dark side within.

In this dichotomy between Europe and the Balkans, Europe too has been invented

to serve a certain nationalistic ideology, as argued by Vidmar Horvat (2006, 70):

115

Joining the European Union produced ambiguities. In opposition with the postmodern market of crossing identities and hybrid in-betweens, the Slovenian society started a project of hygienization of the national character and cleansing of foreign elements. After the disintegration of Yugoslavia, the appeal for the establishing a [Slovenian, added by the author] national / ... / identity anew became the fuel for nationalistic / ... / sentiments. Paradoxically, the background of the cleansing of the Balkan elements was included in the frame of Europe, which was a multi-ethnic and multicultural formation. / ... /. The Euro-Slovenianness project, which was fueled from local nationalism, invented its own imaginary Europe. However, this invention was possible because Europe itself is a territory perforated with censored memories and signified vacuums.

The tragedy of such invented or imaginary units lies in the fact that it regulates a distinction on the basis of which people become defined as non-autochthonous and foreign. They are basically constructed as Others, for whom the imaginary "We" can define whether they belong to "Our" territory or not.

116 Notes

¹ On December 23, 1990 there was a plebiscite, in which 88.5 per cent of voters (out of the 95 per cent who did vote) voted in favor of an independent Republic of Slovenia. It is very telling that the turnout had never been higher in any other election or referendum in Slovenia.

² These authors refer to Kymlicka's earlier works, such as "Multicultural Citizenship" (1995). In this paper I will frequently refer to Kymlicka's later publications, such as "Can Liberal Pluralism be Exported" (Kymlicka & Opalski 2001) and "Multicultural Odysseys" (Kymlicka 2007), where he revised his views on the distinctions between old and new minorities. In the work "Can Liberal Pluralism be Exported" Kymlicka and others (e.g. Varady, Pettai, Opalski) attempt to analyse whether the "western" theory of liberal multiculturalism can be accommodated in post-socialist Central and Eastern Europe. There is, however, no contribution in this book dealing with the case of Slovenia.

³ Since this right was only inscribed in the preamble of the constitution, it had merely a symbolic value (without any legal measures as to how it would be conducted in reality). However, as I will show in the next paragraphs, this also became very important in the political and media discourse in Slovenia after (but also right before) the collapse of Yugoslavia.

⁴ Similar opinions are also held by others, e.g. Medved (2007, 148).

⁵ However, it is important to emphasize that a numerical criterion alone cannot be the only decisive factor in defining "minority". Other factors need to be included, such as non-dominant position and awareness of group members of the minority's special characteristics, e.g. different language, religion, culture (Brunner & Küpper 2002, 15; Roter 2007, 7–35).

⁶ For the purpose of a better understanding of my argument, I quote the entire Article 64 in this footnote:

"The autochthonous Italian and Hungarian national communities and their members shall be guaranteed the right to use their national symbols freely and, in order to preserve their national identity, the right to establish organizations and develop economic, cultural, scientific, and research activities, as well as activities in the field of public media and publishing. In accordance with laws, these two national communities and their members have the right to education and schooling in their own languages, as well as the right to establish and develop such education and schooling. The geographic areas in which bilingual schools are compulsory shall be established by law. These national communities and their members shall be guaranteed the right to foster relations with their nations of origin and their respective countries. The state shall provide material and moral support for the exercise of these rights.

In order to exercise their rights, the members of these communities shall establish their own self-governing communities in the geographic areas where they live. On the proposal of these self-governing national communities, the state may authorize them to perform certain functions under national jurisdiction, and shall provide funds for the performing of such functions. The two national communities shall be directly represented in representative bodies of local self-government and in the National Assembly. The position of the Italian and Hungarian national communities and the manner in which their rights are exercised in the geographic areas where they live, the obligations of the self-governing local communities for the exercise of these rights, and those rights which the members of these national communities exercise also outside these areas, shall all be regulated by law. The rights of both national communities and their members shall be guaranteed irrespective of the number of members of these communities.

Laws, regulations and other general acts that concern the exercise of the constitutionally provided rights and the position of the national communities exclusively, may not be adopted without the consent of representatives of these national communities."

⁷ Autochthony was suggested as a principal term in the constitutional amendment in 1989 and became a part of the Slovenian Constitution in 1991 after its independence (Komac 2007b, 44).

⁸ According to Alenka Janko Spreizer's (2004, 196) critique from an anthropological perspective, autochthony is based on "primordial and biological conceptions of cultures as if they were 'naturally' connected to certain territories." The term autochthony has been also criticized by Komac (2007b, 44).

⁹ When I speak of Former Constitutive Yugoslav nations, I refer to those nations in Slovenia and also Croatia that are not recognized as an ethnic majority in either independent country. In the Slovenian case, when I refer to former constitutive nations of Yugoslavia, I refer to all of those nations, except the Slovenians, and in the Croatian case, I exclude the Croatian nation.

¹⁰ The criterion taken for this figure was the self-identification of the mother tongue.

¹¹ Kuzmanić (1999, 29) here refers to a difference between Slovenian and Croatian last names which can be recognized on the basis of a different letter or, more precisely, different diacritic. While a Slovenian last name would, e.g., be Kovačič with a final č, the Croatian version is Kovačić with a final ć. Therefore, in the Slovenian version it looks like a complete diacritic, while in the Croatian version it looks as if one half is missing.

118 References

Banting, K. & Kymlicka, W., 2006. Do Multiculturalism Policies Erode the Welfare State? In K. Banting & W. Kymlicka (eds.) *Multiculturalism and the Welfare State*. Oxford University Press, Oxford, 49–92.

Bešter, R., 2007. Integracija in model integracijske politike. In M. Komac (ed.) *Priseljenci: Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Institute for Ethnic Studies, Ljubljana, 105–135.

Bešter, R. 2009. Vključevanje imigrantskih otrok v izobraževalni sistem. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 59, 92–117.

Bešter, R., Brezigar, S. & Medvešek M., 2009. Položaj priseljencev in potomcev priseljencev z območja nekdanje Jugoslavije na trgu dela v Sloveniji. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 58, 24–57.

Brubaker, R. 1998. Myths and Misconceptions in the Studies of Nationalisms. In *Classics of Nationalism Studies*. Nationalism Studies Department, Central European University, <http://web.ceu.hu/nation/classics/01Brubaker.pdf> (20 November 2011).

Brunner, G. & Küpper, H., 2002. European Options of Autonomy: A Typology of Autonomy Model of Minority Self-Government. In G. Kinga (ed.) *Minority Governance in Europe*. LGMI & ECMI, Budapest, 27–55.

Caplan, R., 2002. Conditional Recognition as an Instrument of Ethnic Conflict Regulation: the European Community and Yugoslavia. *Nation and Nationalism* 8(2), 157–177.

Council of Europe, 1995. *Framework Convention for the Protection of National Minorities*. Strasbourg, 1 February 1995, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/157.htm> (accessed 15 November 2011).

Council of Europe, 2005a. *Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities: Second Opinion on Italy, Adopted on 24 February 2005*. Strasbourg, 25 October 2005,

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_2nd_OP_Italy_en.pdf (11 November 2011).

Council of Europe, 2005b. *Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities: Second Opinion on Slovenia, Adopted on 26 May 2005*. Strasbourg, 1 December 2005,

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_2nd_OP_Slovenia_en.pdf (15 November 2011).

Council of Europe, 2007. *Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities: Second Opinion on Austria, Adopted on 8 June 2007*. Strasbourg, 11 June 2008,

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_2nd_OP_Austria_en.pdf (15 November 2011).

Constitution of the Republic of Croatia, 1991. *Narodne novine* 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10.

Constitution of the Republic of Slovenia, 1991. *Official Gazette of the Republic of Slovenia* 33I/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 68/2006.

Constitution of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, 1974. *Official Gazette of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia* 9/1974.

Constitution of the Socialist Republic of Slovenia, 1991. *Official Gazette of the Socialist Republic of Slovenia* 6/1974, 24/1990, 35/1990.

Decision of the Constitutional Court of the Republic of Slovenia No. U-I-283/94. *Official Gazette of the Republic of Slovenia* 20/1998, <http://odlocitve.us-rs.si/usrs/us-odl.nsf/o/63D0F88CC8BF4EB6C12571720028092A> (20 November 2011).

Declaration on the Position of National Communities of the Members of Former SFRY Nations, 2011. *Official Gazette of the Republic of Slovenia* 7/2011.

Dolenc, D., 2007. Priseljjevanje v Slovenijo z območja nekdanje Jugoslavije po drugi svetovni vojni. In M. Komac (ed.) *Priseljenci: Študije o priseljjevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Institute for Ethnic Studies, Ljubljana, 69–105.

Galbreath, D. J. & Muiznieks, N., 2009. Latvia: Managing Post-imperial Minorities. In B. Rechel (ed.) *Minority Rights in Central and Eastern Europe*.

120 Routledge, London, 135–150.

Janko Spreizer, A., 2004. Avtohtoni in neavtohtoni Romi v Sloveniji: Socialna konstrukcija teritorialnega razmejevanja identitet. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 45. 194–212.

Jović, D., 2001. The Disintegration of Yugoslavia: A Critical Review of Explanatory Approaches. *European Journal of Social Theory* 4(1), 101–120.

Komac, M., 2003. Varstvo »novih« narodnih skupnosti v Sloveniji. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 43, 6–33.

Komac, M. & Medvešek, M., 2005. Kakšna naj bi bila integracijska politika? *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 46, 4–46.

Komac, M., 2007a. Spremnna beseda. In M. Komac (ed.) *Priseljenci: Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Institute for Ethnic Studies, Ljubljana, 1–7.

Komac, M., 2007b. Varstvo "novih" narodnih skupnosti v Sloveniji. In M. Komac (ed.) *Priseljenci: Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Institute for Ethnic Studies, Ljubljana, 35–69.

Komac, M., 2007c. Etnična podoba skozi statistične podatke. In M. Komac (ed.) *Priseljenci: Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Institute for Ethnic Studies, Ljubljana, 509–547.

Kovačič, G., 2005. Zagate z nacio. In A. Smith *Nacionalizem: teorija, ideologija, zgodovina*. Krtina, Ljubljana, 213–233.

Kuzmanić, T., 1999. *Bitja s pol strešice*. Peace institute, Ljubljana.

Kržišnik-Bukić, V., 2008. Narodnomanjšinsko vprašanje v Sloveniji po razpadu Jugoslavije: O družbeni upravičenosti priznanja statusa narodnih manjšin Albancem, Bošnjakom, Črnogorcem, Hrvatom, Makedoncem in Srbom v Republiki Sloveniji s predlogi za urejanje njihovega narodno manjšinskega položaja. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 56–57, 120–157.

Kržišnik-Bukić, V., Komac, M. & Klopčič, V., 2003. *Albanci, Bošnjaki, Črnogorci, Hrvati Makedonci in Srbi v Republiki Sloveniji: ABČHMS V RS: Položaj in status pripadnikov narodov nekdanje Jugoslavije v Republiki Sloveniji*. Institute for Ethnic Studies, Ljubljana,

http://www.uvn.gov.si/fileadmin/uvn.gov.si/pageuploads/pdf_datoteke/Raziskava_Položaj_in_status_pripadnikov_narodov_nekdanje_Jugoslavije_v_RS.pdf (30 November 2011).

Kymlicka, W., 1995. *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*. Clarendon Press, Oxford.

Kymlicka, W., 2001a. Western Political Theory and Ethnic Relation in Eastern Europe. In W. Kymlicka & M. Opalski (eds.) *Can Liberal Pluralism be Exported?* Oxford University Press, Oxford, 13–107.

Kymlicka, W., 2001b. *Politics in the Vernacular*. Oxford University Press, Oxford.

Kymlicka, W., 2007. *Multicultural Odysseys: Navigating the New International Politics of Diversity*. Oxford University Press, Oxford, New York.

Kymlicka, W. & Opalski, M., 2001. *Can Liberal Pluralism be Exported?* Oxford University Press, Oxford.

Mastnak, T., 1992. *Vzhodno od raja*. DZS, Ljubljana.

Mazower, M., 2002. *The Balkans: A Short History*. Modern Library, New York.

Medved, F., 2007. Državljeni nove države v letu 1991 – inicialna opredelitev in korekcijske dopolnitve slovenskega državljanstva. In M. Komac (ed.) *Priseljenci: Študije o priseljivanju in vključevanju v slovensko družbo*. Institute for Ethnic Studies, Ljubljana, 135–153.

Medvešek, M., 2007. Kdo so potomci priseljencev iz območja nekdanje Jugoslavije? *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 53–54, 28–67.

Miller, W. L., Grodeland, A. B. & Koshechkin, T. J., 2001. *A Culture of Corruption: Coping with Government in Post-Communist Europe*. Central European University Press, Budapest.

122 Pettai, V., 2001. Definitions and Discourse: Applying Kymlicka's Models to Estonia and Latvia. In W. Kymlicka & M. Opalski (eds.) *Can Liberal Pluralism be Exported?* Oxford University Press, Oxford, 259–270.

Predan, M. (ed.) 2004. *Minorities and the Central European Initiative*. Slovenian CEI Presidency, Ljubljana.

Resolution on Immigration Policies, 1999. *Official Gazette of the Republic of Slovenia* 40/1999, 4791.

Rizman, R., 1991. Teoretske strategije v študijah etnonacionalizma. In R. Rizman (ed.) *Študije etnonacionalizma*. Krtina, Ljubljana, 15–39.

Rizman, R., 2006. Perspektive raziskovanja etničnosti in manjšin v 21. stoletju. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 50–51, 328–346.

Roter, P., 2007. Pojmovanje in opredeljevanje manjšin. In M. Komac (ed.) *Priseljenci: Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Institute for Ethnic Studies, Ljubljana, 7–35.

Smootha, S., 2002. Types of Democracy and Modes of Conflict Management in Ethnically Divided Societies. *Nations and Nationalism* 8(4), 423–431.

Šumi, I., 2004. Etnično razlikovanje v Sloveniji. *Razprave in gradivo – Revija za narodnostna vprašanja / Treatises and Documents – Journal of Ethnic Studies* 45, 14–39.

Todorova, M., 1997. *Imagining the Balkans*. Oxford University Press, Oxford.

Velikonja, M., 2005. *Euroza: kritika novega evrocentrizma*. Peace Institute, Ljubljana.

Vidmar Horvat, K., 2006. *Globalna kultura*. Študentska Založba, Ljubljana.

Zorn, J., Dedić, J. & Mekina, B., 2003. *Izbrisani*. Peace Institute, Ljubljana.

About the Contributors / O avtorjih

Mojca Medvešek

Mojca Medvešek is a researcher (Scientific Fellow) at the Institute for Ethnic Studies in Ljubljana. She has a PhD in Sociology (University in Ljubljana, 2004). Her main research occupation is directed towards the application of methods of social sciences research in the field of ethnic studies, social inclusion/exclusion of immigrants and immigrant descendants, integration processes of immigrants, development of integration policy in Slovenia, and protection of minorities in Slovenia.

Mojca Medvešek je doktorica sociologije, znanstvena sodelavka na področju etničnih študij na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani. V svojem raziskovalnem delu se osredotoča na preučevanje oblikovanja in razvoja pojavov, kot so etnična identiteta, etnična vitalnost in medgeneracijski transfer etničnih kazalnikov. V zadnjem obdobju njen raziskovalni fokus vključuje zlasti tematike, povezane z integracijskim procesom imigrantov v Sloveniji in družbeno vključenostjo/izključenostjo imigrantov in njihovih potomcev, vključevanjem migrantskih otrok v vzgojno-izobraževalni sistem ter posledično oblikovanjem integracijske politike v Sloveniji.

Štefka Vavti

Štefka (Stefanie) Vavti studied political sciences and journalism at the University of Vienna. Academic interests: minorities and ethnic groups, identity, assimilation, migration, qualitative research methods and biographical research. Since 2009 she has been a scientific associate at the Slovene Scientific Institute in Klagenfurt/Celovec (SZI).

Štefka (Stefanie) Vavti je na Dunaju študirala politologijo in publicistiko. Raziskovalne teme: manjšina, identiteta, asimilacija, kvalitativne raziskovalne metode, migracija ter biografski pristopi. Od leta 2009 je kot znanstvena sodelavka zaposlena na Slovenskem znanstvenem inštitutu (SZI) v Celovcu.

Mitja Durnik

Mitja Durnik holds a PhD degree in political science from the Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana. In the last years he collaborated as a research

fellow with the Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana and Institute for Ethnic Studies, Ljubljana. As a guest research fellow he worked at the University of Quebec at Montreal and University of Winnipeg, Canada. His research preferences are mainly connected with political economy of development and public policies concerning disadvantaged groups.

Mitja Durnik je doktoriral iz političnih ved na Fakulteti za družbene vede, Univerze v Ljubljani. V zadnjih letih je sodeloval s Fakulteto za družbene vede in Inštitutom za narodnostna vprašanja v Ljubljani. Kot gostujoči raziskovalec je kratek čas deloval na Univerzi Quebec v Montrealu in Univerzi Winnipeg. Njegov raziskovalni interes je usmerjen predvsem v politično ekonomijo razvoja marginalnih skupin in analizo javnih politik.

Julija Sardelić

Julija Sardelić is currently a PhD candidate in the Sociology of Culture in the Department of Sociology, Faculty of Arts, University of Ljubljana. Her PhD thesis considers transformations of the position of Roma before and after the disintegration of Yugoslavia. She places special focus on the position of Roma in Slovenia, as it is the least researched. She holds an MA degree in Nationalism Studies from the Central European University, where she graduated with distinction. Her MA thesis focused on the comparison between the positions of Roma in post-socialist Croatia and Slovenia. This thesis was awarded as the best thesis in the Nationalism Department. She also received the academic pro-rector's excellence award. In the last decade, she has conducted several field research projects in Roma communities in Croatia and Slovenia.

Julija Sardelić je trenutno doktorska kandidatka sociologije kulture na Oddelku za sociologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. V doktorski disertaciji se ukvarja s spremembami položaja Romov pred in po razpadu Jugoslavije. Poseben fokus njene disertacije je položaj Romov v Sloveniji, saj je le-ta (še posebej v času Jugoslavije) bil manj raziskan. Julija Sardelić je zaključila magistrski študij s področja interdisciplinarnih študijev nacionalizma na Centralnoevropski univerzi v Budimpešti, kjer je magistrirala z odliko. Njena magistrska naloga se je osredotočala na primerjavo položaja Romov v postsocialistični Sloveniji in na Hrvaškem. Zanj je Julija Sardelić prejela nagrado za najboljšo magistrsko nalogo na Oddelku za študije nacionalizma. Prav tako je prejela akademsko prorektorjevo nagrado odličnosti za študijski uspeh. V zadnjem desetletju, je Julija Sardelić sodelovala v različnih terenskih raziskavah ter aktivističnem delu v romskih skupnostih v Sloveniji in na Hrvaškem.

126 Guidelines for Contributors

General

The editorial board of **Treatises and Documents, The Journal of Ethnic Studies** welcomes the submission of scholarly articles in the field of ethnic and minority studies, especially on racial and ethnic relations, ethnic identity, nationalism, xenophobia, the protection of (ethnic, national, linguistic, religious, and other) minorities, migration, multiculturalism and related subjects. The journal is particularly interested in discussions regarding ethnic and minority issues in the so- called Alpine-Adriatic-Pannonian area and all comparative studies, which include – only partially or as a whole - this geographic area. This area comprises the Alpine arc, the hinterland of the eastern Adriatic and Pannonian Basin. More technically, this area includes the following countries: Albania, Austria, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Czech Republic, Italy, Germany (especially the southern part), Hungary, Kosovo, Montenegro, Romania, Serbia, Slovakia and Slovenia. Also Macedonia and Bulgaria may be interesting cases.

Three issues of the journal are published every year, usually in April, September and December.

Articles that are submitted must be original, unpublished material and should not be simultaneously under consideration - either in whole or in part - for publication elsewhere.

The journal encourages the submission of articles in English, since this enables authors to present their ideas and work to a broader public. However, articles in other languages – with a special emphasis on the Slovenian language – are also welcome. The abstracts of the articles are always published in the language of the article and in English.

Authors who do not have native or equivalent proficiency in English must prior to submission have the article read by someone with this proficiency. This step ensures that the academic content of your paper is fully understood by journal editors and reviewers. Articles which do not meet these requirements will most likely not be considered for publication.

Manuscripts should be submitted in electronic form and must include:

- ♦ the submitted article, with the title in the language of the article and in English;
- ♦ an abstract of the article in the language of the article and in English; this should

include a brief presentation of the issues discussed, the methodology used, the main findings and the conclusions;

- ♦ 3 – 7 key words the language of the article and in English.

The length of the title, the abstract and the key words in one language should not exceed 1,300 characters (including spaces). More detailed information about the form of submitted manuscripts is presented in the prescribed template, available at the journal's website (<http://www.inv.si>).

In a separate document please submit: the title of the article, the author(s) name and a brief biographical note on each author with full contact information (for publication in the journal). Please refer to the template (at the journal's website) for further detailed information.

All submitted manuscripts are subjected to peer-review procedure by at least two reviewers. The review procedure is double blind. Authors may be asked to revise their articles bearing in mind suggestions made by the editors or reviewers. The final decision on publication rests with the editorial board.

Manuscripts should be sent by e-mail, in Word (.doc), to editor-in-chief: editorTD@guest.arnes.si.

Format and Style

The preferred **length for articles** is between 30,000 and 45,000 characters, including spaces (between approx. 4,500 and 6,500 words). Longer articles may be accepted at the discretion of the editorial board. A limited number of endnotes are permitted, if they are used for explanatory purposes only. They should be indicated serially within the article.

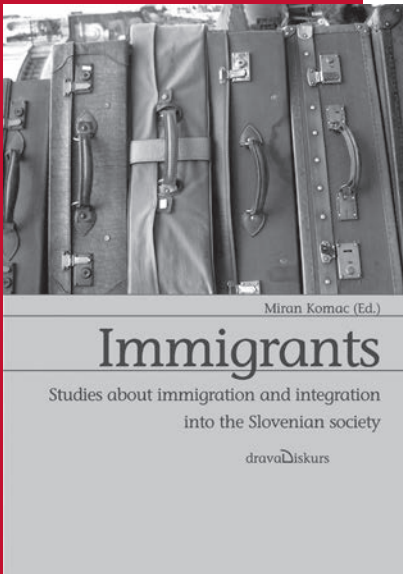
Authors should take into careful consideration also the **style and format requirements** of the journal, which are presented in the template (available at <http://www.inv.si>) in more detail. Particular attention should be paid to the formatting of references, single spacing throughout and the inclusion of keywords and abstracts. Articles that do not meet these requirements will be returned for modification before being read and reviewed.

128 Referencing Style

The **Harvard author-date system** of referencing must be used for bibliographical references in the text and in the alphabetical list of references at the end of the article. Authors should ensure that all and only those references cited in the text appear in the list of references. General bibliographies should not be provided. Authors must also follow the requirements regarding referencing style and format as presented in the table of examples, available at the journal's website (<http://www.inv.si>).

Ethnicity, the book series on ethnicity and nationalism, published by the Institute for Ethnic Studies (IES), presents its Volume No. 10:

Immigrants Studies about Immigration and Integration into the Slovenian Society

Edited by: Miran Komac

Published by: Inštitut za narodnostna vprašanja/
Institute for Ethnic Studies and Založba Drava/
Publishing house Drava (Austria), forthcoming,
540 pp.

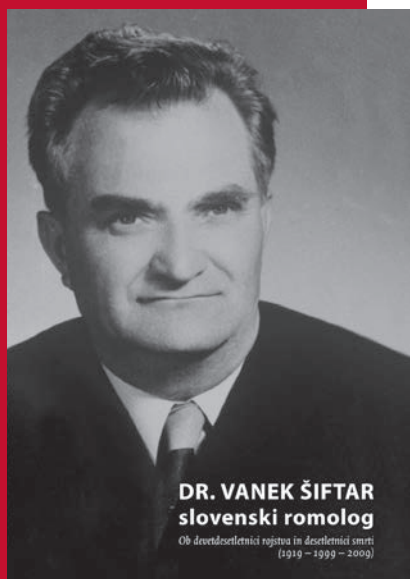
From the content:

- ♦ *Felicita Medved*: Citizens of the New State – the Initial Determination of Slovenian Citizenship and Corrective Amendments
- ♦ *Barbara Keižar*: Dual Citizenship as an Element of Integration Policy
- ♦ *Janez Pirc*: Slovenia within the Contemporary European Union Migration Context
- ♦ *Danilo Dolenc*: Immigration to Slovenia from the other Former Yugoslav Republics after WWII
- ♦ *Romana Bešter*: Socioeconomic Integration of Immigrants from the Former Yugoslavia and Their Descendants in Slovenia
- ♦ *Miran Komac*: The Media and the “New” National Communities
- ♦ *Petra Roter*: The Role of Language in the Integration Process
- ♦ *Mojca Medvešek*: Reflection on Intolerance and Ethnic Distance in Slovene Society
- ♦ *Sara Brezigar*: Ethnic Discrimination in Public Administration, the Armed Forces and the Police.
- ♦ *Tatjana Pezdir*: Contacts and Bonds with the Place of Origin: “When You’re in the Company of Your Own People, You Feel Completely Different”.

Ordering information:

Drava Verlag, Tarviser
Straße 16, A-9020
Klagenfurt / Celovec,
Austria, e-mail: office@
drava.at.

Price: 34.80 €; CHF 49.90

Dr. Vanek Šiftar - slovenski romolog. Ob devetdesetletnici rojstva in desetletnici smrti (1919 - 1999 - 2009)

Uredil / Edited by: Mladen Tancer

Izdal / Published by: Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja / Institute for Ethnic Studies; Petanjci: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija / dr. Šiftar Foundation; Murska Sobota: Svet romske skupnosti Republike Slovenije / The Council of the Roma Community of the Republic Slovenia, 2011, 263 str. / pp.

Ordering information:

Inštitut za narodnostna
vprašanja / Institut for
Ethnic Studies, Erjavčeva
26, 1000 Ljubljana,
Slovenia

Contact person:

Vera Klopčič,
vera.klopcic@inv.si

Iz vsebine / From the content:

V pričujoči monografiji o Vaneku Šiftarju, slovenskemu romologu so objavljeni prispevki Vaneka Šiftarja, v izvirni obliki. Dr. Šiftar je v svojih delih in strokovnem udejstvovanju v slovenskem prostoru prvi obravnaval širše razsežnosti položaja Romov in s svojim zavzemanjem odločilno prispeval k razvoju romologije kot posebne interdisciplinarne vede.

td

